

Turvattomuuden tunne ja rikoksen uhriksi joutumisen pelko Suomessa

Liselle Milén
Pro gradu -tutkielma
Sosiologia
Sosiaalitieteen laitos
Turun yliopisto

22.1.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiologia

Tekijä: Liselle Milén

Otsikko: Turvattomuuden tunne ja rikoksen uhriksi joutumisen pelko Suomessa

Ohjaaja: Professori Mikko Niemelä

Sivumäärä: 84 sivua

Päivämäärä: 22.1.2025

Tiivistelmä

Tässä Pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan turvattomuuden tunteen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelon väestöryhmittäisiä eroja Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, 1) kuinka yleistä rikollisuuden pelko on eri mittareiden valossa, 2) missä määrin turvattomuuden tunne ja eri rikostyyppijä koskevat pelot ovat yhteydessä toisiinsa, sekä 3) millä tavoin erilaiset demografiset, sosioekonomiset ja alueelliset tekijät selittävät turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa rikostyypeittäin. Rikollisuuden pelkoa mitataan usein vain yhdellä mittarilla. Tämä tutkimus tarjoaa aiempaa kattavamman kuvan rikollisuuden pelosta ja sitä selittävästä tekijöistä. Tutkimus tuo esille, millä tavoin turvattomuuden tunne on yhteydessä eri rikostyyppijä koskeviin pelkoihin Suomessa.

Tutkielman aineistona hyödynnetään Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa -kyselytutkimusaineistoa vuodelta 2020 (N=2400). Rikollisuuden pelkoa koskevat mittarit ovat turvattomuuden tunne vastaajan omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan keskustassa sekä eri rikostyyppijä koskevat pelot. Rikollisuuden uhriksi joutumisen pelot jakautuvat pahoinpitelyihin, seksuaaliseen ahdisteluun, asuntomurtoihin, varkauksiin ja ilkivaltaan. Selitettävien muuttujien jakaumia analysoidaan suurin jakaumin. Turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden uhriksi joutumisen pelon keskinäisiä yhteyksiä analysoidaan puolestaan korrelaatioanalyysin avulla. Demografisten, sosioekonomisten ja alueellisten tekijöiden yhteyttä turvattomuuden tunteeseen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon mitataan logistisella regressioanalyysillä.

Tulosten mukaan turvattomuuden tunne ja rikoksen uhriksi joutumisen pelko ovat Suomessa melko harvinaisia. Turvattomuuden tunne keskittyy todennäköisemmin keskusta-alueille, ja rikollisuuden pelko kohdistuu todennäköisemmin omaisuusrikoksiin. Tutkimuksen perusteella voidaan erottaa toisistaan käsitteellisesti sekä empiirisesti turvattomuuden tunne sekä rikollisuuden pelko, jotka mittaavat hieman eri asioita. Väestöryhmittäisistä tekijöistä turvattomuuden tunteen kokemiseen liittyvät naissukupuoli, heikko toimeentulo, matala koulutus, kerrostaloasuminen sekä Uudellamaalla asuminen. Rikollisuuden pelon taustalla ovat osittain eri tekijät: naiset pelkäävät todennäköisemmin pahoinpitelyä, seksuaalista ahdistelua ja asuntomurtoja. Ikäryhmittäin 30–59-vuotiaat pelkäävät pahoinpitelyä ja ilkivaltaa, 40–59-vuotiaat asuntomurtoja ja varkauksia. Heikosti toimeentulevat kokevat todennäköisemmin turvattomuutta ja rikoksen uhriksi joutumisen pelkoa kuin hyvin toimeentulevat. Eläkeläiset kokevat todennäköisemmin turvattomuutta omalla alueellaan, kun työssäkäyvät taas pelkäävät todennäköisemmin asuntomurtoja. Matalasti koulutetut kokevat todennäköisemmin turvattomuutta ja pelkäävät pahoinpitelyä ja seksuaalista ahdistelua. Alueellisesti turvattomuus korostuu Uudellamaalla ja Etelä-Suomessa, ja kerrostaloasujat kokevat todennäköisemmin turvattomuutta kuin muissa asuntotyypeissä asuvat.

Avainsanat: rikollisuuden pelko, turvattomuuden tunne, turvattomuus, väkivaltarikollisuus, omaisuusrikollisuus, Suomi, logistinen regressioanalyysi

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	4
2 RIKOLLISUUDEN PELKO JA TURVATTOMUUDEN TUNNE YHTEISKUNNALLISENA SEKÄ YKSILÖLLISENÄ ONGELMANA	8
2.1 Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne yhteiskunnallisena ilmiönä.....	8
2.1.1 Rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen yhteiskunnalliset kytkennät	8
2.1.2 Rikospelit ja turvattomuus suomalaisessa yhteiskunnassa	12
2.2 Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne	15
2.3 Rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen mittaaminen	20
2.4 Rikospelkojen muodostuminen ja pelkoja selittävät yksilötason tekijät.....	22
2.4.1 Fyysisen- ja sosiaalisen haavoittuvuuden hypoteesi.....	23
2.4.2 Rikosuhriperusteisuushypoteesi.....	26
3 TUTKIMUSASETELMA.....	27
3.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	27
3.2 Aineisto ja muuttujat.....	30
3.3 Menetelmät ja tutkimusetiikka.....	36
4 ANALYYSI.....	39
4.1 Turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon yleisyys.....	39
4.2 Turvattomuuden tunteen yhteys rikollisuuden pelkoon eri rikostyypeittäin ..	42
4.3 Turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa selittävät demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät	45
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	59
LÄHTEET	69
LIITTEET	77

1 JOHDANTO

Rikollisuus on keskeinen turvattomuuden tunnetta aiheuttava tekijä (Gray, Jackson & Farrall 2012, 268). Turvattomuuden tunteen kokemus nähdään negatiivisena emotionaalisena reaktiona erilaisiin riskeihin ja siten turvattomuuden tunne voi ilmentää yksilön tekemää arviota suuremmasta riskistä joutua rikoksen uhriksi (Kujala & Niemelä 2024). Pelko rikollisuuden uhriksi joutumisesta onkin laajalle levinnyt ilmiö eri yhteiskunnissa ja merkittävä osa laajempaa turvattomuuden kokemusta (Gray ym. 2012, 268).

Yhteiskunnallisen kehityksen myötä varsinaisia vaaroja on vähemmän kuin aikaisemmin, mutta samaan aikaan pelon kulttuuri on muuttunut yhä arkipäiväisemmäksi ja luonnollisemmaksi. Samoin turvattomuuden tunteen moniulotteisuus ja ihmisten turvallisuuspyrkimysten lisääntyminen ovat ilmiönä varsin uusia. (Koskela 2009, 16, 64–78.)

Tunteena turvattomuus ja pelko ovat ihmiselle luonnollisia reaktioita uhkaavaksi koettuun tilanteeseen, jonka tarkoituksena on suojella ihmistä vaaralta (Warr 2000; Kujala, Kallio & Niemelä 2019). Rikollisuuden pelon kontekstissa pelosta saattaa kuitenkin muodostua ongelmallinen ja elämää rajoittava tekijä. Pelon kohteena on usein konkreettinen vaara, omaan ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuva uhka, jonka seurauksena ihminen voi joutua kokemaan kärsimystä tai kipua (Niemelä 1997, 107). Lievimmillään pelko voi aiheuttaa ohimenevää huolta omasta tai oman lähiympäristön turvallisuudesta, mutta pahimmillaan jatkuva tai usein toistuva tunne turvattomuudesta tai pelosta voi johtaa ihmisen elämänlaatua heikentävään sosiaaliseen eristyneisyyteen tai jatkuvaan fyysiseen oireiluun. (Niemi 2009, 279–281.) Lievä ja ohimenevä huolestuneisuuden tunne omasta turvallisuudesta on ihmisen selviytymisen kannalta hyödyllistä ja auttaa toimimaan todellisen uhan kohdatessa, mutta liiallinen huolestuneisuus tai pelko rikollisuuden uhriksi joutumisesta kahlitsee kokijansa ja rajoittaa yksilön erilaisia toiminnan mahdollisuuksia (Furedi 2006; Niemelä 1997, 151).

Väestön kokema turvallisuuden tunne voi vaihdella suuresti yhteiskunnan eri kehitysvaiheissa, sillä pelko liittyy usein yhteiskunnan tasolla tapahtuviin muutoksiin sekä yhteiskunnallisten muutosten heijastamaan epävarmuuteen. Tällaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä voivat olla esimerkiksi poliittiset muutokset tai uudelleenjärjestelyt, maahanmuutto ja sen lisääntyminen, virkavallan läsnäolo tai sen puuttuminen, sekä yleisen järjestyksen

ylläpitäminen tai järjestyksen ylläpitämisessä epäonnistuminen. (Godfrey 2018.) Suomi on tarkastelukohteena kiinnostava, sillä kansalaisten kokema yleinen turvallisuus koetaan tutkimusten valossa vahvana (Niemelä 1997, 62; Laurikainen & Nikkanen 2020; Valtioneuvosto 2021) ja osana kansainvälisiä vertailuja Suomi on ollut maa, jossa rikollisuuden pelko on alhainen (Vieno, Roccato & Russo 2013). Lisäksi Suomessa vallitsee vahva luottamus yleisellä tasolla sekä kanssaihmiisiin että yhteiskunnallisiin instituutioihin, jotka ohjaavat yhteiskunnan ydintehtäviä (Bäck & Kestilä 2009; Komu & Hellsten 2010; Kouvo 2014).

Korkeasta turvallisuuden tasosta ja vahvasta luottamuksesta huolimatta on havaittu, että Suomessa rikoksiin liittyvät pelot ovat lisääntyneet, mikä on yhteydessä yhteiskunnallisten muutosten lisäksi sosiaaliseen huono-osaisuuteen (Tanskanen 2017). Samoin erilaisten rikosten läsnäolo valtavirtamedian keskiössä on arkipäiväistynyt, joka osaltaan luo pelon ilmapiiriä. Suomessa on viime vuosina uutisoitu hyvin laajasti esimerkiksi pääkaupunkiseudulle vakiintuneista katujengeistä, joiden toiminta heijastuu muun muassa nuorten tekeminä väkivaltarikoksina (Jäärni & Horppu 2023; Kantola 2023; Tihilä & Karhu 2023). Tämänkaltaisen uutisointi ja rikollisuuden saama mediahuomio voi omalta osaltaan lisätä turvattomuuden tunnetta ja pelkoa rikollisuuden uhriksi joutumisesta (Cricher 2017, 26–27). On havaittu, etteivät median esittämät mielikuvat rikollisuudesta useinkaan todellisuudessa vastaa yhteiskunnan tosiasiallista rikollisuuden kehitystä, vaan media nostaa esille usein tiettyjä rikoslajeja, jolloin esimerkiksi omaisuusrikokset jäävät henkirikosten varjoon (Smolej & Kivivuori 2006; Jackson 2011). Tällöin kuva todellisesta rikollisuuden tasosta saattaa hämärtyä ja pelko liitetään helpommin tietyn tyyppiin rikoksiin.

Yleistä rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoa havainnoidaan perinteisesti kysely- tai haastattelututkimusten avulla. Pelkoa arvioidaan turvallisuuden tunnetta mittaavilla kysymyksillä (Clarke & Lewis 1982; Baker, Nienstedt, Everett & McCleary 1983; Maxfield 1984; Vieno ym. 2013). Kysymys turvallisuuden tunteen muodostumisesta sijoittuu usein yksilön lähiympäristöön ja se on rajattu yölliseen aikaan sekä yksin liikkumiseen (Stanko 1995; Kujala ym. 2019). Pelkoa uhriksi joutumisesta havainnoidaan lisäksi erilaisin asteikoin kysymällä vastaajalta, kuinka vahvaksi he arvioivat oman pelkonsa tietyllä alueella (Vieno ym. 2013) tai kuinka usein he kokevat pelkoa (Smolej & Kivivuori 2006).

Rikollisuuden pelkoa on käsitteellistetty tutkimuksissa eri tavoin. Käsitteen on tutkimuskirjallisuudessa kuvattu jakautuvan affektiiviseen, kognitiiviseen ja käyttäytymislähtöiseen ulottuvuuteen (Hale 1996; Gabriel & Greve 2003; Guedes, Domingos & Cardoso 2018; Kujala & Niemelä 2024). Rikollisuuden pelon affektiivinen puoli käsittää pelon yksilön kokemana emotionaalisenä reaktion ympäristöönsä, johon sisältyy erilaisia tunteita uhriksi joutumisen mahdollisuudesta (Ferraro & Grange 1987). Kun tarkasteltavana on rikollisuuden pelon kognitiivinen puoli, on kyseessä yksilön henkilökohtainen arvio rikollisuuden uhriksi joutumisesta ja uhriksi joutumisen riskin todennäköisyydestä (Ferraro & Grange 1987; Warr 2000). Rikollisuuden pelon käyttäytymislähtöisellä ulottuvuudella kuvataan tilannetta, jossa yksilö muuttaa käyttäytymistään suuntaan, jolla pyritään välttämään uhriksi joutumisen mahdollisuutta ja suojautumaan mahdollisilta uhilta. Rikollisuuden pelon käyttäytymislähtöistä ulottuvuutta voidaan kuvata siis myös pelon toiminnalliseksi ulottuvuudeksi, sillä pelko konkretisoituu yksilön käyttäytymistä ohjaavilla toimilla. (Guedes ym. 2018.)

Rikollisuuden pelko on näyttäytynyt tutkimuskirjallisuudessa moniulotteisena aihealueena, jonka mittaaminen on koettu haasteelliseksi. Rikollisuuden pelon mittaaminen vaatii sen tarkkaa käsitteellistä määrittelemistä, samaan aikaan kun rikollisuuden pelkoa mittaavista tutkimuksista usein puuttuu käsitteen johdonmukaisuus. (Ferraro & Grange 1987, 71–74.) Lisäksi tutkimuksissa rikollisuuteen viitataan usein kattokäsitteenä, jolloin rikollisuus näyttäytyy yleisellä tasolla laajana kokonaisuutena, jota mitataan yhtenä indikaattorina. Vähemmälle huomiolle on jäänyt ilmiönä rikollisuuden monimuotoisuus, sillä rikollisuus ei ole yksilöitävissä yhdeksi tapahtumaksi tai emootioksi. Tutkimuksissa tulisi vahvemmin mitata eri rikoksiin kohdistuvia pelkoja, sen sijaan että pelko määritellään yleiseksi pelon tai turvattomuuden tunteeksi. Yleisen tason kysymykset eivät ota huomioon eri rikostyyppisiä, vaikka uhriksi joutumisen pelko on vahvasti riippuvainen tarkasteltavan rikoksen tyypistä. (Ferraro & Grange 1987, 72–74.) Lisäksi tarkempi rikostyyppien välinen tarkastelu rikollisuuden uhriksi joutumisen pelosta mahdollistaa selkeästi yksityiskohtaisempien politiikkapäätelmien tekemisen kuin se, että rikollisuuden pelkoa tarkasteltaisiin pelkästään yleisen turvattomuuden tunteen avulla.

Tämä tutkimus vastaa edellä mainittuun puutteeseen. Tutkimuksessa tarkastellaan rikollisuuden pelon yleisyyttä, rikollisuuden pelon eri mittareiden keskinäisiä yhteyksiä sekä demografisten, sosioekonomisten ja alueellisten tekijöiden yhteyttä rikollisuuden pelkoon.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka yleistä rikollisuuden pelko on eri mittareiden valossa, missä määrin turvattomuuden tunne ja eri rikostyyppinä koskevat pelot ovat yhteydessä toisiinsa ja millä tavoin erilaiset demografiset, sosioekonomiset ja alueelliset tekijät selittävät turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa eri rikostyypeittäin.

Tutkimus tarjoaa siten selkeästi tarkemman kuvan suomalaisten rikollisuuden pelosta kuin aiemmat tutkimukset, joissa on keskitytty lähinnä yleiseen turvattomuuden tunteeseen. Aikaisemman tutkimuksen pohjalta emme esimerkiksi tiedä, missä määrin rikostyyppillä on merkitystä siihen, mitkä tekijät rikoksen uhriksi joutumisen pelkoa tai turvattomuuden tunnetta selittävät. Tutkimuksen aineistona hyödynnetään mannersuomalaista väestöä edustavaa kyselytutkimusaineistoa (N=2700) vuodelta 2020, jossa rikoksen uhriksi joutumisen pelkoa on kysytty viiden eri rikostyyppin näkökulmasta. Näitä ovat pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun tai -väkivallan, asuntomurron, varkauden ja ilkivallan uhriksi joutuminen. Oikein kohdistettujen yhteiskunnallisten toimenpiteiden näkökulmasta on syytä selvittää tarkemmin, missä määrin erilaiset väestöryhmittäiset erot vaihtelevat riippuen käytettävästä pelon mittarista. On selvää, että mikäli väestöryhmittäiset erot vaihtelevat riippuen tarkasteltavasta pelon mittarista, tulisi myös julkisten toimenpiteiden rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen ehkäisemiseksi olla erilaisia.

Tässä tutkielmassa olemme kiinnostuneita rikollisuuden pelon kokemisesta riippumatta siitä, kuinka todennäköistä uhriksi joutuminen on todellisuudessa tilastojen valossa. Kiinnostus ei siten kohdistu rikollisuuden pelon ja rikollisuuden uhriksi joutumisen objektiivisen riskin väliseen suhteeseen, joka on tutkimuskirjallisuudessa toistuva näkökulma (Hale 1996). Pelkoa käsitellään tunteena, joka on kokijalleen todellinen. Emotionaaliset reaktiot ovat rikollisuuden pelon ydinosaa (LaGrange & Ferraro, 1987), jolloin emotionaalisten reaktioiden mittaaminen on ilmiön ymmärtämiseksi keskeistä. Rikollisuuden pelkoa tutkitaan tässä tutkielmassa pelon affektiivisesta ja kognitiivisesta ulottuvuudesta. Tarkastelussa on siis rikoksen uhriksi joutumisen pelko sekä turvattomuuden tunne, joka näyttäytyy negatiivisena emotionaalisena reaktiona rikollisuuteen sekä yksilön henkilökohtainen arvio uhriksi joutumisen todennäköisyydestä heijastuen pelon kokemuksena. Rikollisuuden pelon näkökulmasta affektiivisen ja kognitiivisen ulottuvuuden tarkasteleminen samanaikaisesti täydentää jo olemassa olevaa tutkimuskirjallisuutta. Rikollisuuden pelon mittaaminen on tutkimuskirjallisuudessa keskittynyt hyvin vahvasti pelon kognitiiviseen ulottuvuuteen, eli riskien havainnointiin sekä käyttäytymislähtöiseen ulottuvuuteen, eli yksilön

välttämiskäyttäytymiseen. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkemmin rikollisuuden pelon affektiiviseen ulottuvuuteen, joka on muutoin jäänyt aihepiiriin liittyvässä tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. (Hardyns & Pauwels 2010.)

Tutkielma etenee seuraavasti. Luku 2 muodostaa tutkimuksen teoreettisen pohjan, jonka sisällä määritellään tutkimuksen keskeiset käsitteet ja keskustellaan ilmiönä rikollisuuden pelosta ja turvattomuuden tunteesta aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella. Luku rakentuu yhteiskunnallisesta näkökulmasta kohti yksilöllisiä selitysmalleja. Luvussa 2 käsitellään ensin rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunnetta yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jolloin oman alalukunsa muodostaa rikospelkojen tarkastelu suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä on aiheen rajauksen kannalta keskeistä, sillä tutkimuksellinen kiinnostus kohdistuu ilmiöön suomalaisessa kontekstissa. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta siirrytään rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen tarkasteluun yksilötason kokemuksena ja tunteena. Kiinnostus kohdistuu myös rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen taustalla oleviin mittareihin. Lopuksi luvussa 2 keskustellaan rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen muodostumisesta sekä ilmiöiden taustalla olevista yksilöllisistä selitysmalleista. Luku 3 kuvaa tutkimuksen asetelman, jossa kerrataan tutkimuksen tavoitteet, esitellään tutkimuksessa hyödynnettävä aineisto sekä tutkimuksessa käytettävät analyysimenetelmät. Luvussa 4 raportoidaan tutkimuksesta saadut tulokset. Lopuksi luku 5 tarjoaa tutkimuksen johtopäätökset, jossa käydään läpi tutkimustuloksista saatuja päätelmiä, puutteita sekä jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 RIKOLLISUUDEN PELKO JA TURVATTOMUUDEN TUNNE YHTEISKUNNALLISENA SEKÄ YKSILÖLLISENÄ ONGELMANA

2.1 Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne yhteiskunnallisena ilmiönä

2.1.1 Rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen yhteiskunnalliset kytkennät

Turvallisuuden tunteen varmistaminen kaikille ihmisille on sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan perusta, joka edellyttää arjen turvallisuuden oikeudenmukaista jakautumista kansalaisten keskuudessa (Valtioneuvosto 2021, 38). Tällainen on yhteiskunta, jossa riski rikollisuuden uhriksi joutumisesta on mahdollisimman pieni ja kansalaisten oikeudet henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen toteutuvat (Niemelä 1997, 65, 131).

Rikollisuuden pelko nähdään yhteiskunnallisena ongelmana, jolla on monenlaisia vaikutuksia

yksilön henkilökohtaiseen elämään kuin myös laajemmin koko yhteiskuntaan. Rikollisuuden aiheuttamien suorien ja epäsuorien yhteiskunnallisten vaikutusten ymmärtäminen on arvokasta tutkimustietoa, jotta ymmärrys rikollisuuden ja yhteiskunnan välisestä vuorovaikutuksesta lisääntyy (Canter & Youngs 2016).

Turvattomuutta voidaan selittää makroyhteiskunnallisena sosiologisena ilmiönä, jolloin turvattomuus liitetään laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin (Niemelä 1997, 13). Modernissa yhteiskunnassa erilaiset sosiaaliset, poliittiset, taloudelliset ja yksilölliset riskit ovat näkyvästi esillä. Tätä modernin yhteiskunnan kehitysvaihetta on kuvailtu *riskiyhteiskunnan* käsitteellä (Beck 1998), jonka mukaan ihmiset ovat osana yhteiskunnallista muutosta, jossa modernisoituminen on tuonut mukanaan riskien luonnollistumisen osaksi arkea sekä yksilöllistymiseen tähtäävän elämäntavan. Modernisoitumiseen on vaikuttanut teollisteknologinen kehitys, joka on siirtynyt saatavissa olevien hyödykkeiden niukkuudesta ylituotannon aiheuttamaan uudenlaisten riskin syntymiseen. Nämä riskit ovat modernisaation mukanaan tuomia uudistuksia, jolloin riskin käsite voidaan määritellä systemaattiseksi tavaksi käsitellä modernisaation itsensä aiheuttamia epävarmuuksia. (Silvast & Virtanen 2008, 51.)

Lähtökohtaisesti turvattomuus on yksilöllinen emotionaalinen kokemus, mutta tämän yksilöllisen kokemuksen syntymiseen vaikuttaa laajemmin ihmisten luottamus toisiinsa omassa yhteisössään sekä yhteiskunnan kyky suojautua uhkia vastaan (Visser, Scholte & Scheepers 2013). Turvallisuus on yhteiskunnan tasolla jaettu perinteisesti sisäiseen ja ulkoiseen aspektiin, jotka ovat keskenään jatkuvassa vuorovaikutuksessa (Martikainen, Vertio, Holmström & Antikainen 2016). Yhteiskunnan ulkoinen turvallisuus rakentuu ulkopoliitikasta ja sotilaallisesta maanpuolustuksesta, kun sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan yhteiskunnan ominaisuuksia, joilla ylläpidetään ihmisten mahdollisuutta elää yhteiskunnassa ilman pelkoa rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista tai muista negatiiviksi koetuista ilmiöistä (Valtioneuvosto 2021, 8).

Kansainvälinen tutkimus vahvistaa näkemystä rikollisuuden pelon vaihtelusta maittain (Vieno ym. 2013; Vauclair & Bratanova 2017, 224; Kujala ym. 2019). Maiden välinen vaihtelu rikollisuuden pelon kokemisessa vahvistaa näkemystä yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksesta rikollisuuden pelon kokemisen taustalla. On todennäköistä, että yksilön tunnistaessa oman valtion toiminnassa eriarvoisuutta tai toimintahäiriöitä, hän liittää

todennäköisemmin negatiivisia oletuksia myös omaan tulevaisuuteensa sekä ympäröivään yhteiskuntaan. Yksilö kokee täten olevansa alttiimpi negatiivisille tapahtumille, jotka eivät ole yhteiskunnan tai yksilön itsensä hallinnassa. Näiden negatiivisten tulevaisuuteen liitettyjen oletusten on nähty olevan yhteydessä rikollisuuden pelkoon (Vieno ym. 2013, 529). On kuitenkin myös havaittu, että yksilöiden kohdistamasta epäluottamusta yhteiskunnan tasolla poliittisiin tai puolueettomiin instituutioihin, ihmisten keskinäinen luottamus toisiinsa taas kasvaa (Ervasti, Kouvo & Venetoklis 2019). Ei voida siis suoraan sanoa, että yksilöiden yhteiskuntaan kohdistama epäluottamus olisi yhteydessä korkeampaan rikollisuuden pelkoon.

Kulttuurisessa mielikuvituksessa pelko ei näyttäydä enää 2000-luvulla yksiselitteisesti turvattomuuden tunteena, joka syntyy vastauksena koettuun uhkaan (Furedi 2006).

Länsimaalaisissa nyky-yhteiskunnissa ihmiset elävät tilastojen valossa turvallisemmin kuin koskaan aikaisemmin, mutta samaan aikaan myös pelkoa koetaan vahvemmin kuin koskaan aikaisemmin (Furedi 2006; Koskela 2009, 29; Vieno ym. 2013; Canter & Youngs 2016). Tätä yhteiskunnassa tapahtuvaa ristiriitaa on kuvattu *pelon kulttuurin* käsitteellä. Ihmiset liittävät arkipäiväisiin ja tavalliseksi miellettyihin tapahtumiin varautumisen tarpeen, jotta mahdollisilta vaaroilta voidaan välttyä. Varautuminen näyttäytyy arkielämässä sosiaalisena erotteluna, jossa ihminen käy jatkuvaa kamppailua siitä, mikä on riittävän turvallista, mihin voidaan luottaa, mitä olisi syytä pelätä tai miten mahdollisiin uhkiin voidaan mahdollisimman hyvin varautua. Syntyy pelon kulttuuri, jossa uhkiin varaudutaan jo ennen kuin tiedetään mikä varsinainen uhka on. Pelon tunteesta ei voida puhua pelkästään reaktiona omiin henkilökohtaisiin kokemuksiimme, vaan kyseessä on laajempi yhteiskunnallinen ilmiö, joka heijastuu yksilön tapaan toimia. (Furedi 2006; Koskela 2009.)

Rikollisuuden pelkoa on tarkasteltu aikaisemmissa tutkimuksissa yhteydessä moniin negatiivisiin ja ei-toivottuihin ilmiöihin, kuten taloudelliseen eriarvoisuuteen ja köyhyyteen (Vieno ym 2013; Vauclair & Bratanova 2017; Kujala ym. 2019; Kujala & Niemelä 2025, 105–124) sekä sosiaaliseen eriarvoisuuteen (Gibson, Zhao, Lovrich & Gaffney 2002; Vieno ym. 2013; Vauclair & Bratanova 2017). Valtioissa, joissa tuloerot ovat suuret, pelätään rikollisuutta muita enemmän (Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019; Kujala & Niemelä 2025). Pelko rikollisuuden uhriksi joutumisesta liittyy taloudelliseen eriarvoisuuteen niin kansallisella kuin alueellisellakin tasolla (Kujala & Niemelä 2025). Taloudellinen eriarvoisuus voidaan määritellä lyhyesti taloudellisten resurssien epätasaisena jakautumisena,

jolloin tuloerot synnyttävät rakenteellista eriarvoisuutta ihmisten välille (Vauclair & Bratanova 2017, 223).

Taloudellisen eriarvoisuuden lisäksi sosiaalista eriarvoisuutta on tarkasteltu muun muassa sukupuolen, iän, yhteiskuntaluokan, etnisyyden, terveyden, syrjäytymisen ja asuinalueeseen liittyvien tekijöiden kautta (Henson & Reyns 2015). Rikollisuuden pelko on liitetty matalaan sosioekonomiseen asemaan ja sosiaaliturvan heikkoon tasoon (Vieno ym. 2013) sekä yleiseen sosiaaliseen epäluottamukseen (Visser ym. 2013). Lisäksi sosialiseen toimintaan osallistumattomuus on nähty rikollisuuden pelkoa lisäävänä tekijänä, samalla kun yleistä turvallisuuden tunnetta lisäävänä tekijänä on tunnistettu vahvat sosiaaliset verkostot sekä epävirallisen sosiaalisen kontrollin läsnäolo yhteiskunnassa (Gibson ym. 2002).

Tutkimukset liittävät laajemman yhteiskunnassa ilmenevän sosiaalisen ja taloudellisen epävarmuuden rikollisuuden pelon kokemiseen. Yhteiskunnallisen tilanteen ja yksilöiden kokeman turvattomuuden tunteen laajaa yhteyttä voidaan kuvata *yleisturvattomuushypoteesin* avulla (Koskela 2009, 34). Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa laajasti ihmisen turvattomuuden kokemuksiin, esimerkiksi rakenteellisen työttömyyden ollessa korkealla, työttömyyden aiheuttama taloudellinen epävarmuus voi heijastua myös muille ihmiselämän osa-alueille luoden turvattomuutta. Rikospelit heijastavat myös muuta kuin rikoksen uhriksi joutumisen pelkoa, yleistä yhteiskunnallista epävarmuutta. Tutkimuskirjallisuudessa on esimerkiksi todettu rikollisuuden pelon olevan suurin niiden kansojen keskuudessa, jotka kokevat yhteisönsä olevan hajoamassa, samaan aikaan kun yksilön omat mahdollisuudet vaikuttaa tähän epätoivottuun muutokseen ovat vähäiset (Farall, Gray & Jackson 2009, 94). Rikollisuus on myös uhka, johon yksilöllä on mahdollisuus varautua, esimerkiksi konkreettisesti erilaisten turvajärjestelmien avulla tai yhteiskunnan tasolla kieltojen ja sääntöjen laadinnalla sekä lainsäädäntöä kiristämällä. Varautuminen rikollisuuden aiheuttamilta negatiivisilta ilmiöiltä voi tarjota yksilölle kontrollin tunnetta omassa elämässään keskellä yleistä yhteiskunnallista epävarmuutta, johon yksilö ei voi itse suoranaisesti vaikuttaa. (Koskela 2009.)

Heikko luottamus toisiin ihmisiin sekä yhteiskunnallisiin instituutioihin vahvistaa rikollisuuden pelon kokemista. Mikäli kansalaiset eivät usko, että he voivat luottaa toisiinsa tai valtaa pitäviin yhteiskunnallisiin instituutioihin, he kokevat todennäköisemmin suurempaa pelkoa joutua rikollisuuden uhriksi (Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019). Osana tätä laajaa

kokonaisuutta ovat sosiaaliset suhteet ja niiden kautta muodostettu ymmärrys, median ja muiden julkisten tiedotusvälineiden välittämä tieto sekä yhteiskunnan rikoksenehkäisykyky (Farall ym. 2009, 88–90; Koskela 2009, 37; Jackson 2011). Yhteiskunnallinen luottamus liittyy keskeisesti *sosiaalisen etäisyyden* käsitteeseen, eli sosiaaliseen eriytymiseen – ihmisten välisiin suhteisiin, erilaisten yhteisöjen kiinteyteen sekä luottamuksen määrään (Kujala ym. 2019). Mitä suurempaa sosiaalinen etäisyys kansalaisten välillä on, sitä heikompaa on koettu luottamus. Näin sosiaalinen etäisyys vaikuttaa siihen, minkälaisena kansalaiset kokevat muut ihmiset ja yhteiskunnan, jossa he elävät. Vähäisemmästä luottamuksesta kärsivä yhteiskunta on täten suotuisa ympäristö rikollisuuden pelon lisääntymiselle.

2.1.2 Rikospelot ja turvattomuus suomalaisessa yhteiskunnassa

Suomi asettuu usein kansainvälisessä vertailussa maihin, joissa rikollisuuden pelko on vähäistä (Kujala ym. 2019). Suomalaista yhteiskuntaa pidetään tutkimusten mukaan yleensä turvallisena (Niemelä 1997, 62). Kansalaisten huoli rikollisuuden uhriksi joutumisesta on vaihdellut Suomessa suuresti eri aikoina ja erilaisissa yhteiskunnan kehitysvaiheissa (Niemi 2009, 281). Erityisesti 2000-luvulle tultaessa rikollisuuden pelko on saanut aihealueena laajaa poliittista ja julkista huomiota, joka konkretisoituu esimerkiksi vuosien 2015 ja 2019 hallitusohjelmissa tavoitteena tehdä Suomesta maailman turvallisimman valtio (Valtioneuvosto 2015, 2019). Aiheen ympärillä pyörivästä poliittisesta ja julkisesta huomioista riippumatta kansallisen tason tutkimustietoa rikollisuuden pelosta on edelleen verrattain vähän.

Suomessa turvattomuutta on aiheuttanut erityisesti yhteiskunnassa tapahtuneet rakennemuutokset. Konkreettisten muutosten lisäksi turvattomuutta on luonut kansalaisten tekemät oletukset tulevaisuuteen kohdistuvista muutoksista. Turvattomuuden tunne on siis yhteydessä jo tehtyihin yhteiskunnallisiin muutoksiin, mutta myös epävarmuuteen tulevaisuudesta ja tietoisuuteen siitä, että muutokset yhteiskunnallisesti heikompaan suuntaan ovat aina mahdollisia. (Niemelä 1997, 62–63.) Pelko muodostuu yhteydessä laajempaan epävarmuuteen ja yhteiskunnallisen luottamuksen heikkenemiseen. Yhteiskunta näyttäytyy kokijalleen sitä vaarallisempaa, mitä vahvemmin tulevaisuus rakentuu uhkien ennakoinnin kautta (Koskela 2009, 15).

Suomessa rikollisuuden pelko alkoi ilmiönä nousta esille 1990-luvun alkupuolella. Aikaisemmin rikollisuuden pelosta ei juurikaan yleisessä keskustelussa puhuttu, eikä aiheen parissa ollut myöskään suurta tutkimuksellista kiinnostusta. Rikollisuuden pelkoa määriteltiin tyypillisesti liikenneturvallisuuden näkökulmasta, eikä pelko väkivallan uhriksi joutumisesta noussut huolestuttavasti esille. (Koskela 2009, 65.) Suomalaisia laadulliseen aineistoon perustuvia tutkimuksia rikollisuuden pelosta kaduilla tapahtuvana ilmiönä alettiin julkaista 1990-luvulla (Asikainen & Koskela 1992; Karisto, Tuominen & Lehto-Pusa 1993). Kansalliseen uhritutkimukseen lisättiin ensimmäistä kertaa rikollisuuden pelkoa käsittelevä osuus vuonna 1988, jota voidaan pitää pelko- ja turvattomuustutkimuksen lähtökohtana Suomessa (Kempainen, Lönnqvist & Tuominen 2014). Kun aiheena on suomalainen pelon kulttuuri, puhutaan siis tutkimusperinteessä varsin tuoreesta yhteiskunnallisesta tutkimuskohteesta (Koskela 2009, 345).

Turvattomuuden tunteen ja rikospelkojen välinen yhteys alkoi suomalaisessa tarkastelussa vahvistua 1990-luvun puolivälissä, jolloin turvattomuuden tunne kasvoi voimakkaasti riippumatta todellisesta rikollisuuden kehityksestä. Tilastoissa mitattu laskennallinen rikollisuus ei kasvanut samassa suhteessa kuin kansalaisten kokema turvattomuuden tunne, joka jatkoi voimistumistaan ja arkipäiväistyi. (Koskela 2009, 14.) Erityisesti esille ovat nousseet kansalaisten käsitykset väkivalta-, huumausaine- ja omaisuusrikosten kasvusta, mitkä ovat lisänneet rikollisuuden pelon kokemista (Niemelä 1997, 63).

Myös kaupungistuminen on tuonut mukanaan ajatuksen pelon kulttuurista noin 1960-luvulta alkaen, sillä kaupunkimaisessa ympäristössä asuvilla voi olla suurempi riski välttämiskäyttäytymiseen oman kodin lähiympäristössä kuin maaseudulla asuvilla. Ilmiöön on vaikuttanut oletukset siitä, että tuntemattomia ihmisiä ja uhkaavaksi koettuja alueita on maaseutuympäristöä enemmän. (Smolej & Kivivuori 2005, 132; Kujala 2021.) Havaittua eroa turvattomuuden kokemuksessa on kaupunkimaisen ja maaseutumaisen ympäristön välillä selitetty kaupunkimaisen ympäristön korkeammalla häiriötasolla, nopeilla väestönrakenteen muutoksilla ja suuremmalla rikoksen uhriksi joutumisen riskillä (Kujala 2021). Lisäksi globaalilla tasolla yleinen tutkimustulos on, että todellinen rikollisuuden taso on kaupungeissa suurempaa (Vieno ym. 2013). Kaupunkitilassa rikollisuuden pelkoon liitetään myös yleisesti vieraantumisen tunteita asukkaiden keskuudessa (Meyer & Denise 2014, 454). On kuitenkin huomioitava, että Suomessa on tehty vain vähän tutkimusta maaseutualueella koetusta rikollisuuden pelosta (Kujala 2021).

Suomalaisessa yhteiskunnassa vahvistuneen rikollisuuden pelon taustalla nähdään talouden vaihteluista aiheutunut eriarvoisuus ja köyhyyden lisääntyminen, julkisten menojen leikkaukset sekä yleisen epävarmuuden kasvaminen (Niemelä 1997; Koskela 2009, 67–68) sekä esimerkiksi terveyteen liittyvät haasteet kuten mielenterveyden häiriöt (Kujala & Niemelä 2024). Lähtökohtana kehityskululle voidaan pitää 1990-luvun lamaa sekä Neuvostoliiton hajoamista. Neuvostoliiton hajoaminen vaikeutti Suomen taloudellista tilannetta, sillä valtioiden välinen kauppa lakkautettiin 1990-luvun alussa. Laman seurauksena suomalaisessa hyvinvointivaltiossa koettiin suurtyöttömyyttä, joka pitkittyessään juurrutti köyhyydestä ja syrjäytymisestä vakavan yhteiskunnallisen ongelman (Kiander 2001, 3–36.) Samaan aikaan valtion julkisiin menoihin kohdistui isoja leikkauksia heikentäen hyvinvointivaltion tarjoamia palveluita ja etuuksia (Kiander 2001, 86; Koskela 2009, 67–68). Laman aiheuttamat negatiiviset ilmiöt kasvattivat yhteiskunnallisia jakoja, sillä tuloerojen kehitys ei jakautunut tasan kansalaisten keskuudessa (Kiander 2001, 113). Samaan aikaan Neuvostoliiton hajoamisen ajateltiin tuovan itärikollisuutta Suomeen, erityisesti prostituutioon liitetty huumekauppa huolestutti kansalaisia (Koskela 2009, 67–68).

Ajatus rikollisuuden lisääntymisestä on nähty linkittyvän laajempaan turvattomuuden kehitykseen. Suomessa erityisesti julkisessa tilassa tapahtuvalla käyttäytymisen muutoksella on ollut osansa tässä kehityskulussa. Alkoholinkäytöstä tuli 1990-luvulla yleistävä ilmiö julkisissa tiloissa, erityisesti nuorison osalta. Käyttäytymisen muutos tapahtui myös mediassa, jossa etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta alkoi nousta esille rasistisen uutisoinnin välityksellä. (Koskela 2009, 67–70.) Medialla on ollut globaalilla tasolla suuri merkitys rikollisuuteen liittyvän pelon lisääntymisessä, sillä kansainvälisesti leviävät uutiset tuovat rikollisuuden aiheuttamaa huolta julkiseen keskusteluun ja luovat odotuksia siitä, että rikollisuus ja riski uhriksi joutumiseen ovat jatkuvasti läsnä oleva ilmiö (Altheide 2007; Hale 1996, 109). Tämä on näkynyt myös Suomessa erityisesti terrorismiin ja sotaan liittyvässä uutisoinnissa (Koskela 2009, 67–68; Altheide 2007; Näsi, Tanskanen, Kivivuori, Haara & Reunanen 2021).

Median rooli on jatkuvasti kasvanut ja 2020-luvulle tultaessa ihmisillä on mahdollisuus saada hyvin erilaisista lähteistä tietoa rikollisuudesta. On havaittu, että rikollisuuteen liittyvät uutiset myyvät ja kiinnostavat vahvasti kansalaisia. Perinteiset uutismediat ovat edelleen pääasialliset tiedonvälittäjät Suomessa, mutta väkivallan pelon lisääntymiseen on nähty

vaikuttavan erityisesti vaihtoehtoiset tietolähteet, kuten sosiaalisen median alustat Facebook ja Twitter sekä esimerkiksi MV-lehti. Utis- ja mediasisältö rikollisuudesta ei ole koskaan aikaisemmin ollut Suomessa niin laajaa kuin 2020-luvulla, samalla kun rikosuutisten lukemisella ja yksilön omalla kiinnostuksella väkivaltarikollisuuteen on havaittu yhteys suurempaan riskiin kokea rikollisuuden pelkoa. (Näsi ym. 2021.)

2.2 Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne

Rikollisuuden pelosta puhuttaessa tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan ihmisen kokemaa pelkoa joutua rikoksen uhriksi. Rikollisuus tai rikoksen mahdollisuus koetaan uhkaksi, joka aiheuttaa ihmiselle turvattomuuden tunnetta. Rikollisuuden käsitteellä kuvataan tässä tutkielmassa suurta joukkoa ei-toivottuja ja lainvastaisiksi määriteltyjä käyttäytymismalleja yhteiskunnassa. Käsite kattaa rikolliseksi määritellyt teot kuten omaisuusrikokset, ilkivallan, murrot, petokset, seksuaalirikokset sekä muut väkivaltarikokset. Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne voidaan ajatella niin yksilötason tunnekokemuksena kuin laajempaa yhteiskunnallisena ongelmana (Niemelä 1997; Koskela 2009). Pelkoa koemme jokainen yksilöllisellä tavallamme, mutta kyseisten tunteiden kokemisesta muodostuu sosiaalinen konstruktio, jota tuotetaan yhteisönä ja osana arkipäiväistä elämäämme. Pelon tuottamiseen sisältyy käsitys siitä, millaisia asioita pidämme vaarallisina ja miten näiltä vaaroilta tulisi suojautua. (Koskela 2009, 33–38.)

Rikollisuuden pelko on ilmiö, joka jakautuu affektiiviseen, kognitiiviseen ja käyttäytymislähtöiseen ulottuvuuteen (esim. Hale 1996; Gabriel & Greve 2003). Tässä tutkimuksessa keskitymme rikollisuuden pelon affektiiviseen ja kognitiiviseen ulottuvuuteen, eli negatiiviseen emotionaaliseen reaktioon suhteessa rikollisuuteen ja rikollisuuden aiheuttamiin uhkiin sekä turvattomuuden tunteeseen. Rikollisuuden pelko affektiivisena kokemuksena on usein ohimenevä tunne, joka on sidoksissa käsillä olevaan tilanteeseen, aikaan ja paikkaan. Tällöin huoli rikollisuuden uhriksi joutumisesta on tutkimuksissa liitetty esimerkiksi pimeään tai yölliseen aikaan sekä yksin liikkumiseen eli turvattomuuden tunteeseen (Kujala ym. 2019). Mikäli negatiiviset emotionaaliset kokemukset toistuvat pidemmällä aikavälillä, voivat nämä kokemukset lisätä taipumusta tuntea todennäköisemmin yleistä pelkoa rikollisuudesta sekä turvattomuuden tunnetta (Gabriel & Greve 2003).

Emotionaalisia reaktioita voidaan pitää pelon ydinalueena, jolloin rikollisuuden pelkoa on keskeistä tarkastella pelon affektiivisen lähestymistavan avulla (LaGrange & Ferraro 1987). Kun tarkastelemme rikollisuuden aiheuttamia negatiivisia emotionaalisia reaktioita, meidän on mahdollista tutkia rikollisuuden pelkoa riippumatta siitä, kuinka todennäköistä rikoksen uhriksi joutuminen todellisuudessa on. Tutkimuskirjallisuudessa toistuu usein näkökulma rikollisuuden pelon suhteesta rikollisuuden uhriksi joutumisen objektiiviseen riskiin, jolloin pelkoon voidaan liittää käsitys pelon aiheettomuudesta tai tarpeettomuudesta. Affektiivisilla pelon mittareilla ei ole objektiivista ulkoista todellisuutta, jolloin pelkoa voidaan käsitellä tunteena, joka on aina kokijalleen todellinen. (Hale 1996.) Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella rikollisuuden pelon aiheuttamat emotionaaliset kokemukset vaihtelevat riippuen tarkasteltavasta rikostyyppistä, joka vahvistaa käsitteellistä eroa rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen välillä. Turvattomuuden tunteen sekä affektiivisen rikollisuuden pelon välisen yhteyden on havaittu olevan kuitenkin voimakasta. Tutkimuksen mukaan suomalaiset pelkäävät erityisesti omaisuusrikosten, eli ilkivallan, varkauksien ja murron, uhriksi joutumista. Väkivaltarikoksiin liitetty affektiivinen rikollisuuden pelko on taas vähäisempää. (Kujala & Niemelä 2024.)

Rikollisuuden pelon kognitiivisella ulottuvuudella tarkoitetaan yksilön tiedostettua näkemystä tai arviota jonkin tilanteen uhkaavuudesta eli henkilön koettua uhriksi joutumisen riskiä. Ihmisen on mahdotonta kokea pelkoa rikollisuuden uhriksi joutumisesta, mikäli hän ei pidä pelkoa aiheuttavaa tilannetta uhkaavana tai vaaraa herättävänä. Pelon kognitiivista ulottuvuutta voidaan tuntea riippumatta siitä, onko käsillä oleva tilanne todellisuudessa uhkaksi yksilölle. (Gabriel & Greve 2003.) Pelon kognitiiviset mittarit mittaavat koettua pelkoa vahvistamalla vastaajien uskomuksia rikollisuuden tai tietyn rikoslajin uhriksi joutumisen todennäköisyydestä. Kyse on yksilön subjektiivisesta arviosta rikoksen todennäköisyydestä sekä uhriksi joutumisesta aiheutuvien seurausten laajuudesta. Kognitiivisten mittareiden käyttäminen on keskeistä silloin, kun tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita rikollisuutta käsittelevien uskomusten totuudenmukaisuudesta. Kognitiiviset mittarit eivät kuitenkaan voi kertoa tietoa rikollisuuden pelon rationaalisuudesta, sillä yksilöiden omat käsitykset rikoksen uhriksi joutumisen todennäköisyydestä eivät useinkaan vastaa heidän käsityksiään rikollisuuden vakavuudesta ja omasta haavoittuvuudestaan. Käsitykset henkilökohtaisesta rikosriskistä eivät ole siis suoraan yhteydessä koettuun rikollisuuden pelkoon. (Hale 1996.)

Puhuttaessa rikollisuuden pelon käyttäytymislähtöisestä ulottuvuudesta, tarkoitetaan välttämiskäyttäytymistä ja muuta ihmisen toteuttamaa toimintaa, jonka tarkoituksena on suojella yksilöä rikoksen uhriksi joutumiselta (Gabriel & Greve 2003). Rikollisuuden pelon käyttäytymislähtöinen ulottuvuus ei ole yhtä selkeästi määriteltävissä kuin affektiivinen ja kognitiivinen rikollisuuden pelko, sillä käyttäytymislähtöistä rikollisuuden pelkoa voi olla vaikea ulkopuolisen havainnoida. Yksilön käyttäytymistä seuraamalla ei ole läheskään aina mahdollista tutkia rikollisuuden pelkoa, sillä pelko näyttää monin eri tavoin ihmisten tavassa toimia. Yksilö voi esimerkiksi täysin halvaantua pelon tunteesta tai onnistua piilottamaan pelkonsa pitkällisen harjoituksen tai toistuvien pelkokokemusten seurauksena, jolloin ihmisen on mahdollista oppia hallitsemaan omaa pelkotilaansa. (Gabriel & Greve 2003; Hale 1996.) Käyttäytymisen ja rikollisuuden pelon välisestä suhteesta on havaittu, että yksilöt, jotka ovat ilmaisseet tutkimuksessa olevansa kaikkein pelokkaimpia, ovat muuttaneet omaa käyttäytymistään kaikkein vähiten sellaiseen suuntaan, joka saattaisi vähentää pelon kokemista (Hale 1996).

Rikollisuuden uhriksi joutumisen pelossa on kyse siis emotionaalisesta kokemuksesta (Garofalo 1981; Hale 1996, 92; Niemi 2009, 281). Pelkoa joutua rikollisuuden uhriksi on rinnastettu tutkimuksissa erilaisten tunnetilojen kautta, muun muassa epäluottamukseksi toisia ihmisiä kohtaan, ahdistuksen kokemukseksi, muukalaisten peloksi, havaituksi riskiksi tai kansallisen moraalin heikkenemiseksi (Warr 2000, 453). Käsitteellä viitataan rikollisuuteen ja siihen liittyvien ilmiöiden aiheuttamaan negatiiviseen reaktioon, jolle on ominaista vaaran sekä ahdistuksen tuntemukset (Garofalo 1981; Hale 1996, 92; Niemi 2009, 281). Lievimmillään rikollisuuden pelko näyttää kokijalleen rikollisuuden tiedostamisena ja tämän seurauksena syntyvän huolen liittämisenä omassa ympäristössä mahdollisesti vallitseviin turvallisuusriskeihin. Tällöin pelon tunne on usein ohimenevää sekä tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottua huolta (Niemelä 1997, 151; Niemi 2009, 279–281). Rikollisuuden pelkoa ei voida pitää niinkään uskomuksena tai asenteena, vaan tunteena, jonka aiheuttaa tietoisuus ympäristössä mahdollisesti ilmenevistä vaaroista (Warr 2000, 453). Pelko itsessään ei ole siis havaittu riski, vaan pelko on seuraus olemassa olevista riskeistä eli reaktio ympäröivään maailmaan.

Rikollisuuteen liittyviä pelon tunteita voidaan pitää yleisempien turvattomuuden tunteiden alakategoriana (Smolej & Kivivuori 2006, 220–221). Turvattomuuden tunteen kokemisessa on kyse ennustettavuuden rikkoutumisesta, hyvän ja turvalliseksi koetun todellisuuden

vaarantumisesta. Tällä tarkoitetaan niin ulkoisten kuin sisäistenkin tekijöiden jatkuvuuden vaarantumista, kun turvallisten elinolojen tai ihmisen kokeman sisäisen rauhan sijalle astuu pelon tuntemukset. (Niemelä 1997, 18.) Pelkoa pidetään ihmisen luontaisena perustunteena, jota jokainen kokee jossakin muodossa elämänsä aikana (Adolphs 2013; Warr 2000, 454). Tunnereaktion taustalla on usein uhkaavaksi koettu tilanne, riippumatta siitä, onko koettu uhka kuvitteellinen vai todellinen vaara (Niemelä 1997, 15). Ihminen on tietoinen siitä, että rikoksen uhriksi joutuminen on syystä tai toisesta mahdollista. Luontaisesti syntyvän pelkoreaktion tarkoituksena on suojella tilanteissa, joissa mahdollinen uhka tai vaaratilanne voi olla haitaksi ihmisen terveydelle- tai hyvinvoinnille. Pelon tunnetta voidaan pitää ihmisen luonnollisena suojelumekanismina, joka muodostuu ongelmalliseksi vasta pelon ollessa epätasapainossa todellisen riskin kanssa (Warr 2000, 455). Tällöin pelkoon liittyvät tunnereaktiot, kuten paniikki tai ahdistus, pääsevät hallitsemaan ihmisen elämää rajoittaen käyttäytymisen tapoja ja muuttuvat haitalliseksi koetun hyvinvoinnin näkökulmasta (Warr 2000, 482; Koskela 2009; Adolphs 2013).

Rikospelkotutkimuksessa kyse on usein riskeistä, sillä yksilöt arvioivat omaa todennäköisyyttään joutua rikoksen uhriksi suhteessa olemassa oleviin riskeihin. Riskit liittyvät turvattomuuden tunteen kokemiseen ja käsitykseen oman turvallisuuden hallinnasta. Hallitsemalla mahdollisia riskejä yksilöt pyrkivät vähentämään jo olemassa olevaa turvattomuuden tunnetta, mutta myös ennakoimaan tulevaisuuteen kohdistuvia uhkia (Niemelä 1997, 15). Turvallisuuteen liittyvät riskiarviot on jaettu subjektiiviseen ja objektiiviseen riskiin, joiden avulla voimme hahmottaa riskin käsitettä. Objektiivisessä riskissä on kyse tilastollisesta todennäköisyydestä joutua rikoksen uhriksi, jolloin pelkoa joutua rikoksen uhriksi peilataan rikostilastoihin eli todelliseen rikollisuuden tilanteeseen. Subjektiivisesta riskistä puhuttaessa tarkoitetaan yksilön itsensä mieltämää turvattomuuden tunnetta, eli rikolliseksi mielletyn tapahtuman mahdollisuutta yksilön itsensä kokemana. (Niemelä 1997; Warr 2000; Koskela 2009.) Jako objektiivisen ja subjektiivisen riskin välillä helpottaa käsitteen määrittelyä, mutta käytännön tasolla on haastavaa erottaa turvattomuuden tunteen syntymisen taustalla riskin erilaiset ilmenemismuodot (Niemelä 1997, 15).

Rikollisuuden pelon kokemista ei voida selittää yksinomaan objektiivisellä riskillä eli rikollisuuden todellisella määrällä tai riskiarviolla rikollisuuden uhriksi joutumisesta (Niemi 2009, 296; Koskela 2009, 38, 86). Rikollisuuden pelko näyttää emotionaalisena reaktiona ympäristöstä heijastuville vaaroille, mutta syntyy myös vastauksena laajemmalle

yhteiskunnalliselle muutokselle ja muutoksen aiheuttamalle epävarmuudelle (Hale 1996, 120). Rikollisuuden pelossa ei siis ole aina kyse suoraan todellisen rikollisuuden lisääntymisestä tai yhteiskunnallisen levottomuuden kasvamisesta. Tutkimuksessa on vahvistunut käsitys siitä, että rikostapahtumat ja rikollisuuden pelko ovat toisiinsa vahvasti kietoutuvia, mutta kuitenkin erillisiä ongelmia (Koskela 2009, 86).

Keskeinen havainto rikollisuuden pelkoa käsitelleen aiemman tutkimuksen mukaan on myös se, että rikoksen uhriksi joutumisen pelko on huomattavasti laajempi ilmiö kuin todellinen rikollisuus ja sen ilmeneminen (Hale 1996; Koskela 2009; Warr 2000). Pelkoa joutua henkilökohtaisesti rikoksen uhriksi koetaan siis enemmän kuin sitä todellisuudessa tilastojen mukaan tapahtuu. Laskennallinen tilastoitu rikollisuus eli objektiivinen riski ei itsessään riitä selittämään sitä, miksi pelkoa koetaan. Erilaiset rikollisuuteen liittyvät mielikuvat ovat osoittautuneet todellista rikollisuutta keskeisemmäksi tekijäksi pelon taustalla (Niemi 2009, 296). Pelko liittyy usein myös yksilön elämäkokemuksiin sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joita voivat olla esimerkiksi yksilön sosioekonominen asema, sukupuoli, ikä tai etninen tausta. Käytännössä yksilöön liittyvät henkilökohtaiset ominaisuudet ja yksilön elämänpolulle liittyvät kokemukset määrittelevät vahvasti sitä, kuinka turvattomaksi yksilö itsensä yhteiskunnassa kokee (Koskela 2009; Niemi 2009, 281; Valtioneuvosto 2021).

Rikollisuuteen liittyvä pelko on erottautunut muista ihmishenkeen kohdistuvista vaaroista perustamalla epävarmaan riskitietoon, sillä kansalaisilla on usein vähän tieteellistä perustaa suhteessa uskomuksiinsa rikollisuudesta (Warr 2000, 483). Suomessa tämä tulee esille siinä, että henkilökohtainen turvallisuuden tunne ei ole juurikaan yhteydessä toteutuneeseen riskiin joutua rikollisuuden uhriksi (Niemelä 1997, 62). Sen sijaan rikollisuuteen liittyvä tietämys on vahvasti sidonnainen median sekä yksilön lähiympäristön tai muiden sosiaalisten kontaktien välittämälle tiedolle (Hale 1996, Koskela 2009; Niemi 2009). Julkinen lehdistö vetoaa lukijoihinsa ja herättää keskustelua rikollisuuteen liittyvistä uhrikokemuksista, mikä luo osaltaan moraalipaniikkia eli huolestuneisuutta yhteisössä tapahtuvasta poikkeavasta käyttäytymisestä (Cricher 2017, 26–27).

Rikollisuuden pelon määrittely kätkee sisälleen moniselitteisen kokonaisuuden. Rikollisuuden pelko ja pelon aiheuttama turvattomuuden tunne on sidonnainen aikaan ja paikkaan. Pelko näyttäytyy eri tavoin eri aikoina, niin historiallisesti pitkän aikavälin muutoksissa kuin nykyhetkessä, ilmenemällä eri tavoin riippuen viikonpäivästä tai

vuorokaudenajasta. (Koskela 2009, 71.) Turvattomuuden tunteen voidaan nähdä linkittyvän rikollisuuden pelkoon monella tasolla, jolloin siitä muotoutuu monitasoinen käsite. Pelko voi olla niin laskennallisesti tilastoitua todennäköisyyttä joutua rikoksen uhriksi, yksilön elämäkokemuksiin linkittyvää turvattomuuden tunnetta kuin myös rikollisuuden pelon kokemista irrallisena tunteena, jolloin se ei perustu varsinaisesti rikostilastoihin tai yksilön elämäkokemuksiin (Koskela 2009, 38). Rikollisuuden pelon määrittelystä on käyty laajaa keskustelua tutkimusaiheen sisällä. Käsitteen yhtenäistämiseksi on pyritty luomaan yleisemmin hyväksytyjä määritelmiä rikollisuuden pelosta, jotka ottaisivat huomioon ilmiön moniulotteisuuden. Rikollisuuden pelon on kuvattu muodostuvan affektiivisista eli tunnepitoisista reaktioista, kognitiivisista reaktioista eli havainnoista uhattuna olemiseen ja käyttäytymiseen liittyvistä ulottuvuuksista (Rühs, Greve & Keppes 2017, 360; Hart, Chataway & Mellberg 2022; Kujala & Niemelä 2024).

2.3 Rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen mittaaminen

Rikollisuuden pelko ja turvattomuuden tunne ovat tutkimusaiheita, jotka perustuvat yleisesti kyselytutkimuksille. Kyselyaineistojen avulla on mahdollisuus kartoittaa viranomaislähteiden tietoja rikollisuudesta ja ilmiön aiheuttamasta turvattomuudesta, sillä todellisuudessa vain pieni osa rikollisuudesta päätyy viranomaisten tietoon. Rikollisuuden pelko on ilmiö, josta on hyvin vaikea saada tietoa virallisista viranomaislähteistä, jolloin kyselyaineistot mahdollistavat aiheen tutkimisen. (Kolttola 2021.) Rikollisuuden pelossa on kyse piilevästä ilmiöstä, joka tehdään havaittavaksi eri indikaattoreja käyttämällä, joiden oletetaan selittävän pelon kokemista (Hardyns & Pauwels 2010). Määrällisten tutkimusmenetelmien tarjoamien tilastollisten menetelmien avulla näitä kyselytutkimusten tarjoamia vastauksia on mahdollista analysoida suhteessa erilaisiin muuttujiin, jotka vaihtelevat tutkimustaustan mukaan.

Rikollisuuden pelon mittaamisessa on tutkimusaiheen sisällä useita erilaisia lähestymistapoja. Pelkoa on mitattu sen varhaisimmista vaiheista asti kysymällä tutkittavilta, kuinka paljon turvattomuutta tai pelkoa he kokevat tietyissä tilanteissa tai kuinka paljon tällaisia pelkoa herättäviä tapahtumia tai tilanteita on yksilön arkipäiväisessä elämässä. Esimerkiksi vuosina 1973–2022 *The General Social Survey* (GSS) on liittänyt kansalliseen tutkimukseen kysymyksen: ”Onko täällä – mailin säteellä – sellaista aluetta, jossa pelkää kävellä yksin yöllä?” (GSS Data Explorer; Etopio & Berthelot 2022). Koettua rikollisuuden pelkoa mitataan yleisesti myös rikoslajien mukaan, jolloin tutkittavia pyydetään arvioimaan omaa

koettua pelkoa suhteessa tiettyihin ennalta valikoituihin rikollisuuden lajeihin. Esimerkiksi Warr (1984) kehitti mittariston, joka käsitti 16 eri rikoslajia. Sen avulla hän testasi uhriksi joutumisen pelkoa. Myös rikollisuuden pelon esiintymistiheyttä sekä pelon voimakkuutta on mitattu osana pelkotutkimusta. Esimerkiksi Farrall ja Gradd (2004) tarkastelivat pelon esiintyvyyttä kysymyksellä: ”Oletko viimeisen vuoden aikana pelännyt mahdollista rikoksen uhriksi joutumista?”. Mikäli vastaaja oli kokenut pelkoa uhriksi joutumisesta, pelon toistuvuutta tarkasteltiin viimeisen vuoden aikana. Lisäksi pelon voimakkuutta mitattiin kysymyksellä: ”Kuinka pelokkaaksi koit itsesi?” vastausasteikolla ”en kovinkaan pelokas” ja ”todella pelokas”.

Rikollisuuden pelkoa voidaan mitata eri tavoin riippuen tarkastelunäkökulmasta. Pelon affektiivista näkökulmaa voidaan mitata tutkimuksessa kysymyksellä: ”Kuinka usein tunnet pelkoa joutua fyysisen väkivallan uhriksi?”. Rikollisuuden pelon kognitiivista ulottuvuutta mitataan arvioimalla yksilön havaittua riskiä tai arvioita joutua rikoksen uhriksi tulevaisuudessa. Tutkimuksissa kognitiivista ulottuvuutta voidaan mitata esimerkiksi kysymällä vastaajilta: ”Kuinka usein koet tai ajattelet että jotakin ikävää voi tapahtua?”. Pelon käyttäytymislähtöistä ulottuvuutta voidaan taas arvioida mittaamalla esimerkiksi pelokasta käyttäytymistä ja sen toistuvuutta kysymyksellä: ”Onko omassa käyttäytymisessäsi toimintatapoja, jolla yrität välttää rikoksen uhriksi joutumista?”. (Gabriel & Greve 2003.)

Käsitteellisten kysymysten lisäksi rikollisuuden pelon mittaamisen tavat on kyseenalaistettu sekä kansallisissa että paikallisissa uhritutkimuksissa, samalla vaatien ilmiötä koskeville mittareille yhtenäisempää tarkkuutta. Rikollisuuden pelkoa mittaavana indikaattorina käytetään yleisesti turvattomuuden tunnetta, jolloin vastaajilta kysytään esimerkiksi heidän tekemiään yleisiä havaintoja turvallisuuteen liittyen (Hale 1996; Hardyns & Pauwels 2010; Visser ym. 2013; Kujala ym. 2019). Rikollisuuden pelkoa koskevassa keskustelussa mittarit turvattomuuden tunteesta ja rikollisuuden pelosta menevät usein sekaisin, sillä turvattomuuden tunteella mitataan myös rikollisuuden pelkoa. On kuitenkin huomioitava, että kyseessä on kaksi eri käsitettä. (Visser ym. 2013.) Turvattomuuden tunne on nähty liian yleisenä mittana rikollisuuden pelolle, sillä käsite kattaa laajemmin turvattomuuden tunteen kuin pelkästään rikollisuuden uhriksi joutumiseen liittyvän turvattomuuden (esim. Kujala 2021).

Keskeinen erottava tekijä turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon välillä on se, että tunne turvattomuudesta ei ole suoraan yhteydessä rikollisuuteen. Turvattomuutta voi aiheuttaa yksilölle lukuisat erilaiset tekijät, kuten terveyteen liittyvät huolet, valtion virallisen kontrollin puute tai esimerkiksi yksilön epäsosiaalinen käyttäytyminen. (Hardyns & Pauwels 2010.) Turvattomuuden tunteen ja affektiivisen rikollisuuden pelon välillä on havaittavissa käsitteellinen ero, sillä turvattomuuden tunteella kuvataan yksilön yleistä käsitystä riskeistä, kun rikollisuuden pelon affektiivinen ulottuvuus kuvaa pelon emotionaalista puolta eri rikosten keskuudessa. Kun tarkastelussa on affektiivinen rikollisuuden pelko, pelkoa määrittelevät tekijät voivat vaihdella. (Kujala & Niemelä 2024.) Tutkimuksessa ei täten voida pitää oletuksena, että turvattomuuden tunteella ja rikollisuuden pelolla mitattaisiin samaa asiaa. Yksilön kokema turvattomuuden tunne on kuitenkin nähty tapana ilmaista suurempaa riskikäsitystä rikoksen uhriksi joutumisesta, sillä turvattomuuden tunne on ihmisen luonnollinen reaktio riskeihin ja yleiseen epäluottamukseen (Visser ym. 2013). Affektiivista rikollisuuden pelkoa mittaamalla voidaan kuitenkin verrata eri rikoslajeihin kohdistuvaa pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta, mikä mahdollistaa ilmiön laaja-alaisemman ja syvällisemmän tutkimuksen.

2.4 Rikospelkojen muodostuminen ja pelkoja selittävät yksilötason tekijät

Rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunteen muodostumista on jäsennellyt aikaisemmissa tutkimuksissa erilaisten rikollisuuden pelon hypoteesien avulla. Kyseessä on moniselitteinen ilmiö, jonka ymmärtämiseksi on kehitetty useita teoreettisia malleja. Rikollisuuden pelon taustalla on tarkasteltu useita erilaisia tekijöitä, jotka voivat liittyä niin yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin kuin myös laajempiin kontekstuaalisiin tekijöihin (Cossman & Rader 2011, 142–143; Henson & Reyns 2015, 94–98).

Varhaisesta rikollisuuden pelkoon liittyvästä tutkimuksesta alkaen yksilön demografiset ominaisuudet ovat näyttäneet keskeisinä ennustavina tekijöinä pelon taustalla. *Yksilötason teorit* painottavat yksilötason tekijöiden keskeisyyttä rikollisuuden pelon kokemisessa. Yksilötason tekijöillä tarkoitetaan yksilön henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten sukupuolta, ikää, etnistä alkuperää tai sosioekonomista asemaa. *Kontekstuaalitason teorioilla* viitataan taas laajemmin ympäristöön liittyviin näkökulmiin, jotka ilmenevät rikollisuuden pelon taustalla. Ympäristöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä ihmisen fyysistä lähiympäristöä sekä yhteisöjen sosiaalisia tekijöitä eli olosuhteita, joissa yksilöt elävät ja kasvavat.

Kontekstuaalitason teorioiden mukaan ympäristön fyysiset ominaisuudet sekä sosiaalisen integraation taso vaikuttavat siihen, kuinka pelokkaaksi yksilö itsensä yhteiskunnassa kokee. (Henson & Reynolds 2015, 94–98.)

Fyysinen tai sosiaalinen haavoittuvuus ennustaa rikollisuuden pelon kokemista, riippumatta yksilöiden todellisesta riskistä joutua rikollisuuden uhriksi (Rader, Cossman & Porter 2012; Vieno ym. 2013). Toistuvana teemana rikollisuuden pelkoa selittävässä malleissa ilmenee yksilön haavoittuvuus, joka voidaan erotella *fyysisen- ja sosiaalisen haavoittuvuuden hypoteesien* avulla. Lisäksi rikollisuuden pelkoa on selitetty *rikosuhriperusteisuushypoteesin* avulla. Näitä keskeisiä hypoteeseja osana rikospelkojen muodostumista avataan seuraavissa alakappaleissa.

2.4.1 Fyysisen- ja sosiaalisen haavoittuvuuden hypoteesi

Keskeisimmin rikollisuuden pelkoon liittyvässä tutkimuksessa pelon taustalle on liitetty yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyviä fyysisiä ja sosiaalisia tekijöitä (Wyant 2008; Rader ym. 2012; Henson & Reynolds 2015). Puhutaan haavoittuvuudesta, jolloin yksilön henkilökohtaiset ominaisuudet ennustavat todellista tai koettua alttiutta rikollisuuden pelon kokemiselle. Haavoittuvuuden tunne ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti sidoksissa rikollisuuden kohonneeseen riskiin (Cossman & Rader 2011, 142–143). Yksilö voi kokea itsensä sitä haavoittuvaisempi, mitä vähemmän hänellä on resursseja itsensä suojelemiseen uhan kohdatessa. Mitä haavoittuvaisempi yksilö on, sitä vakavammat voivat olla myös seuraukset rikollisuuden uhriksi joutumisesta (Farall ym. 2009, 88; Vauclair & Bratanova 2017).

Rikollisuuden pelkoon on yksilötasolla nähty vaikuttavan ihmisen erilaiset fyysiset ominaisuudet, jotka vahvistavat haavoittuvuuden kokemista. Tätä kuvataan *fyysisen haavoittuvuuden hypoteesilla*. Sukupuoli on ollut keskeinen rikollisuuden pelkoa ennustava tekijä niin kansainvälisessä tutkimuksessa kuin myös kansallisella tasolla Suomessa.

Rikollisuuden pelon kontekstissa turvattomuuden epätasaista jakautumista sukupuolittain voidaan pitää lähes universaalina ilmiönä. Tutkimuksissa naiset kokevat johdonmukaisesti korkeampaa rikollisuuden pelkoa suhteessa miehiin. Naisten kokema rikollisuuden pelko linkittyy käsitykseen korkeammasta sosiaalisesta ja fyysisestä haavoittuvuudesta sekä rikoslajeittain ilmenevistä eroista. (esim. Stanko 1995; Hale 1996; Ferraro & Grange 1987;

Farall ym. 2009; Cossman & Rader 2011; Rader ym. 2012; Meyer & Denise 2014; Henson & Reynolds 2015; Goodey 2017; Koltola 2021, Kujala 2021.)

Haavoittuvuus linkittyy fysiologisiin tekijöihin ja mahdollisuuteen puolustautua esimerkiksi mahdollisen väkivaltaisen hyökkäyksen kohdatessa (Rader ym. 2012). Naisten kokema haavoittuvuus heijastelee myös laajempia yhteiskunnallisia valtasuhteita, jolloin pelko linkittyy ajalliseen jatkumoon naiseksi kasvamisesta ja naisten aseman muodostumisesta osana yhteiskunnallista kehitystä (Koskela 2009, 88–92; Cossman & Rader 2011). Naisten kasvatukseen ja valistukseen kietoutuu henkilökohtaisen varovaisuuden tärkeys, samalla kun julkiset tilat määritellään vaaralliseksi. Haavoittuvuusnäkökulmasta myös viihdeteollisuudella ja medialla on merkittävä rooli turvattomuuskäsitysten ylläpitäjänä välittämällä rikollisuuden liittyviä uhkakuvia. (Koskela 2009, 92–93.) Sukupuolittain on lisäksi havaittu, että naisten kokema rikollisuuden pelko liittyy useammin seksuaalisen väkivallan uhriksi joutumiseen (Kujala 2021; Kujala & Niemelä 2024), joka on rikoslajina erityisen sensitiivinen. Tutkimuskirjallisuudessa on kuitenkin myös kritisoitu naisten korkeampaa rikollisuuden pelkoa haavoittuvuusnäkökulmasta. On mahdollista, että erot sukupuolten välisessä turvattomuuden tunteen kokemisessa voivat osittain hämärtyä, sillä haavoittuvuuden osoittaminen tai tunnistaminen ei välttämättä ole yhtä avointa perinteisessä maskuliinisessa kulttuurissa (Kujala 2021).

Haavoittuvuuden näkökulmasta merkittävä tekijä on ollut myös yksilön ikä, johon rikospelkotutkimus on vahvasti keskittynyt sen alkuajoista lähtien (Clarke & Lewis 1982; Hale 1996; Rader ym. 2012; Kujala 2021). Erityisesti rikospelkotutkimuksen varhaisessa vaiheessa iäkkäimpien henkilöiden nähtiin tuntevan suurempaa rikollisuuden pelkoa (Warr 1984; Ferraro & Grange 1987). Ihmisen ikääntyessä pelko rikollisuuden uhriksi joutumisesta on nähty lisääntyvän (Jeffords 1983), samoin nuorten keskuudessa (Rader ym. 2012; Köber, Oberwittler & Wickes 2022), mutta tulokset iän yhteydestä suurempaan rikollisuuden pelkoon ovat olleet tutkimuksissa ristiriitaisia (Ferraro & LaGrange 1989; Kujala 2021). Iän yhteys rikollisuuden pelkoon on ollut vahvasti riippuvainen käytettävistä mittareista ja muista pelkoon vuorovaikutuksessa olevista taustatekijöistä, kuten yksilön tulotasosta, asumismuodosta ja terveydentilaan liittyvistä tekijöistä. Haavoittuvuus liitetään iäkkäiden ihmisten kokemuksissa iän tuomaan haurauteen ja terveyden heikkenemiseen, mikä vaikeuttaa puolustautumisen mahdollisuutta fyysisen uhan kohdatessa (Cossman & Rader 2011, 143–144; Rader ym. 2012; Kujala & Niemelä 2024).

Lisäksi yksilön fyysiseen haavoittuvuuteen vaikuttavana tekijänä on nähty ihmisen terveydentilaan liittyvät haasteet sekä heikentynyt toimintakyky (Cossman & Rader 2011, 144–148; Rader ym. 2012). Terveydentilaan liittyvien haasteiden suhde haavoittuvuuteen ja rikollisuuden pelkoon on ollut yksilön sukupuolta ja ikää vähemmän tarkasteltu osa-alue. Terveyden yhteyttä rikollisuuden pelkoon on tutkittu mittaamalla vastaajien itse raportoitua kokemusta omasta terveydestä sekä vammaisuuden ja terveydentilaan liittyvien rajoitteiden kautta (Stiles, Halim & Kaplan 2003). Yksilön arvio tai kokemus omasta terveydentilastaan on ennustanut rikollisuuden pelkoa jopa vahvemmin kuin todellinen terveyteen liittyvä haaste (Rader ym. 2012). Vammaisten ja fyysisten rajoitteiden kanssa elävien keskuudessa koettu rikollisuuden pelko on ollut huomattavasti suurempaa kuin ilman rajoitteita elävien yksilöiden. Myös mielenterveyteen liittyvillä haasteilla on nähty yhteys koettuun rikollisuuden pelkoon (Stafford, Chandola & Marmot 2007; Kujala & Niemelä 2024). Affektiivisellä rikollisuuden pelolla nähdään olevan yhteys yksilön affektiiviseen hyvinvointiin, johon yksilön henkinen hyvinvointi olennaisesti sisältyy (Kujala & Niemelä 2024). Rikollisuuden aiheuttama pelko voi toimia esteenä fyysiseen- ja sosiaaliseen toimintaan osallistumiselle, joka voi heikentää entisestään mielenterveyden haasteiden kanssa kamppailevien koettua hyvinvointia.

Rikollisuuden pelon näkökulmasta haavoittuvuutta ovat ennustaneet myös yksilöön liittyvät sosiaaliset tekijät. Tätä ilmiötä kuvataan *sosiaalisen haavoittuvuuden hypoteesilla*. Rikospeloilla on havaittu olevan yhteys yksilön heikompaan sosioekonomiseen asemaan, eli esimerkiksi alhaisempaan tulo- ja koulutustasoon sekä työmarkkina-asemaan (Rader ym. 2012; ks. luku 2.2.). Yksilön kokemus oman työmarkkina-aseman menettämisestä tai työttömäksi joutumisesta voi lisätä rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoa, sillä ihmiset liittävät taloudellisen epävarmuuden luomaa epävarmuutta yleisesti rikollisuuden pelkoon. Lisäksi rikoksiin liitetty pelko ja sen lieveilmiöt voivat heikentää yksilön edellytyksiä luoda taloudellista toimintaa. (Britto 2013.) Tulojen tasa-arvoinen jakautuminen taas on liitetty alhaiseen rikollisuuden pelkoon (Vieno ym. 2013, 529). Lisäksi etnisiin vähemmistöihin kuuluvat yksilöt ovat kokeneet suurempaa haavoittuvuutta joutua rikoksen uhriksi (Rader ym. 2012). Myös seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluminen on antanut samansuuntaisia tutkimustuloksia. Erot sukupuolten välillä uhriksi joutumisen pelon kokemisessa ovat selvästi pienemmät seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden keskuudessa kuin yleisesti sukupuolten välisessä haavoittuvuudessa. (Meyer & Denise 2014, 455–456.)

Esille ovat nousseet myös kodittomuutta kokeneet ihmisryhmät sekä häiriökäyttäytymisestä kärsineissä rauhattomissa naapurustoissa asuvat yksilöt, joiden alttius kokea rikollisuuden pelkoa on ollut suurta (Kiphe, Simon, Montgomery, Unger & Iversen 1997; Wyant 2008). Elämän epävakaus, heikko sosiaalisen integraatio ja köyhyyden keskittyminen tietyille alueille ovat lisänneet yksilöiden kokemaa huolta omasta turvallisuudesta (Wyant 2008, 45). Suuremmat tuloerot kansalaisten välillä eivät yhdisty pelkästään voimakkaampaan rikollisuuden pelkoon, vaan myös todellinen rikollisuuden taso tilastojen valossa on usein suurten tuloerojen valtioissa korkeammalla (esim. Fajnzylber, Lederman & Loayza 2002; Kujala & Niemelä 2025). Turvaton ympäristö voi omalta osaltaan voimistaa yksilöiden haavoittuvuuden kokemista.

2.4.2 Rikosuhriperusteisuushypoteesi

Varhaisimmaksi ja yksinkertaisimmaksi rikollisuuden pelkoa ennustavaksi hypoteesiksi on nimetty *rikosuhriperusteisuus*, jonka mukaan yksilön aikaisemmat uhrikokemukset ennustavat rikollisuuden pelon kokemista. Mitä enemmän yksilöllä on henkilökohtaisesti uhrikokemuksia tai mitä enemmän ympäröivässä yhteiskunnassa tapahtuu rikollista toimintaa, sitä suurempaa on myös yksilön kokema rikollisuuden uhriksi joutumisen pelko. Vaikuttavana tekijänä nähdään myös se, miten yksilöt kuulevat rikollisuudesta puhuttavan. (Farall ym. 2009, 82–85; Hale 1996, 103–108.) Uhrikokemus voi olla ensisijaista, jolloin yksilöllä on omakohtaista kokemusta rikoksen uhriksi joutumisesta. Aikaisempi kokemus rikollisuudesta on voinut vaikuttaa yksilön arvioihin siitä, kuinka todennäköistä rikoksen uhriksi joutuminen on tulevaisuudessa. Uhrikokemus voi olla myös toissijaista, jolloin yksilö voi kuulla uhrikokemuksista muilta ihmisiltä tai esimerkiksi erilaisilta media- ja tiedotusvälineiltä, jotka uhrikokemusten välittäjänä voivat lisätä yksilön käsitystä väkivallan todennäköisyydestä ja täten lisätä rikollisuuteen liitettyä pelkoa (Hale 1996, 105–108.)

Tutkimustulokset uhrikokemusten ja rikollisuuden pelon välillä ovat aikaisempien tutkimusten mukaan olleet ristiriitaisia. Vaikuttaa siltä, että uhrikokemukset selittävät vain hyvin pienen osan rikollisuuden pelon kokemisesta. Rikollisuuden pelkoa koetaan yleensä huomattavasti enemmän kuin sitä tilastojen valossa tosiasiallisesti tapahtuu. Usein pelkoa kokevat myös sellaiset ihmiset, joilla ei ole henkilökohtaista kokemusta rikoksen uhriksi joutumisesta. On lisäksi havaittu, että rikollisuudesta ovat huolissaan sellaiset yksilöt, joilla ei

tilastojen mukaan ole suurta riskiä joutua todellisuudessa rikoksen uhriksi. (Farall ym. 2009, 82–85.) Rikosuhrikokemuksille pohjautuvaa selitystä rikollisuuden pelolle on pidetty täten liian yksinkertaisena, mutta uhrikokemusten ja rikollisuuteen liittyvän pelon välillä on havaittu myös yhteyttä. Rikollisuuden uhriksi joutuminen voi tehdä yksilöstä tietoisemman ja varovaisemman olemassa olevista riskeistä, mikä voi johtaa todennäköisemmin rikollisuuden pelon kokemiseen (Hale 1996; Garofalo 1979; Farall ym. 2009).

Rikosuhriperusteisuuden näkökulmasta on myös suhteellisen vähän tutkimuksia, joissa tarkastellaan rikollisuuden pelkoa rikoslajien mukaan, huomioiden yksilön aikaisempi kokemus rikollisuuden uhriksi joutumisesta rikoslajeittain eriteltynä (Hale 1996, 104). Näillä tiedoin olisi mahdollista tehdä tarkempaa analyysia siitä, ennustaako tietyn tyyppinen rikollisuus suurempaa todennäköisyyttä kokea rikollisuuden pelkoa tulevaisuudessa. Rikoslajeittain esille ovat nousseet seksuaalirikoksen uhriksi joutumisen pelko (Warr 1985), joihin liittyvä aikaisempi uhrikokemus ennustaa mahdollisesti rikollisuuden pelkoa enemmän kuin muun tyyppinen rikollisuus. Yleisesti väkivaltarikollisuuteen liittyvien uhrikokemusten on nähty ennustavan rikollisuuden pelkoa enemmän kuin omaisuusrikoksiin liittyvien uhrikokemusten. *Rikosuhriperusteisuushypoteesin* näkökulmasta on nähty ongelmalliseksi myös kysymyksenasettelu osana tutkimusten toteutusta. Kysymyksenasettelu rikosuhritutkimuksissa usein toistaa kysymyksiä viimeisen 12 kuukauden aikana tapahtuneista uhrikokemuksista, jolloin rikostapahtumat viimeistä vuotta kaukaisemmalta ajalta voivat jäädä kokonaan huomioimatta. Todellisuudessa uhrikokemusten seuraukset voivat olla pidempiaikaisempia, mutta kysymyksenasettelu voi rajata uhrikokemuksen ja rikospelkojen välisen yhteyden ajallisesti liian lyhyelle aikavälille. (Farall ym. 2009, 83–84.)

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkielman tavoitteena on ymmärtää aiempaa kattavammin suomalaisessa yhteiskunnassa ilmenevää rikollisuuden pelkoa ja sen taustalla olevia väestöryhmittäisiä tekijöitä. Tämän tutkimuksen kontribuutiona on se, että tutkimus tarjoaa laaja-alaisen kuvan rikollisuuden pelosta. Yhteen rikollisuuden pelon mittariin keskittymisen sijaan, tutkimuksessa tarkastellaan sekä turvattomuuden tunnetta kuvaavia mittareita että eri rikostyyppisiä koskevia pelkoja. Rikollisuuden pelon teoreettisiin lähtökohtiin peilaten (esim.

LaGrange & Ferraro 1987) tutkimuksessa tarkastellaan siten rikollisuuden pelon kognitiivista ja affektiivista puolta sekä näiden välisiä keskinäisiä yhteyksiä. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, millä tavoin yksilön demografiset ja sosioekonomiset tekijät sekä alueelliset tekijät selittävät turvallisuuden tunnetta ja rikollisuuden pelon kokemista rikostyypeittäin.

Tutkimuksen konkreettisemmat tavoitteet voidaan jakaa kolmeen osaan, jotka koskevat rikollisuuden pelon yleisyyttä, rikollisuuden pelon eri mittareiden keskinäisiä yhteyksiä sekä demografisten, sosioekonomisten ja alueellisten tekijöiden yhteyttä rikollisuuden pelkoon. Nämä voidaan jakaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka yleistä rikollisuuden pelko on eri mittareiden valossa?
2. Missä määrin turvattomuuden tunne ja eri rikostyyppjä koskevat pelot ovat yhteydessä toisiinsa?
3. Millä tavoin demografiset, sosioekonomiset ja alueelliset tekijät selittävät turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa eri rikostyyppihin?

Vastaukset kuhunkin tutkimuskysymykseen antaa toisiaan täydentävän kuvan turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppjä koskevan pelon välisistä yhteyksistä. Tässä tutkimuksessa turvattomuuden tunnetta tutkitaan kahdella eri mittarilla, jotka koskevat turvattomuuden tunnetta asuinalueen keskustassa sekä vastaajan omalla asuinalueella. Kahden mittarin hyödyntäminen jo sinänsä täydentää turvattomuuden tunnetta koskevaa aiempaa tutkimusta, sillä sitä on tavanomaisesti mitattu asuinalueen keskustaa koskevalla väittämällä (esim. Yirmibesoglu & Ergun 2011; Valera & Guàrdia 2014). Rikollisuuden pelkoa eri rikostyyppihin mitataan puolestaan viiden eri rikostyyppin kautta, jotka ovat pahoinpitely, seksuaalinen ahdistelu, asuntomurto, varkaus ja ilkivalta (ks. Kujala & Niemelä 2024).

Alkuvaiheen tutkimukset ovat usein mitanneet rikollisuuden pelkoa joko yksittäisillä mittareilla sekä myöhemmin useampiin mittareihin pohjautuvien summaindekseihin (Hale 1996). Näin ollen tämän tutkimuksen toinen tutkimuskysymys tuo uutta tietoa siitä, millä tavoin rikollisuuden pelkoa koskevat mittarit korreloivat toistensa kanssa. Tutkimus keskittyy yleisemmän turvattomuuden tunteen tarkastelemisen lisäksi tiettyjen rikospelkojen mittaamiseen. Lisäksi demografisten, sosioekonomisten ja alueellisten tekijöiden tarkastelu valaisee rikollisuuden pelon ulottuvuuksien keskinäisiä yhteyksiä. Yksilötason selittävien

tekijöiden tarkastelu paljastaa, ovatko yksilötason selittävien tekijöiden yhteydet samansuuntaisia riippumatta siitä tarkastellaanko turvattomuuden tunnetta tai pelkoa eri rikostyyppisiin.

Demografisten tekijöiden osalta tutkimuksessa tarkastellaan sukupuolta ja ikää. Aikaisemman tutkimusperinteen mukaisesti ne henkilöt, joiden todennäköisyys rikoksen uhriksi joutumisesta on demografisten tekijöiden valossa pienin, pelkäävät uhriksi joutumista kaikkein eniten (Clemante & Klemain 1977; Scarborough, Like-Haislip, Novak, Wayne & Leanne 2010). Keskeisimmin tähän ryhmään kuuluvat naissukupuoliset sekä iäkkäämmät henkilöt, sillä yksilön sukupuoli ja ikä ovat merkittävimmät rikollisuuden pelkoa ennustavat demografiset tekijät (Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010). Haavoittuvuushypoteesin mukaisesti pelon tunne on sitä voimakkaampaa, mitä fyysisesti heikompia tai epävarmempia yksilöt ovat omasta asemastaan mahdollisen vaaratilanteen kohdatessa (ks. luku 2.3.1).

Voidaankin olettaa, että naisten kokema pelko on miesten kokemaa rikollisuuden pelkoa voimakkaampana (Scarborough ym. 2010). Rikostyypeistä etenkin seksuaalirikosten uhriksi joutuminen on näyttäytynyt suurempana riskinä naisille, joka rikollisuuden tyyppinä on erityisen sensitiivinen ja jonka negatiiviset seuraukset yksilölle voivat olla hyvin kauaskantoisia (Pantazis 2000). Tämä saattaa suoraan vaikuttaa myös naisten koettuun rikollisuuden pelkoon. Haavoittuvuushypoteesi selittää jossain määrin myös ikäryhmien välisiä eroja, erityisesti ikääntyvien korkeampaa turvattomuuden tunnetta (Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010; Köber ym. 2022.) On kuitenkin havaittu, että iäkkäämmät henkilöt ovat vähemmän huolissaan omaisuusrikosten, kuten ryöstön tai kotiin murtautumisen, uhriksi joutumisesta kuin nuoremmat henkilöt (Pantazis 2000). On kuitenkin oletettavaa, että ikäryhmien väliset erot eivät välttämättä ole kovin selvät, sillä iän yhteydestä rikollisuuden pelkoon on saatu hyvin ristiriitaisia tuloksia, eikä nykyaikainen tutkimus ole yhtä vahvasti tunnistanut vanhemman iän yhteyttä rikollisuuden pelon kokemiseen (Köber ym. 2022). Tämän tutkimuksen kontribuutio onkin se, että siinä selvitetään nyt useammalla mittarilla turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon ikäryhmittäisiä eroja.

Sosioekonomisten tekijöiden osalta tutkimuksessa tarkastellaan subjektiivista taloudellista toimeentuloa, työmarkkina-asemaa ja koulutusta. Huono taloudellinen tilanne (Pantazis 2000; Koskela 2009; Hummelsheim, Hirtenlehner, Jackson & Oberwittler 2011; Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019), heikko työtilanne tai työttömyys (Pantazis 2000; Koskela 2009;

Hummelsheim ym. 2011; Vieno ym. 2013; Im 2024) sekä matala koulutustaso (Scarborough ym. 2010; Visser ym. 2013) ovat nähty rikollisuuden pelon kokemista lisäävinä tekijöinä. Voidaan kuitenkin olettaa, että rikollisuuden pelon ja sosioekonomisen aseman välinen yhteys ei välttämättä ole näin suoraviivainen, kun tarkastellaan rikollisuuden pelkoa rikostyypeittäin.

Alueellisten tekijöiden osalta tutkimuksessa tarkastellaan suuraluetta ja asuntotyyppiä. Rikollisuuden pelon on havaittu vaihtelevan yksilöiden asuinpaikan mukaisesti (Scarborough ym. 2010). Pelon tunne on liitetty asuinalueeseen sekä yhteisön kokoon, jolloin kaupungeissa, erityisesti suurkaupungeissa, asuvat henkilöt ovat ilmaisseet vahvempaa pelkoa uhriksi joutumisesta kuin esikaupungeissa tai maaseudulla asuvat henkilöt (Clemante & Klemain 1977). Asuinalueilla, joihin huono-osaisuus on kasautunut, on tunnistettu korkeampaa rikollisuutta sekä rikollisuuteen liittyvää pelkoa. Taustalla nähdään suurempi sosiaalinen epäjärjestys sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteen alhainen taso. (Visser ym. 2013.) Kaupungistuminen on toistuva aihealue kriminologisessa tutkimuksessa, sillä kaupungistuminen ja rikollisuus ovat kehittyneet tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Kaupungit ovat alueena tarjonneet suotuisan kasvuperän rikollisuudelle ja rikollisuuteen liittyville ilmiöille, jota on selitetty muun muassa ihmisten suuremmalla määrällä, tiheästi asutuilla asuinalueilla, persoonattomilla ihmissuhteilla sekä järjestäytyneen rikollisuuden kulttuurilla. (Malik 2016.) Kaupungin keskusta-alueet on nähty alueina, jossa rikollisuuden pelkoa koetaan vahvemmin. Kaupunkialueella erityisesti autiot kadut tai puistoalueet, huonosti valaistut kujat tai joukkoliikennevälineet kuten metrot, on nähty rikollisuuden pelkoa herättävinä tiloina. (Tandogan & Ilhan 2016.)

3.2 Aineisto ja muuttajat

Tutkimuksen aineistona hyödynnetään Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa -kyselytutkimusaineistoa vuodelta 2020. Kyselyssä on pyritty kattamaan suomalaisten näkemyksiä hyvinvoinnin muodostumisesta sekä eriarvoisuudesta. Kyselyyn vastasivat 18–79-vuotiaat suomenkieliset mannersuomalaiset syksyllä 2020 (N=2400). Kyselyssä käytettiin strukturoitua lomaketta ja aineistonkeruu tehtiin tietokoneavusteisena (CATI) puhelinhaastatteluna. Tutkimuksen otantamenetelmänä hyödynnettiin todennäköisyyteen perustuvaa ositettua otantaa, jolloin ositteet muodostettiin vastaajien maakunnista. Haastateltavat on poimittu yksinkertaisella satunnaisotannalla etukäteen määritellyn

ikäryhmän eli 18–79-vuotiaiden joukosta. Tutkimuksen otoskehikkona toimii Väestörekisterikeskuksen Väestötietojärjestelmä. (Kainulainen, Kouvo, Kujala, Niemelä & Saari 2022; ks. myös Laaninen & Niemelä 2023.)

Tämän tutkimuksen aineistona käytetään valmiiksi kerättyä kyselytutkimusta, jolloin havaintoyksikkönä ovat kyselyyn vastanneet henkilöt. Tarkasteltavat muuttajat ovat siis yksilöistä mitattuja ominaisuuksia, joiden arvot muodostavat tarkasteltavia luokkia.

Keskiössä ovat erilaiset ihmisistä mitatut havaintoyksiköt, eli tutkimus perustuu muuttajaorientoituneeseen vertailuun. Tämänkaltainen lähestymistapa aineistoon mahdollistaa ominaisuuksien keskinäisten yhteyksien tarkastelemisen suuressakin havaintojoukossa. (Jokivuori & Hietala 2007, 13–14.) Tutkimuksessa käytettävä poikkileikkausaineisto on yleinen määrällisessä tutkimuksessa hyödynnettävä tutkimusasetelma, joka perustuu yhdellä mittauskerralla saatuihin tuloksiin.

Poikkileikkausaineisto mahdollistaa yhteyden tarkastelemisen eri muuttujien välillä, mutta sen avulla ei voida tarkastella ilmiöiden ajallista muutosta tai luoda kausaalisuhteisiin perustuvia johtopäätöksiä, mikäli aineiston keräämistä ei toisteta peräkkäisinä tutkimuksina samoista mittausjoukoista (Dale & Davies 1994, 7–9).

Taulukossa 1 on kuvattu Hyvinvointi ja eriarvoisuus 2020 Suomessa -aineiston perustiedot, eli havaintojen lukumäärät sekä prosentuaaliset osuudet. Aineiston perustiedot on esitetty taulukossa 1 painottamattomana ja painotettuna. Tarkasteltaessa aineiston edustavuutta, on havaittavissa, että ikäryhmittäin alle 30-vuotiaat ovat aineistossa aliedustettuina ja vanhin ikäryhmä eli 66–79-vuotiaat ovat yliedustettuina. Ikäryhmittäisten erojen taustalla nähdään nuorten vastaamishalukkuuden puute puhelinhaastatteluihin (Laaninen & Niemelä 2023). Aineistossa on lisäksi vinoumaa sukupuolen mukaisesti alueittain. Tästä syystä aineistossa on hyödynnetty painomuuttujaa, joka korjaa aineiston edustavuutta iän ja sukupuolen mukaisesti alueittain suhteessa Manner-Suomen 18–79-vuotiaaseen väestöön sekä sukupuolijakaumaan (Kainulainen ym. 2020). Painomuuttujaa on käytetty tutkimuksen kuvailevassa analyysissä, eli ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi tarkasteltaessa suoria jakaumia (taulukot 2 ja 3). Tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi muodostetuissa regressioanalyyseissä (taulukot 4 ja 5) ei ole käytetty painomuuttujia. Muuttajat, joiden suhteen painotus tehtäisiin, ovat analyysissä mukana kontrollimuuttujina.

Taulukko 1. Hyvinvointi ja eriarvoisuus 2020 Suomessa -aineiston perustiedot.

Muuttuja	N		%	
	Painottamaton	Painotettu	Painottamaton	Painotettu
Sukupuoli				
Mies	1403	1337	51,96	49,53
Nainen	1297	1363	48,04	50,47
Ikä				
18–29-vuotiaat	199	574	7,37	21,26
30–39-vuotiaat	284	396	10,52	14,67
40–49-vuotiaat	262	366	9,70	13,57
50–59-vuotiaat	337	563	12,48	20,84
60–79-vuotiaat	1618	801	59,93	29,66
Maakunta (suuralueluokitus)				
Itä-Suomi	349	335	12,93	12,42
Etelä-Suomi	658	640	24,37	23,69
Uusimaa	740	732	27,41	27,13
Länsi-Suomi	609	656	22,56	24,28
Pohjois-Suomi	344	337	12,74	12,49
Koulutus				
Peruskoulu	422	257	15,80	9,62
Toinen aste	1485	1466	55,60	54,89
Korkeakoulu	764	948	28,60	35,49
Työmarkkina-asema				
Opiskelija	59	196	2,21	7,33
Eläkeläinen	1597	836	59,77	31,28
Työtön	101	165	3,78	6,18
Työssä	915	1475	34,24	55,21

Selitettävät muuttajat

Turvattomuuden tunnetta mitataan kahdella muuttujalla, jotka mittaavat turvattomuuden tunnetta vastaajan omalla asuinalueella sekä vastaajan oman paikkakunnan keskustassa.

Turvattomuuden tunnetta on mitattu seuraavilla kysymyksillä:

- Kuinka turvalliseksi tunnet olosi liikkuessasi yksin pimeän tultua omalla asuinalueella?
- Kuinka turvalliseksi tunnet olosi liikkuessasi yksin pimeän tultua paikkakuntasi keskustassa?

Molempien turvattomuutta tarkastelevien kysymysten kohdalla vastausvaihtoehdot vaihtelevat neliportaisella asteikolla arvojen ”erittäin turvaton” ja ”erittäin turvallinen” välillä. Tässä tutkielmassa turvattomuutta kuvaavat muuttujat on muokattu tutkimuskysymyksiin 2 ja 3 vastaamiseksi dikotomiseksi muuttujaksi niin, että vastausvaihtoehdot ”erittäin turvaton” ja ”melko turvaton” on muokattu vastausvaihtoehdoksi ”turvaton” ja vastausvaihtoehdot ”erittäin turvallinen” ja ”melko turvallinen” ovat saaneet muodon ”turvallinen”. Tutkimuskysymykseen 3 vastatessa muuttujista on muodostettu dikotomisia muuttujia, jolloin turvattomuutta kuvaava muuttuja on saanut arvon 1 ja muut vastausvaihtoehdot saavat arvon 0. Mitä suuremman arvon muuttuja saa, sitä enemmän vastausluokassa koetaan turvattomuuden tunnetta. Tämä johtuu siitä, että logistisessa regressiossa malli ennustaa aina sitä luokkaa, joka saa suuremman numeraalisen arvon (Jokivuori & Hietala 2007, 58–59).

Rikollisuuden pelkoa eri rikostyypeittäin on mitattu kysymyksellä: Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? Jos ajattelette erilaisten rikosten uhriksi joutumista, niin oletteko viimeisen vuoden aikana pelänneet

- Pahoinpitelyn uhriksi joutumista
- Seksuaalisen ahdistelun tai -väkivallan uhriksi joutumista
- Asunomurron uhriksi joutumista
- Varkauden uhriksi joutumista
- Ilkivallan uhriksi joutumista.

Vastausvaihtoehdot vaihtelevat 5-luokkaisen Likert-asteikon mukaisesti välillä ”täysin samaa mieltä” ja ”täysin eri mieltä”. Rikollisuuden pelkoa kuvaavat muuttujat on muokattu tutkimuskysymykseen 3 vastaamiseksi dikotomiseksi muuttujaksi niin, että vastausvaihtoehdot ”täysin samaa mieltä”, ”osittain samaa mieltä” ja ”ei samaa eikä eri mieltä” on muokattu pelkääviksi ja vastausvaihtoehdot ”osittain eri mieltä” ja ”täysin eri mieltä” on muokattu ei-pelkääviksi. Vastausvaihtoehdot ”ei samaa eikä eri mieltä” on tulkittu niin, että vastaaja ei ole selkeästi ilmaissut, ettei koe turvattomuuden tunnetta tai pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta. Muuttuja ”ei samaa eikä eri mieltä” on luokiteltu niiden vastaajien joukkoon, jotka kokevat pelkoa rikoksen uhriksi joutumiseksi.

Tutkimuskysymykseen 3 vastaamiseksi on rikollisuuden pelosta muodostettu dikotominen muuttuja, jolloin rikollisuuden pelkoa kuvaavat muuttujat ovat saaneet arvon 1, kun muut vastausvaihtoehdot saavat arvon 0. Mitä suuremman arvon muuttuja saa, sitä enemmän vastausluokassa koetaan rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoa. Muuttujien muokkaaminen dikotomiseksi voidaan nähdä perusteltuna, kun vastausvaihtoehdoista muodostuvat ryhmät voidaan selkeästi erottaa toisistaan. Tässä tapauksessa turvattomaksi itsensä kokevat sekä rikollisuuden pelkoa tuntevat muodostavat selkeästi pienemmän ryhmän kuin turvallista ja ei-pelkoa edustavat vastausryhmät. (Kujala & Niemelä 2024.)

Selittävät muuttujat

Tutkimuksen kannalta keskeiset selittävät muuttujat voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään, demografisiin, sosioekonomisiin ja alueellisiin muuttujiin. Kaikki selittävät muuttujat on uudelleenluokiteltu alkuperäisestä aineistosta tämän tutkielman tutkimustarpeita paremmin vastaavaksi.

Demografisina muuttujina tutkielmassa tarkastellaan yksilön sukupuolta ja ikää. Sukupuoli on aineistossa luokiteltu binääriseksi, jolloin vastausvaihtoehdona on nainen-mies luokittelu. Alkuperäisessä aineistossa ei ole otettu hyödynnetty luokitusta, jossa yksilön biologinen sukupuoli voi olla määrittelemätön. Toinen selittävä muuttuja, yksilön ikä, on alkuperäisessä kyselyaineistossa luokiteltu seuraavasti: 15–24-, 25–34-, 35–44-, 45–54-, 55–64- ja 65–79-vuotiaisiin. Alkuperäisiä ikäryhmiä on muokattu tähän tutkimukseen paremmin soveltuvaksi, jolloin kuuden ikäryhmän sijaan on muodostettu viisi ikäluokkaa. Kyselyyn vastanneissa ei ollut alle 18-vuotiaita, joten ikäryhmät muokattiin alkamaan 18-vuotiaista vastaajista. Kyselyyn vastanneissa painottuu vanhempi ikäryhmä, ja nuoria vastaajia oli muita ikäryhmiä vähemmän. Jakamalla ikäryhmiä suurempiin luokkiin, saatiin tasoitettua hieman ikäryhmien välisiä eroja vastaajien määrissä. Tutkielmassa käytettiin lopulta ikäryhmä -muuttujaa, joka jakautuu seuraaviin ikäryhmiin: 18–29-, 30–39-, 40–49-, 50–59- sekä yli 60-vuotiaisiin vastaajiin.

Tutkimuksen kannalta keskeisiä sosioekonomisia muuttujia ovat yksilön toimeentuloa kuvaava mittari taloudellisesta hyvinvoinnista, työmarkkina-asema sekä koulutustaso. Taloudellista hyvinvointia on mitattu kysymyksellä: Kun taloutenne kaikki tulot otetaan huomioon, niin saatteko tavanomaiset menonne niillä katetuksi? Vastausvaihtoehdot vaihtelevat 6-luokkaisen asteikon mukaisesti, jolloin toimeentulovaikeuksia kuvaavat

vaihtoehdot ovat ”suurin vaikeuksin”, ”vaikeuksin” ja ”pienin vaikeuksin”. Taloudellista hyvinvointia taas edustavat vastausvaihtoehdot ”melko helposti”, ”helposti” ja ”hyvin helposti”. Vastausvaihtoehtoja on tiivistetty 3-luokkaiseksi tämän tutkimuksen analyysiin paremmin sopivaksi, jolloin vastausvaihtoehtoiksi muodostuvat ”vaikeuksin”, ”melko helposti” ja ”helposti”.

Työmarkkina-asemaa on mitattu kysymyksellä: Mihin seuraavaan ryhmään kuulut tällä hetkellä? Yksilön työmarkkina-asema on alkuperäisen aineiston mukaisesti jaoteltu seitsemään eri luokkaan, jolloin vastausvaihtoehtoiksi on annettu: ”opiskelija”, ”eläkeläinen”, ”työtön”, ”palkkatyössä”, ”yrittäjä”, ”maanviljelijä” ja vastausvaihtoehto ”muu”. Työmarkkina-asema on luokiteltu uudelleen, jolloin vastausvaihtoehtoja on yhteensä neljä: ”opiskelija”, ”eläkeläinen”, ”työssä” ja ”työtön”. Analyysin selkeyttämiseksi työssäkäyvistä vastaajista on muodostettu yhteinen luokka, johon sisältyy palkkatyössä olevat, yrittäjät, maanviljelijät ja vastausvaihtoehdon ’muu’ valinneet vastaajat. Vastausvaihtoehto ’muu’ on yhdistetty työssäkäyviin henkilöihin, sillä vastausvaihtoehdon alle sisältyy muun muassa kotiäitejä ja isyysvapaalla olevia, jotka muutoin ovat mukana työelämässä. Uudelleenluokittelun perustana on kiinnostus yksilön työmarkkina-asemasta siitä näkökulmasta, onko yksilö työelämässä vai sen ulkopuolella. Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin ja työttömiin. Tutkimuksellinen kiinnostus ei ole tässä tutkielmassa siis yksilön tekemän palkkatyön muoto, joten nämä vaihtoehdot on yhdistetty yhdeksi luokaksi.

Yksilön sosioekonomista asemaa kuvataan myös koulutus -muuttujan avulla. Yksilön koulutustasoa on tarkasteltu kysymyksellä: Mikä on korkein suorittamasi koulutusaste? Alkuperäisessä aineistossa korkeinta suoritettua koulutustasoa on mitattu vastausvaihtoehtoilla ”enintään kansakoulu, keski- tai peruskoulu”, ”lukio tai ylioppilas”, ”ammattillinen koulutus”, ”alempi korkeakoulututkinto” tai ”vähintään ylempi korkeakoulututkinto”. Alkuperäinen 5-luokkainen koulutus -muuttuja on uudelleenkoodattu luokkiin: perusaste, keskiaste ja korkea-aste. Keskiaste sisältää lukio- tai ylioppilastutkinnon sekä ammatillisen koulutuksen. Korkea-asteella viitataan ammattikorkeakoulututkintoon sekä ylempiin- ja alempiin yliopistotutkintoihin. Tämä on tutkimuksissa yleisesti käytetty koulutusta kuvaava luokitusasteikko (esim. Laaninen & Niemelä 2023).

Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita myös alueellisten tekijöiden vaikutuksesta selitettäviin muuttujiin. Alueellisina muuttujina tarkastellaan maakuntamuuttujaa, jonka olemme uudelleenjakaneet suuralueluokituksen pohjalta, sekä vastaajan talotyyppiä. Alkuperäinen alueellinen muuttuja aineistossa on 18-luokkainen maakuntamuuttuja. Tämän tutkimuksen analyysissä ei ole tarkoituksenmukaista tarkastella jokaista Suomen maakuntaa erikseen, vaan analyysin selkeyttämiseksi hyödynnetään maakuntamuuttujaa, jossa Suomen maakunnat on jaettu suuralueluokituksen pohjalta. Suuralueluokitus on Euroopan tilastotoimisto Eurostatin käyttämä tilastollinen jako, jossa Suomen maakunnat on jaettu viiteen eri suuralueeseen: Itä-Suomeen, Pohjois-Suomeen, Länsi-Suomeen, Etelä-Suomeen ja Uusimaahan (Eurostat 2022). Uusimaa on vertailukohtana kiinnostava, sillä se edustaa suomalaisessa tarkastelussa kaupunkimaisinta maakuntaa, joka erottuu selkeästi muista maakunnista väestömäärällään. Uusimaa kuuluu myös Etelä-Suomeen, mutta alueeseen sisältyy myös pääkaupunkiseudun ja sen lähialueiden lisäksi Kanta-Häme, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala. Tästä syystä Uusimaa on erotettu tarkastelussa erikseen Etelä-Suomesta kaupunkimaisuusastetta mittaavaksi suuralueeksi.

Alueellisena muuttujana tarkastelussa on myös kaupunkimaisuusastetta kuvaava talotyyppi, sillä alkuperäisessä aineistossa ei ole suoraan kaupunkimaisuutta kuvaavaa mittaristoa. Aineiston alkuperäinen talotyyppi -muuttuja on jaoteltu vastausvaihtoehtoihin ”kerrostalo”, ”rivitalo”, ”paritalo”, ”omakotitalo” ja ”muu”. Tässä tutkielmassa talotyyppi on uudelleenluokiteltu kerrostalossa asuviin vastaajiin ja niihin, jotka asuvat muissa asumismuodoissa. Asuntotyyppi on jaoteltu tässä tutkielmassa kerrostaloasumiseen sekä muuhun talotyyppiin, joka pitää sisällään rivitalo-, paritalo- ja omakotitaloasuminen sekä vastausvaihtoehdon ’muu’, johon sisältyy kaikki muut mahdolliset asumisen tyypit kuin edellä mainitut. Yksilön talotyyppiä kuvaava muuttuja luo mahdollisuuden suuralueluokitusta tarkemmin mitata, millaisella asuinalueella vastaaja asuu, ja kuinka tämä on yhteydessä turvattomuuden tunteen muodostumiseen ja rikollisuuden pelkoon. Kerrostaloasuminen on muita alueita yleisempää kaupunkimaisilla asuinalueilla ja erityisesti pääkaupunkiseutu on kerrostalovaltaisinta aluetta Suomessa (Suomen virallinen tilasto 2017).

3.3 Menetelmät ja tutkimusetiikka

Tutkimusmenetelminä hyödynnetään sekä kuvailevaa että selittävää analyysiä. Kuvailevana analyysinä tarkastellaan ensin frekvenssijakaumia, jotka muodostuvat turvattomuuden

tunnetta- ja rikollisuuden pelkoa kuvaavista mittareista eri rikoslajeittain. Kuvailevan analyysin avulla ymmärretään paremmin rikollisuuden pelon yleisyyttä eri mittareiden valossa. Kuvaileva analyysi keskittyy tarkasteltavan ilmiön yleisyyden kuvaamiseen mittaamalla sen ominaispiirteitä, kuten havaintojen määriä. Kuvaileva analyysi muodostaa täten aineiston tutkimuksellisen lähtökohdan, mutta sen avulla ei ole mahdollista muodostaa syvällisempää analyysiä erilaisten muuttujien keskinäisistä yhteyksistä, mikäli tutkimukseen sisältyy useampi muuttuja. Kun tutkimuksessa halutaan taulukoida useampaa muuttujaa ristiin eli tarkastella useamman muuttujan keskinäisiä yhteyksiä, aineisto voi pilkkoutua liian pieniin ryhmiin, jolloin taulukoiden muodostamista tuloksista voi tulla epäluotettavia. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 220.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan useamman muuttujan keskinäisiä yhteyksiä, jolloin hyödynnetään myös selittävää analyysiä, joka muodostuu korrelaatioanalyysistä sekä logistisesta regressiosta. Selittävä analyysi mahdollistaa turvattomuuden tunteen sekä eri rikostyyppien keskinäisten yhteyksien tarkastelemisen, mutta myös taustamuuttujien vaikutusten huomioimisen tarkasteltaviin ilmiöihin. Analyysi on toteutettu tilastojen käsittelyyn tarkoitettulla Stata-tilastointiohjelmalla, josta käytössä on versio 18 (MP2). Seuraavaksi avataan tutkimuksessa käytettyjä tutkimusmenetelmiä lyhyesti.

Tarkasteltavien muuttujien yleisyyttä mitataan ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla frekvenssijakaumien eli suorien jakaumien avulla, jotka antavat yleiskuvan siitä, kuinka suuri osa kyselyn vastaajista on kokenut turvattomuutta tai pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta eri rikoslajeittain. Frekvenssillä tarkoitetaan havaintojen lukumäärää muuttujien luokissa, tässä tutkielmassa siis havaintojen määrää turvattomuuden tunnetta mittaavan muuttujan vastausluokissa sekä rikollisuuden pelkoa eri rikosluokittain mittaavan muuttujan vastausluokassa. Frekvenssitaulukossa esitetään havaintomäärien lisäksi muuttujien vastausluokkien prosentuaaliset osuudet eli prosenttifrekvenssit. Suorien jakaumien esittäminen on usein muuttujan ja sen jakauman ensimmäinen esittämistapa. Suorien jakaumien tarkastelussa on lisäksi huomioitu painokerroin, jolla on korjattu iän ja sukupuolen mukaista vinoumaa aineistossa. Tutkimuksessa tarkastellaan turvattomuuden tunnetta vastaajan omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan keskustassa sekä rikollisuuden pelkoa eri rikoslajeittain, ja näiden muuttujien yhteisvaihtelua.

Tutkimuskysymykseen 2 vastaamiseksi turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppeihin kohdistuvien pelkojen keskinäistä yhteyttä mitataan korrelaatioanalyysin avulla.

Rikollisuuden pelkoa kuvaavien mittareiden keskinäisten yhteyksien tarkastelemiseksi hyödynnetään Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa, jota voidaan hyödyntää tutkimusmenetelmänä, kun tarkasteltavat muuttujat ovat järjestysasteikollisia.

Korrelaatiokerroin kuvaa numeraalisesti kahden eri muuttujan välistä riippuvuutta, jolloin korrelaatiokertoimen tulokset muodostuvat -1 ja 1 välillä olevista arvoista. Mitä lähempänä korrelaatiokertoimen tulos on arvoa 0, sitä heikompi on muuttujien välinen tilastollinen riippuvuus. Nollakorrelaatio tarkoittaa, että muuttujat vaihtelevat toisistaan riippumatta. Korrelaatiokertoimen tuloksen ollessa positiivinen, molemmat vertailtavat arvot kasvavat samansuuntaisesti ja arvojen ollessa negatiivisia, muuttujien arvot vähenevät samansuuntaisesti. (Holopainen & Pulkkinen 1994, 159; Alkula ym. 1994, 220; Vilka 2007, 130.) Korrelaatioanalyysi on valikoitunut analyysitavaksi, sillä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon keskinäisistä yhteyksistä. Yhteyden tunnistaminen on keskeistä esimerkiksi siitä syystä, että rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunnetta mitataan tutkimuksessa usein samoilla mittareilla, jolloin turvattomuuden tunnetta ja pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta pidetään ikään kuin samoina ilmiöinä (Hale 1996; Hardyns & Pauwels 2010; Visser ym. 2013; Kujala ym. 2019). Korrelaatiokerrointa käytetään usein samankaltaisten riippuvuussuhteiden mittaamiseen (Vilka 2007), sillä korrelaatioanalyysin avulla on mahdollista havaita tutkimuksen kannalta kiinnostavia yhteyksiä.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi käytetään binääristä logistista regressioanalyysiä. Tarkoituksena on selvittää, miten tutkimukseen valikoituneet demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät ovat yhteydessä turvattomuuden tunteen muodostumiseen sekä rikollisuuden pelon kokemiseen eri rikoslajeittain. Logistisessa regressiossa selitettävät muuttujat on muokattu dikotomiseksi eli kaksiluokkaiseksi (ks. luku 3.2.). Analyysi toteutetaan siten, että jokaisesta selitettävästä muuttujasta asetetaan jokin muuttujan arvo vertailukohteeksi tarkastelulle, jossa mitataan kuinka muuttujassa tapahtuva yhden luokan muutos lisää riskiä kuulua muuttujan suurempiarvoiseen luokkaan. Logistisella regressioanalyysillä tutkitaan siis, minkälaiset tekijät ennustavat tiettyyn luokkaan kuulumista. Tässä tutkielmassa arvon 1 saavat henkilöt, jotka ovat kokeneet turvattomuuden tunnetta tai pelkoa rikollisuuden uhriksi joutumisesta ja referenssikategoriana ovat arvon 0 saavat henkilöt, jotka eivät ole kokeneet turvattomuutta tai rikollisuuden pelkoa. Turvattomuutta ja rikollisuuden pelkoa kokevien vastausvaihtoehdot on yhdistetty omiin luokkiinsa. Logistisen regression avulla tarkastellaan, mitkä muuttujat selittävät sitä, että

yksilö kuuluu ryhmään, jossa koetaan turvattomuutta tai pelkoa rikollisuudesta. Logistisessa regressioanalyysissä keskimääräinen marginaaliefekti (AME) ilmaisee, miten selitettävän muuttujan ennustettu todennäköisyys vaihtelee keskimäärin eri selittäjien mukaisesti, eli keskimääräisen eron vertailtavaan ryhmään prosenttiyksikkönä. Logistinen regressioanalyysi sopii käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi, kun halutaan tarkastella useamman selittävän muuttujan yhteyttä selitettävään muuttajaan. Tutkimusmenetelmä on lisäksi joustava, sillä sekä luokitteluasteikolliset että jatkuvat muuttujat sopivat tutkimuksessa käytettäväksi mitta-asteikoksi. (Jokivuori & Hietala 2007, 56–58.)

Tässä tutkielmassa muodostettu analyysi perustuu valmiin tutkimusaineiston kvantitatiiviselle sekundäärianalyysille, eli tutkielmassa on analysoitu tilastollisten tutkimusmenetelmien avulla valmiiksi kerättyä määrällistä tutkimusaineistoa. Tutkimuseettinen näkökulma huomioiden valmiiksi kerätyn kyselyaineiston hyödyntäminen ei luo ongelmia tutkimuksen toteuttamiselle. Aineisto on kerätty noudattaen tutkimuseettisiä ohjeita, eikä täten yksittäisiä vastaajia ole mahdollista kyselyaineistosta tunnistaa. Aineisto on vapaasti saatavilla hyödynnettäväksi tutkimus-, opetus- sekä opiskelukäyttöön Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston kautta. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole lisätä rikostyyppiseen käyttäytymiseen liittyviä stereotyyppioita, vaikka taustamuuttujina toimivat esimerkiksi yksilön ikä ja sukupuoli. Tämän välttämiseksi tutkielman luvussa 2 on käsitelty mahdollisimman kriittisesti ja kattavasti aikaisempia tutkimustuloksia, jotka selittävät taustamuuttujien valikoitumisen. Tutkielmassani noudatetaan läpi koko tutkimusprosessin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) hyvää tieteellistä käytäntöä, joka perustuu muun muassa aikaisemman tutkimuksen huomioimiselle sekä asianmukaisille viittaamiskäytännöille, tutkimusprosessin avoimelle dokumentoimiselle, tutkimuksen rehellisyydelle sekä tutkimusaineiston asialliselle hyödyntämiselle.

4 ANALYYSI

4.1 Turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon yleisyys

Tässä alaluvussa analysoidaan rikollisuuteen liittyvän pelon yleisyyttä eri mittareiden valossa. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi tarkastellaan suoria jakaumia tutkimuksen selitettävistä muuttujista, joiden avulla mitataan koettua rikollisuuden pelkoa. Tutkimuksellinen kiinnostus kohdistuu ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla siihen, kuinka yleisiä nämä ilmiöt ovat, kun muita selittäviä muuttujia ei ole otettu vielä mukaan

tarkasteluun. Taulukot 2 ja 3 antavat yleiskuvan siitä, kuinka suuri osuus kyselyyn vastanneista koki turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueellaan tai paikkakuntansa keskustassa liikkueensa yksin pimeällä ja kuinka suuri osuus vastaajista koki pelkoa pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun, asuntomurron, varkauden tai ilkivaltarikoksen uhriksi joutumisesta. Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty vastaajien lukumäärät sekä prosentuaaliset osuudet tämän tutkimuksen selitettävien muuttujien vastausluokissa.

Tulokset osoittavat, että turvattomuuden tunnetta ja pelkoa joutua rikoksen uhriksi koettiin vastaajien joukossa suhteellisen vähän. Suurin osa vastaajista tunsivat olonsa melko tai erittäin turvalliseksi omalla asuinalueellaan sekä oman paikkakuntansa keskusta-alueella, yhteensä 93,8 prosenttia omalla asuinalueellaan sekä 88,9 prosenttia oman paikkakuntansa keskusta-alueella. Vaikka turvattomuuden tunnetta koettiin harvemmin, on vastaajista kuitenkin 6,2 prosenttia kokenut turvattomuutta omalla asuinalueella ja 11,2 prosenttia oman paikkakunnan keskustassa. Turvattomuuden tunteen kokeminen liitettiin vastaajien keskuudessa selkeämmin oman paikkakunnan keskusta-alueeseen, jossa turvattomuuden tunnetta koettiin 5 prosenttiyksikköä enemmän kuin vastaajan omalla asuinalueella.

Taulukko 2. Turvattomuuden tunne omalla asuinalueella ja paikkakunnan keskustassa, suorat jakaumat.

	Turvattomuuden tunne					
	Omalla asuinalueella			Paikkakunnan keskustassa		
	%		N	%		N
	Painottamaton	Painotettu		Painottamaton	Painotettu	
Erittäin turvaton	1,3	1,2	35	1,9	1,8	50
Melko turvaton	5	5	132	9,7	9,4	250
Melko turvallinen	19,2	18,4	510	24,7	26	641
Erittäin turvallinen	74,5	75,4	1977	63,7	62,9	1651
Yhteensä	100	100	2654	100	100	2592

Rikoksen uhriksi joutumisen pelko ja pelon yleisyys vaihtelee jonkin verran rikostyyppin mukaan. Selkeimmin voidaan havaita ero väkivaltarikosten ja omaisuusrikosten välillä. Kokonaisuudessaan pelkoa joutua väkivaltarikosten uhriksi koettiin selvästi vähemmän kuin omaisuusrikosten uhriksi joutumista. Tarkastelluista väkivaltarikoksista pahoinpitelyä ilmoitti pelkäävänsä jossain määrin tai erittäin paljon 4,7 prosenttia vastaajista. Seksuaalisen väkivallan osalta vastaajista 3,3 prosentti koki jossain määrin tai erittäin paljon pelkoa uhriksi joutumisesta. Erilaisten omaisuusrikosten kohdalla pelkoa kokevien osuudet vastaajista ovat

merkittävästi suuremmat: asuntomurron uhriksi joutumista ilmoitti pelkäävänsä jossakin määrin tai voimakkaasti 10,6 prosenttia vastaajista, varkauden uhriksi joutumista 14,4 prosenttia sekä ilkivallan uhriksi joutumista noin 15 prosenttia vastaajista.

Taulukko 3. Rikoksen uhriksi joutumisen pelko eri rikoslajeittain, suorat jakaumat.

Rikoksen uhriksi joutumisen pelko	%		N
	Painottamaton	Painotettu	
Pahoinpitely			
Täysin eri mieltä	84,9	83,5	2286
Osittain eri mieltä	7,3	8,9	197
Ei samaa eikä eri mieltä	2,9	3	79
Osittain samaa mieltä	3,7	3,4	99
Täysin samaa mieltä	1,2	1,3	31
Yhteensä	100	100	2692
Seksuaalinen ahdistelu			
Täysin eri mieltä	92,1	89	2477
Osittain eri mieltä	3,9	5,3	106
Ei samaa eikä eri mieltä	1,7	2,4	45
Osittain samaa mieltä	1,6	2,4	44
Täysin samaa mieltä	0,7	0,9	18
Yhteensä	100	100	2690
Asuntomurto			
Täysin eri mieltä	64,4	62,8	1733
Osittain eri mieltä	17,9	19,3	481
Ei samaa eikä eri mieltä	6,4	7,3	172
Osittain samaa mieltä	10,3	9,7	278
Täysin samaa mieltä	1	0,9	26
Yhteensä	100	100	2690
Varkaus			
Täysin eri mieltä	60,8	58,4	1636
Osittain eri mieltä	17,7	19,4	477
Ei samaa eikä eri mieltä	6,9	7,8	185
Osittain samaa mieltä	13,2	13,1	356
Täysin samaa mieltä	1,3	1,3	36
Yhteensä	100	100	2690
Ilkivalta			
Täysin eri mieltä	59,9	57,7	1607
Osittain eri mieltä	18	19,6	482
Ei samaa eikä eri mieltä	7,1	7,7	190
Osittain samaa mieltä	13,6	13,5	365
Täysin samaa mieltä	1,4	1,5	38
Yhteensä	100	100	2682

Tulokset mukailevat aikaisempia tutkimuksia (esim. Niemelä 1997; Laurikainen & Nikkanen 2020; Kujala & Niemelä 2024), joiden mukaan kansalaisten kokema yleinen turvallisuuden tunne koetaan tutkimusten valossa Suomessa yleisesti korkeana ja rikollisuuden uhriksi joutumisen pelko suhteellisen pienenä. Suoria jakaumia tarkastelemalla voidaan havaita, että turvattomuuden tunnetta koetaan vahvemmin kaupungin keskusta-alueella kuin vastaajan omalla asuinalueella. Tämä vahvistaa tutkimustulosta siitä, että rikollisuuden pelko on riippuvainen tarkasteltavasta alueesta. Kaupungit ja niiden keskusta-alueet on nähty tutkimuskirjallisuudessa myös aikaisemmin alueina, joissa rikollisuuden pelkoa koetaan todennäköisemmin (Clemante & Klemain 1977; Tandogan & Ilhan 2016). Rikollisuuden uhriksi joutumisen pelon kokeminen on tulosten perusteella riippuvainen tarkasteltavasta rikoksen tyypistä, kuten myös aikaisemmin tutkimuksissa on havaittu (Ferraro & Grange 1987). Taulukon 3 osoittamien tulosten perusteella pelko liitetään vahvemmin omaisuusrikoksiin eli asuntomurtoon, varkauteen ja ilkivaltaan. Suomessa aikaisemmin tehty tutkimus (Kujala & Niemelä 2024) vahvistaa käsitystä siitä, että suomalaiset pelkäävät rikoslajeista erityisesti omaisuusrikosten uhriksi joutumista, väkivaltarikollisuuteen kohdistuvan pelon ollessa vähäisempää.

Pelkästään suoria jakaumia tarkastelemalla voidaan havaita, että rikollisuuden pelon laajuus näyttää olevan riippuvainen siitä, millä mittarilla ilmiötä mitataan. Mikäli tarkastellaan esimerkiksi rikollisuuden pelkoa omalla asuinalueella mittaamalla turvattomuuden tunnetta, tämän aineiston perusteella turvattomuus ei ole kovinkaan suurta. Kun tarkastelussa taas on tarkemmin rikollisuuden pelko asuntomurron uhriksi joutumisesta, on pelkoa kokevien osuus jo lähes kaksinkertainen. On syytä tarkastella tarkemmin turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppihin liittyvien pelkojen keskinäisiä yhteyksiä.

4.2 Turvattomuuden tunteen yhteys rikollisuuden pelkoon eri rikostyypeittäin

Tässä luvussa tutkitaan turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppijä koskevien pelkojen keskinäisiä yhteyksiä ja vastataan tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen.

Tutkimuskysymykseen vastaamiseksi tarkastellaan korrelaatioanalyysin avulla, millä tavoin turvattomuuden tunne vastaajan omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskustassa sekä eri rikostyyppijä koskevat pelon tunteet ovat yhteydessä toisiinsa. Taulukossa 4 raportoidaan turvattomuuden tunnetta ja eri rikostyyppijä koskevia pelkoja mittaava muuttujien korrelaatiomatriisi.

Taulukko 4. Turvattomuuden tunteen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelon keskinäiset yhteydet, korrelaatioanalyysi (Spearmanin korrelaatiokerroin).

Faktori	1	2	3	4	5	6	7
1. Omalla asuinalueella	1						
2. Paikkakunnan keskustassa	.717***	1					
3. Pahoinpitely	.319***	.315***	1				
4. Seksuaalinen ahdistelu	.245***	.237***	.584***	1			
5. Asuntomurto	.212***	.225***	.340***	.274***	1		
6. Varkaus	.222***	.249***	.381***	.304***	.701***	1	
7. Ilkivalta	.233***	.234***	.376***	.297***	.627***	.734***	1

Tulosten mukaan turvattomuuden tunnetta käsittelevät muuttujat korreloivat vahvasti toistensa kanssa, eli turvattomuuden tunne omalla paikkakunnalla on voimakkaasti yhteydessä turvattomuuden tunteeseen myös oman paikkakunnan keskusta-alueella. Korrelaatiokerroin turvattomuuden tunnetta käsittelevien muuttujien välillä on yli 0,7. Korrelaatiokertoimen ollessa näin lähellä arvoa 1, turvattomuutta mittaavien muuttujien välillä vallitsee voimakas positiivinen riippuvuus. Kun turvattomuuden tunne omalla asuinalueella kasvaa, myös keskusta-alueella koettu turvattomuuden tunne kasvaa. Tämän analyysin pohjalta voidaan tulkita, että vastaajan kokema turvattomuuden tunne omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskusta-alueella mittaavat hyvin pitkälti samaa asiaa.

Eri rikoslajeja käsittelevää pelkoa ja turvattomuuden tunnetta kuvaavia muuttujia tarkasteltaessa havaitaan, että muuttujien välillä vallitsee edelleen positiivinen riippuvuus, mutta korrelaatio on selkeästi matalampi kuin turvattomuuden tunnetta mittaavien muuttujien välillä. Tulos viittaa siihen, että turvattomuuden tunne eroaa paitsi käsitteellisesti, myös empiirisesti affektiivisesta rikollisuuden pelosta (Ferraro 1995; Visser ym. 2013). Molempien turvattomuuden tunnetta mittaavien muuttujien korrelaatiot suhteessa eri rikoslajeihin ovat hyvin samansuuntaisia. Eri rikostyyppettä käsittelevistä pelon tunteista vahvin korrelaatio turvattomuuden tunteen kokemisen kanssa muodostuu pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelon osalta, jolloin korrelaatiokerroin on hieman yli 0,3. Muiden rikoslajien kohdalla korrelaatiokertoimet ovat noin 0,2, tarkasteltaessa yhteyttä turvattomuuden tunteen kokemiseen omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskusta-alueella.

Kun tarkastelussa ovat eri rikostyyppisiä käsittelevien pelkojen väliset korrelaatiot, muuttujien välillä on edelleen positiivinen korrelaatio. Eri rikostyyppisiä koskevien muuttujien välisen yhteyden voimakkuudessa on havaittavissa kuitenkin joitakin eroja: yhtäältä seksuaaliseen ahdisteluun ja pahoinpitelyyn liittyvät pelon tunteet ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa korrelaatiokertoimen ollessa yli 0,5. Toisaalta oman ryhmänsä muodostavat pelko omaisuusrikosten eli asuntomurron, varkauden sekä ilkeiden rikosten uhriksi joutumisesta. Nämä rikostyyppit ovat erittäin voimakkaasti yhteydessä toistensa kanssa, korrelaatiokertoimen ollessa jokaisen kolmen muuttujan kohdalla yli 0,6. Eri rikoslajien välisiä korrelaatioita tarkasteltaessa voidaan erotella toisistaan väkivaltarikokset ja omaisuusrikokset. On havaittavissa, että väkivaltarikokset muodostavat oman ryhmänsä, jonka sisällä pahoinpitelyn uhriksi joutuminen ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutuminen ovat yhteydessä toisiinsa. Pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelko ennustaa siis myös seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumiseen liitettyä pelkoa.

Myös aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella rikollisuuden pelkoa ennustavat riskitekijät ovat erilaisia riippuen siitä, onko kyseessä väkivaltarikollisuuteen vai omaisuusrikollisuuteen kohdistuva pelko (esim. Camacho Doyle, Gerell & Andershed 2022). Rikollisuuden pelko voi olla hyvinkin erilaista riippuen tarkasteltavasta rikollisuuden pelon lajista, mutta rikostyyppien ollessa lähellä toisiaan, pelon kokemisen taustalla nähdään samankaltaisia taustaominaisuuksia (Rountree 1998). Taulukon 4 tulokset vahvistavat tämänkaltaisia oletuksia, sillä rikoslajeista väkivaltarikoksiin ja omaisuusrikoksiin kuuluvat rikoslajit muodostavat ikään kuin omat ryhmänsä, jotka ovat voimakkaasti yhteydessä toisiinsa.

Kokonaisuudessaan, tulosten perusteella on selvää, että turvattomuuden tunnetta käsittelevät muuttujat ovat vahvasti yhteydessä toistensa kanssa. Samaan aikaan turvattomuuden tunnetta kuvaavat muuttujat sekä rikollisuuden pelko eri rikoslajeittain muodostavat heikomman korrelaation keskenään, korrelaatiokertoimien arvojen ollessa selvästi pienempiä. Eri rikostyyppistä väkivaltarikoksia ja omaisuusrikoksia kuvaavat muuttujat muodostavat oman ryhmänsä, joiden sisällä muuttujat korreloivat vahvasti toisiinsa. Tämän analyysin pohjalta voidaan erottaa toisistaan turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko, joita mittaavat muuttujat muodostavat keskenään heikkoa positiivista riippuvuutta. Turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko muodostavat kuitenkin omat ryhmänsä, joiden sisällä koetaan voimakkaampaa korrelaatiota. Turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppien keskinäisten

yhteyksien tarkastelu saattaa viitata siihen, että erilaisilla yksilön demografisilla- ja sosioekonomisilla tekijöillä on vaikutusta turvattomuuden tunteen muodostumiselle sekä rikollisuuden pelon kokemiseen. Tarkastellaan seuraavaksi näiden tekijöiden mahdollisia yhteyksiä tarkasteltaviin muuttujiin.

4.3 Turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa selittävät demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät

Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan, missä määrin demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät selittävät turvattomuuden tunnetta sekä rikollisuuden pelkoa eri rikoslajeittain. Tarkoituksena on kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla selvittää, miten turvattomuuden tunne sekä rikollisuuden pelko eroavat väestöryhmittäisten tekijöiden mukaisesti. Selittävinä muuttujina ovat yksilön sukupuoli, ikä, toimeentulo, työmarkkina-asema, koulutus, maakunta suuralueluokituksen mukaisesti sekä kaupunkimaisuusastetta kuvaava talotyyppi.

Analyysi suoritettiin siten, että kutakin rikollisuuden pelkoa kuvaavaa selitettävää muuttujaa analysoitiin erikseen (liitetaulukot 1–7). Analyysit rakentuvat muuttujien välisistä yksittäistarkasteluista sekä sosioekonomisten-, demografisten- ja alueellisten tekijöiden muodostamista malleista. Vakioiduissa malleissa tarkastellaan kaikkien selitettävien muuttujien yhteyttä tarkasteltavaan ilmiöön. Jokaisella selittävällä muuttujalla on referenssiluokka, johon muita luokkia verrataan. Liitetaulukoissa 1–7 on raportoitu keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet ja keskivirheet. Tarkastelun yksinkertaistamiseksi taulukossa 5 on esitetty liitetaulukoiden 1–7 pohjalta muodostetut vakioidut mallit kustakin rikollisuuden pelkoa kuvaavasta muuttujasta. Taulukossa 5 on raportoitu keskimääräiset marginaaliefektit ja tilastolliset merkitsevyydet.

Tulokset osoittavat, että selittävässä sosioekonomisissa-, demografisissa- ja alueellisissa muuttujissa ilmenee vaihtelua riippuen selitettävästä pelon mittarista. Taulukosta 5 voidaan havaita, että turvattomuuden tunnetta selittävät vahvasti samat muuttujat ja tulokset ovat hyvin samansuuntaisia, riippumatta siitä, koetaanko turvattomuuden tunnetta keskusta-alueella vai yksilön omalla asuinalueella. Turvattomuuden tunteen kokemiseen ovat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä yksilön sukupuoli, toimeentulo, koulutusaste sekä asuntotyyppi. Poikkeuksen muodostaa suuralueluokituksen mukainen maakunta, joka on yhteydessä

ainoastaan oman paikkakunnan keskusta-alueella koettuun turvattomuuden tunteeseen. Kuten myös tämän tutkimuksen edellisissä analyyseissä on havaittu, turvattomuuden tunnetta mittaavat muuttujat tuottavat melko samankaltaisia tuloksia.

Kun tarkastelussa on rikollisuuden pelko eri rikoslajeittain, voidaan havaita suurempaa vaihtelua pelon tunteen kokemista selittävässä tekijöissä. Tämä kertoo siitä, että eri tekijät selittävät jossakin määrin eri rikospelkoja. Myös aikaisemmassa tutkimuksessa (esim. Warr 1984) on havaittu, että rikollisuuden pelkoa selittävät tekijät vaihtelevat rikostyypeittäin. Tarkastellut sosioekonomiset-, demografiset- ja alueelliset tekijät selittävät heikommin seksuaaliseen ahdisteluun liittyvää pelkoa kuin rikoksen uhriksi joutumisen pelkoja muiden rikostyyppien osalta. Ainoastaan yksilön sukupuoli ja koulutusasteella näyttää taulukon 5 perusteella olevan vaikutusta seksuaaliseen ahdisteluun liitetyn pelon kokemisen todennäköisyyteen tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät ovat sen sijaan selkeämmin yhteydessä muita rikostyyppisiä koskeviin pelkoihin. Näitä tuloksia avataan tarkemmin seuraavissa alakappaleissa. Tulokset vahvistavat käsitystä siitä, että turvattomuuden tunteen käsitteellä kuvataan laajempaa ja yleisempää käsitystä riskeistä, kun taas mittaamalla affektiivista rikollisuuden pelkoa eri rikoslajeittain, pelon taustalla olevat emotionaaliset lähtökohdat ja näiden pelkoa selittävät tekijät voivat useammin vaihdella (Kujala & Niemelä 2024).

Naiset kokevat miehiä todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta ja pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun sekä asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoa

Sukupuoli on yhteydessä niin turvattomuuden tunteeseen kuin rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon. Ainoat poikkeukset koskevat varkauden ja ilkivallan uhriksi joutumisen pelkoa. Näiden kohdalla sukupuoli ei ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä uhriksi joutumisen pelkoihin, ja myös keskimääräiset marginaaliefektit jäävät pieniksi. Myös yhteyden suunta on yhteneväinen tarkasteltavasta selitettävästä muuttujasta riippumatta: naisten todennäköisyys kokea itsensä turvattomaksi tai tuntee pelkoa pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun ja asuntomurron uhriksi joutumista on suurempi kuin miesten. Suurimmat sukupuolten väliset erot ovat havaittavissa turvattomuuden tunteen kohdalla, jolloin naisten todennäköisyys tuntee itsensä turvattomaksi omalla asuinalueella on 6,9 prosenttiyksikköä suurempi kuin miesten ja oman paikkakunnan keskusta-alueella 8,6 prosenttiyksikköä suurempi kuin miesten. Eri rikosten uhriksi joutumisen pelkoa tarkasteltaessa sukupuolten väliset erot ovat

hieman pienempiä. Naisten todennäköisyys kokea pelko asuntomurtojen tai seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisesta on noin 5 prosenttiyksikköä suurempi kuin miesten. Pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelon sukupuolten välinen ero on puolestaan 4,2 prosenttiyksikköä. Varkauden uhriksi joutumisen osalta sukupuolten välillä on vielä yksittäistarkasteluissa tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 6), mutta ero katoaa, kun muut tekijät sisällytetään malleihin. Sukupuolten välisiä eroja ei havaita ilkeivallan uhriksi joutumisen pelossa edes yksittäistarkasteluissa (liitetaulukko 7).

Aikaisempien tutkimustulosten perusteella sukupuoli on ollut yksi keskeisimmistä turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa ennustavista tekijöistä (Warr 1984; Stanko 1995; Ferraro 1995; Hale 1996; Ferraro & Grange 1987; Farall ym. 2009; Koskela 2009; Scarborough ym. 2010; Cossman & Rader 2011; Rader ym. 2012; Meyer & Denise 2014; Henson & Reyns 2015; Goodey 2017; Kolttola 2021, Kujala 2021). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella ei voida täysin tukea aikaisempia tuloksia (esim. Scarborough ym. 2010), joiden mukaan naisten kokema pelko rikoksen uhriksi joutumisesta olisi miesten kokemaa rikollisuuden pelkoa korkeampi riippumatta tarkasteltavasta rikostyyppistä. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan sukupuoli ei selitä tilastollisesti merkitsevällä tavalla ilkeivallan ja varkauden uhriksi joutumisen pelkoa. Tulosten perusteella on kuitenkin selvää, että yksilön sukupuoli ennustaa sekä turvattomuuden tunteen että rikollisuuden pelon kokemista muiden rikoslajien osalta. Naissukupuolisten todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan keskustassa on selkeästi korkeampaa kuin miesten, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on esitetty (esim. Ferraro 1995; Koskela 2009; Niemi 2009).

Lisäksi tulos naisten korkeammasta rikoksen uhriksi joutumisen pelosta mukaillee aikaisempia tutkimustuloksia pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun ja asuntomurron uhriksi joutumisen liitettyjen pelkojen osalta (esim. Warr 1984). Erityisesti seksuaalirikosten uhriksi joutuminen on noussut aikaisemmissa tutkimuksissa esille naistyyppisenä pelkona (esim. Ferraro 1995; Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010), mutta tämän tutkimuksen perusteella seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelko ei suoraan erotu rikoslajina, johon kohdistettaisi selkeästi muita rikoslajeja enemmän naistyyppistä pelkoa, vaikkakin naisten todennäköisyys kokea seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelkoa on tulosten perusteella korkeampi kuin miesten.

Taulukko 5. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys turvattomuuden tunteeseen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit vakioiduista malleista.

		Turvattomuuden tunne		Rikoksen uhriksi joutumisen pelko				
		Omalli asuinalueella	Paikkakunnan keskustassa	Pahoinpitely	Seksuaalinen ahdistelu	Asuntomurto	Varkaus	Ilkivalta
Sukupuoli	Mies Nainen	Ref. .069***	Ref. .086***	Ref. .042***	Ref. .050***	Ref. .051***	Ref. .031	Ref. .004
Ikä	18–29 30–39 40–49 50–59 60–	Ref. -.015 .050 .000 -.051	Ref. .007 .030 .036 -.028	Ref. .076** .092*** .070** .035	Ref. -.043 -.015 -.013 -.045	Ref. .033 .106** .080* .033	Ref. .067 .100** .078* .047	Ref. .129*** .123*** .117*** .087*
Toimeentulo	Vaikeuksin Melko helposti Helposti	Ref. -.083** -.104***	Ref. -.080* -.098**	Ref. -.044 -.085**	Ref. -.002 -.028	Ref. -.049 -.095*	Ref. -.040 -.115**	Ref. -.066 -.118**
Työmarkkina- asema	Opiskelija Eläkeläinen Työtön Töissä	Ref. .067** .013 .009	Ref. .038 -.044 -.019	Ref. -.025 -.024 -.036	Ref. -.027 .010 -.019	Ref. .113** .103* .130***	Ref. .065 .083 .122**	Ref. .019 .042 .068
Koulutus	Perusaste Keskiaste Korkea-aste	Ref. -.048** -.058***	Ref. -.065** -.088***	Ref. -.035* -.045*	Ref. -.039* -.056***	Ref. -.036 -.027	Ref. -.032 -.046	Ref. -.018 .009
Suuralue	Uusimaa Itä-Suomi Etelä-Suomi Länsi-Suomi Pohjois-Suomi	Ref. -.015 -.005 -.014 -.013	Ref. -.109*** -.047* -.065*** -.091***	Ref. .010 .008 -.001 -.016	Ref. .023 .003 .002 -.005	Ref. .031 .041 .019 -.026	Ref. .012 .076*** -.008 -.019	Ref. -.000 .051* -.003 -.012
Asuntotyyppi	Kerrostalo Muu	Ref. -.034**	Ref. -.038*	Ref. -.017	Ref. -.004	Ref. .066***	Ref. -.015	Ref. -.017

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

30–59-vuotiaat pelkäävät muita ikäryhmiä todennäköisemmin pahoinpitely- ja ilkivaltarikoksia, 40–59-vuotiaat asuntomurtoja sekä varkauksia

Yksilön ikä on yhteydessä rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon, kun tarkastelussa ovat pahoinpitelyn, asuntomurron, varkauden ja ilkivallan uhriksi joutuminen. Kuitenkin ainoastaan ilkivaltarikollisuuden kohdalla tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa ikäluokissa. Lisäksi seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelko ei muodosta tilastollisesti merkitsevää yhteyttä missään ikäryhmässä ja keskimääräiset marginaaliefektit ovat pieniä. Myöskään turvattomuuden tunteen kokemiseen yksilön iällä ei havaita tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ja keskimääräiset marginaaliefektit jäävät turvattomuuden tunnetta mittaavien muuttujien kohdalla pieniksi.

Yksilön ikä ei muodosta lineaarista yhteyttä turvattomuuden tunteeseen tai rikollisuuden pelkoon, vaan yhteys vaihtelee riippuen tarkasteltavasta muuttujasta. Rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoa tarkasteltaessa suurimmat erot ikäryhmien välillä havaitaan ilkivaltarikosten kohdalla. Nuorimmat vastaajat eli 18–29-vuotiaat pelkäävät vähemmän ilkivaltarikosten uhriksi joutumista kuin muut ikäryhmät. Korkeimmat todennäköisyydet kokea ilkivallan uhriksi joutumisen pelkoa ovat 30–39-vuotiaiden, 40–49-vuotiaiden ja 50–59-vuotiaiden ryhmissä, joissa todennäköisyys kokea pelkoa on noin 12–13 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa ikäryhmässä. Vanhimmassa ikäryhmässä eli yli 60-vuotiaissa, todennäköisyys kokea pelkoa ilkivaltarikosten uhriksi joutumisesta on noin 9 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa ikäryhmässä.

Asuntomurron sekä varkauden uhriksi joutumisen pelko korostuu ikäryhmittäin tarkasteltuna 40–49-vuotiaiden sekä 50–59-vuotiaiden ikäryhmissä. Todennäköisyydet eivät ole tilastollisesti merkitseviä 30–39-vuotiaiden ja vanhimpien eli yli 60-vuotiaiden kohdalla ja keskimääräiset marginaaliefektit jäävät näissä ikäryhmissä pieniksi. Todennäköisyys kokea asuntomurron ja varkauden uhriksi joutumisen pelkoa on 40–49-vuotiaiden ikäryhmissä noin 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa eli 18–29-vuotiaiden ikäryhmässä ja 50–59-vuotiaiden todennäköisyys kokea pelkoa on noin 8 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa ikäryhmässä. Samoin pahoinpitelyrikosten kohdalla nuorimmat vastaajat eli 18–29-vuotiaat pelkäävät vähemmän pahoinpitelyn uhriksi joutumista kuin 30–59-vuotiaiden välisissä ikäryhmissä. Yli 60-vuotiaiden ikäryhmässä todennäköisyydet eivät ole tilastollisesti merkitseviä ja keskimääräiset marginaaliefektit jäävät pieniksi. Korkeimmat

todennäköisyydet kokea pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelkoa ovat 30–39-vuotiaiden ja 40–49-vuotiaiden ryhmissä, joissa todennäköisyys kokea pelkoa on noin 8–9 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa ikäryhmässä. Ikäryhmistä 50–59-vuotiaiden todennäköisyys kokea pelkoa on taas 7 prosenttiyksikköä suurempi kuin nuorimmassa ikäryhmässä.

Pahoinpitelyn uhriksi joutumisen osalta yli 60-vuotiailla on vielä yksittäistarkasteluissa tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 3), mutta ero katoaa, kun muut tekijät sisällytetään malleihin. Asuntomurron uhriksi joutumisen pelko taas on yksittäistarkastelussa (liitetaulukko 5) tilastollisesti merkitsevä myös 30–39-vuotiaiden ja yli 60-vuotiaiden osalta ja erittäin merkitsevä 30–49-vuotiaiden välillä olevissa ikäryhmissä. Kun muut tekijät sisällytetään malleihin, ero pienenee kaikkien tarkasteltavien ikäryhmien osalta ja katoaa 30–39-vuotiaiden ja yli 60-vuotiaiden ikäryhmissä. Vakioidussa mallissa iän yhteys asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoon siis heikkenee kaikissa ikäryhmissä. Samoin varkauden uhriksi joutumisen pelolla on ikäryhmittäisessä tarkastelussa 30–39-vuotiaiden ikäryhmässä tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 6), mutta ero katoaa muiden tekijöiden sisältyessä malliin.

Aikaisempien tutkimusten perusteella iän yhteys rikollisuuden pelkoon tai turvattomuuden tunteeseen ei ole ollut suoraviivainen (esim. Köber ym. 2022). Tutkimuskirjallisuudessa on noussut esille vanhemmat ikäryhmät, joiden voidaan olettaa olevan alttiimpia rikollisuuden pelon kokemiselle kuin nuorempien ikäryhmien (Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010; Köber ym. 2022). Samaan aikaan ikääntyneiden keskuudessa ilmenee julkiseen tilaan liittyvää pelon ja ahdistuksen tuottamaa välttämiskäyttäytymistä, joka rajoittaa iäkkäämpien liikkumista oman kodin ulkopuolella, erityisesti öiseen aikaan (Clemante & Klemain 1977). Uudemmissa tutkimuksissa on myös havaittu, että ikäihmiset eivät ole ensisijaisesti huolissaan rikollisuuden uhriksi joutumisen riskistä, vaan he kokevat turvattomuutta erityisesti omalla asuinalueellaan ja liikkeessaan ulkona, erityisesti kaupunkialueilla (Köber ym. 2022). Lisäksi iäkkäämmät henkilöt ovat vähemmän huolissaan omaisuusrikosten, kuten ryöstöjen tai omaan kotiin murtautumisen, uhriksi joutumisesta (Pantazis 2000). Iän yhteydestä rikollisuuden pelkoon on saatu hyvin ristiriitaisia tuloksia, eikä viimeaikainen tutkimus ole yhtä vahvasti tunnistanut vanhemman iän yhteyttä rikollisuuden pelon kokemiseen (esim. Köber ym. 2022).

Tulokset vastaavat aiempia tutkimuksia siltä osin, että nuorimmat vastaajat, eli 18–29-vuotiaat, kokevat vähäisempää rikollisuuden pelkoa pahoinpitelyrikosten, asuntomurtojen, varkausrikosten ja ilkvallan uhriksi joutumisen osalta verrattuna useimpiin vanhempiin ikäryhmiin. Seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelko ja turvattomuuden tunne eivät muodosta kuitenkaan missään ikäryhmässä tilastollisesti merkitsevää yhteyttä yksilön ikään. Tarkastelluista rikoslajeista rikollisuuden pelon kokemiselle todennäköisimmät ikäryhmät ovat 18–29-vuotiaisiin verrattuna: pahoinpitelyrikosten osalta 30–59-vuotiaat, asuntomurto- ja varkausrikosten kohdalla 40–59-vuotiaat sekä ilkvaltarikosten osalta 30–59-vuotiaat. Iäkkäimpien eli yli 60-vuotiaiden ikäryhmien osalta rikollisuuden pelon kokemisen todennäköisyys on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ainoastaan ilkvaltarikosten kokemiseen, mutta muiden rikoslajien osalta tulokset eivät tue aiempia tutkimuksia, jotka viittaavat iäkkäimpien erityisen korkeaan rikollisuuden pelkoon (esim. Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010; Köber ym. 2022). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella iän yhteys rikollisuuden pelkoon ei ole lineaarinen, eikä yleistä tutkimustulosta vanhemman iän yhteydestä turvattomuuden tunteen tai rikollisuuden pelon kokemiseen voida tulosten perusteella yksiselitteisesti todeta.

Heikosti toimeentulevat kokevat todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta sekä pahoinpitelyn, asuntomurron, varkauden ja ilkvaltarikosten uhriksi joutumisen pelkoa kuin hyvin toimeentulevat

Yksilön heikko toimeentulo eli vaikea taloudellinen tilanne on yhteydessä suurempaan todennäköisyyden kokea turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa pahoinpitelyn, asuntomurron, varkaus ja ilkvaltarikosten osalta. Poikkeuksen rikoslajeista muodostaa seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelko, jonka kohdalla yksilön toimeentulo ei ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä uhriksi joutumisen pelkoon, ja myös keskimääräiset marginaaliefektit jäävät pieniksi. Tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä pahoinpitelyn, asuntomurron, varkaus sekä ilkvaltarikosten osalta vastausluokissa, joissa talouden tavanomaiset menot saadaan katettua helposti. Mitä paremmaksi yksilö kokee taloudellisen tilanteensa, sitä voimakkaammin todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa laskee verrattuna heikosti toimeentulevien ryhmään eli niihin, joilla on vaikeuksia saada talouden tavanomaiset menot katettua. Kuitenkin ainoastaan turvattomuuden tunnetta mittaavien muuttujien kohdalla tulokset ovat tilastollisesti

merkitseviä kaikissa toimeentuloa mittaavissa ryhmissä, jolloin taloudellisen tilanteen paraneminen vähentää lineaarisesti koettua turvattomuuden tunnetta.

Rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoa tarkasteltaessa suurimmat erot toimeentuloa kuvaavien ryhmien välillä havaitaan ilkivaltarikosten ja varkausrikosten kohdalla.

Kun talouden tavanomaiset menot saadaan katettua helposti, yksilön todennäköisyys kokea ilkivaltarikosten ja varkausrikosten uhriksi joutumisen pelkoa on noin 11–12 prosenttiyksikköä pienempi kuin niiden, joiden taloudellinen tilanne on heikko.

Asuntomurron uhriksi joutumisen pelko on helposti toimeentulevien kohdalla 9,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin niiden, joiden taloudellinen tilanne on heikko. Myös pahoinpitelyrikosten uhriksi joutumisen pelko on helposti toimeentulevien kohdalla 8,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin heikosti toimeentulevien. Turvattomuuden tunnetta tarkasteltaessa melko hyvin toimeentulevien todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan keskusta-alueella on noin 8 prosenttiyksikköä pienempi kuin heikosti toimeentulevien. Samoin helposti toimeentulevien todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan kaupungin keskusta-alueella on noin 10 prosenttiyksikköä pienempi kuin heikosti toimeentulevien ryhmässä.

Pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelon osalta melko hyvin toimeentulevilla on vielä yksittäistarkastelussa tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 3), mutta ero katoaa, kun muut tekijät sisällytetään malleihin. Samoin seksuaalisen ahdistelun- tai väkivallan uhriksi joutumisen pelolla on helposti toimeentulevien ryhmässä tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 4), mutta ero häviää, kun muut tekijät sisällytetään malleihin. Tarkasteltaessa asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoa (liitetaulukko 5) yksittäistarkasteluna, helposti toimeentulevien ryhmässä asuntomurron uhriksi joutumisen pelko ei muodosta tilastollisesti merkitsevää eroa, mutta merkitsevä ero muodostuu muiden tekijöiden sisältyessä malleihin.

Tulokset tukevat aikaisempia tutkimuksia, joiden mukaan rikollisuuden pelko kietoutuu osaksi laajempaa epävarmuuden kasaantumista, jolloin taloudellisesti heikossa asemassa olevia henkilöitä koettelee todennäköisemmin rikollisuuteen ja sen pelkoon liittyvät epävarmuustekijät (esim. Pantazis 2000). Poikkeuksen rikoslajeista muodostaa seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelko, jonka kohdalla yksilön toimeentulo ei ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä uhriksi joutumisen pelkoon. Tulosten perusteella yksilön hyvä

taloudellinen tilanne on yhteydessä pienempään todennäköisyyteen kokea turvattomuuden tunnetta sekä pahoinpitelyn, asuntomurron, varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelkoa verrattaessa vaikeassa taloudellisessa tilanteessa oleviin. Tulos on linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa (Pantazis 2000; Koskela 2009; Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019).

Taloudelliset resurssit mahdollistavat rikollisuuden aiheuttamilta haitoilta suojautumiseen tehokkaammin, esimerkiksi erilaisten turvajärjestelmien avulla (Pantazis 2000). Lisäksi taloudellisen tilanteen ollessa heikko, osuvat taloudelliset menetykset haastavammin yksilön elämäntilanteeseen (Pantazis 2000; Kujala ym. 2019). Esimerkiksi omaisuusrikosten osalta rikoksen uhriksi joutumisen seuraukset olisivat yksilölle tuhoisimmat kotitaloudessa, jossa omaisuutta ei ole heikon taloudellisen tilanteen takia pystytty turvaamaan kalliimmilla kotivakuutuksilla (Pantazis 2000). Hyvin toimeentulevilla yksilöillä on myös mahdollisuus asua turvallisemmilla asuinalueilla, samaan aikaan kun turvattomuus ja rikollisuuden uhka kasautuvat todennäköisemmin köyhemmille asuinalueille (Koskela 2009; Kujala ym. 2019). Tutkimuksissa on myös tunnistettu taloudellisen tilanteen ja sosiaalisten suhteiden välinen yhteys, sillä yksilön taloudellisen tilanteen ollessa heikko, yksilöltä puuttuu todennäköisemmin myös sosiaalisen verkoston tuki. Sosiaaliset verkostot ovat toimineet aikaisemman tutkimuksen perusteella tärkeänä rikollisuuden pelkoa lievittävänä tekijänä. (Hale 1995; Pantazis 2000.)

Eläkeläiset kokevat todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueellaan, kun taas työssäkäyvät pelkäävät todennäköisemmin asuntomurtoja ja varkauksia

Työmarkkina-asema on heikommin yhteydessä turvattomuuden tunteeseen ja eri rikoslajeista työmarkkina-asema muodostaa tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ainoastaan asuntomurron ja varkausrikosten uhriksi joutumisen pelkoon. Kuitenkin pelkästään asuntomurron uhriksi joutumisen pelon kohdalla tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa työmarkkina-aseissa. Yksilön työmarkkina-asema ei ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä turvattomuuden tunteen kokemiseen oman paikkakunnan keskustassa tai pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumiseen. Myös keskimääräiset marginaaliefektit jäävät näiden ryhmien kohdalla pieniksi. Lisäksi eri työmarkkina-asemien yhteydet turvattomuuden tunteeseen tai rikollisuuden pelkoon vaihtelee riippuen tarkasteltavasta muuttujasta.

Suurimmat ja selkeimmät työmarkkina-aseman väliset erot ovat havaittavissa asuntomurron uhriksi joutumisen pelon kohdalla, jolloin eläkeläisten todennäköisyys kokea pelkoa on 11,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden, työttömien todennäköisyys kokea pelkoa on 10,3 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden ja työssäkäyvien todennäköisyys on jopa 13 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden. Varkausrikoksista puolestaan työssäkäyvien todennäköisyys kokea uhriksi joutumisen pelkoa on 12,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden. Turvattomuuden tunnetta tarkasteltaessa ainoastaan eläkeläisten todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella on 6,7 prosenttiyksikköä suurempi kuin opiskelijoiden keskuudessa. Turvattomuuden tunteella omalla asuinalueella ei ole yksittäistarkastelussa (liitetaulukko 1) tilastollista merkitsevyyttä myöskään eläkeläisten osalta, mutta ero syntyy, kun muut tekijät sisällytetään malleihin.

Varkausrikosten kohdalla työttömät muodostavat tilastollisesti merkitsevän eron opiskelijoihin yksittäistarkastelussa sekä mallissa, jossa tarkastellaan yksilön toimeentuloa, työmarkkina-asemaa sekä koulutusastetta (liitetaulukko 6). Nämä erot katoavat, kun muut tekijät sisällytetään malleihin. Samoin eläkeläisten kohdalla muodostuu tilastollisesti merkitsevä ero opiskelijoihin vielä mallissa, jossa tarkastellaan vain yksilön toimeentuloa, työmarkkina-asemaa sekä koulutusastetta (liitetaulukko 6), mutta tämä ero katoaa vakioidussa mallissa, jossa muut tekijät on sisällytetty malleihin. Myös työssäkäyvien todennäköisyys kokea varkausrikosten uhriksi joutumisen pelkoa vähenee vakioidussa mallissa (liitetaulukko 6) ja on korkeimmillaan tarkasteltaessa ainoastaan yksilön toimeentuloa, työmarkkina-asemaa ja koulutusastetta. Tilastollinen merkitsevyys kuitenkin säilyy työssäkäyvien osalta myös muiden tekijöiden sisältyessä malliin. Ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelon osalta työssäkäyvien osalta on vielä yksittäistarkastelussa tilastollista merkitsevyyttä, mutta ero katoaa muiden tekijöiden sisältyessä malleihin (liitetaulukko 7).

Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että heikko työtilanne sekä työttömyys ennustavat rikollisuuden pelon kokemista ja laajempaa turvattomuuden ja epävarmuuden kasautumista (Pantazis 2000; Koskela 2009; Hummelsheim ym. 2011; Vieno ym. 2013; Im 2024). Kyseisissä tutkimuksissa yksilön työmarkkinatilanne liitetään laajemmin taloudelliseen hyvinvointiin, jolloin työelämässä mukana oleminen ennustaa parempaa taloudellista tilannetta ja täten tarjoaa yksilölle suojaa rikollisuuden negatiivisilta ilmiöiltä

suojautumiseen. Työttömien korkeampi turvattomuuden tunne tai rikollisuuden pelko ei toteudu tämän tutkimuksen tulosten osalta, poikkeuksena asuntomurron uhriksi joutumisen pelko.

Tulosten perusteella asuntomurron uhriksi joutumisen pelko on ainoa, joka muodostaa tilastollisesti merkitsevän yhteyden kaikissa tarkasteltavissa työmarkkina-asemissa. Tarkastelun perusteella työssäkäyvien todennäköisyys kokea asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoa on hieman suurempi kuin eläkeläisten tai työttömien verrattaessa opiskelijoihin. Tämän osalta tutkimustulos ei vastaa aikaisempia tutkimuksia työttömyyden turvattomuuden tunnetta tai rikollisuuden pelkoa ennustavasta vaikutuksesta, vaan työelämässä mukana olevien todennäköisyys pelon kokemiselle on työttömiä ja työelämän ulkopuolella olevia eläkeläisiä suurempi. Asuntomurron uhriksi joutumisen pelon kokeminen on kuitenkin myös työttömien kohdalla todennäköisempää kuin opiskelijoiden keskuudessa. Myös varkausrikoksia tarkasteltaessa työssäkäyvien todennäköisyys kokea uhriksi joutumisen pelkoa on suurempi kuin opiskelijoiden. Lisäksi omalla asuinalueella koetun turvattomuuden osalta eläkeläisten todennäköisyys kokea turvattomuutta on suurempi kuin opiskelijoiden. Muiden tarkasteltavien muuttujien osalta yhteyttä työmarkkina-asemaan ei havaita.

Matalasti koulutetut kokevat todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta sekä pahoinpitelyn ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelkoa

Koulutusaste on yhteydessä turvattomuuden tunteeseen sekä pahoinpitelyn ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelkoon. Yhteyden suunta on lineaarinen, sillä koulutusasteen noustessa yksilön kokema turvattomuuden tunne sekä pelko pahoinpitelyn ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisesta laskee. Mitä korkeampi on yksilön koulutusaste, sitä epätodennäköisemmin edellä mainittuja tunteita koetaan. Omaisuusrikosten eli asuntomurron, varkauden tai ilkeiden uhriksi joutuminen ei muodosta tilastollista merkitsevyyttä koulutusasteen kanssa ja keskimääräiset marginaaliefektit jäävät näiden ryhmien osalta pieniksi.

Suurimmat koulutusasteen väliset erot ovat havaittavissa turvattomuuden tunteen kokemisessa oman paikkakunnan keskusta-alueella, jolloin keskiasteen koulutettujen todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta on 6,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin

perusasteen koulutettujen ja korkea-asteen koulutettujen todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta on taas 8,8 pienempi kuin perusasteen koulutettujen. Tarkasteltaessa turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella, keskiasteen koulutettujen todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta on 4,8 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen ja korkea-asteen koulutettujen kohdalla todennäköisyys on 5,8 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen. Rikoslajeista seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelon todennäköisyys on keskiasteen koulutettujen kohdalla 3,9 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen, kun korkea-asteen kohdalla todennäköisyys on 5,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen. Myös pahoinpitelyrikosten uhriksi joutumisen pelon todennäköisyys on keskiasteen koulutettujen kohdalla 3,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen ja korkea-asteen koulutettujen todennäköisyys on 4,5 prosenttiyksikköä pienempi kuin perusasteen koulutettujen. Yksilön koulutustasoa tarkasteltaessa mallien yksittäistarkastelussa ja vakioiduissa malleissa ei havaita suuria eroja.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella yleinen tulos on ollut koulutuksen rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunnetta vähentävä vaikutus. Koulutustason noustessa yksilön kokema turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko on vähentynyt verrattaessa matalammin koulutettuihin. (Scarborough ym. 2010; Visser ym. 2013.) Myös tämän tutkimuksen tulosten perusteella koulutuksella on turvattomuuden tunnetta vähentävä vaikutus tarkasteltaessa turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskusta-alueella. Rikollisuuden pelon osalta tulos tukee aikaisempaa tutkimusta ainoastaan seksuaalisen ahdistelun ja pahoinpitelyn uhriksi joutumiseen liitetyn pelon osalta. Koulutustason nousulla ei havaita yhteyttä omaisuusrikosten uhriksi joutumisen pelkoon, vaan ainoastaan väkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelko on yhteydessä yksilön koulutustasoon, jolloin koulutustason nousu vähentää pelon tunteen kokemista.

Turvattomuuden tunnetta oman paikkakunnan keskusta-alueella koetaan todennäköisemmin Uudellamaalla kuin muualla Suomessa, ja varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelko korostuu Etelä-Suomen alueella

Suuralueuokituksen mukaisilla alueilla nähdään olevan yhteys turvattomuuden tunteen kokemiseen oman paikkakunnan keskusta-alueella sekä varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelkoon Etelä-Suomen osalta. Ainoastaan kaupungin keskustassa koetun

turvattomuuden tunteen kohdalla tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa suuralueluokituksen mukaisissa ryhmissä. Turvattomuuden tunne vastaajan omalla asuinalueella sekä rikoslajeista seksuaalisen ahdistelun tai asuntomurron uhriksi joutumisen pelko ei muodosta tilastollista merkitsevyyttä suuralueluokituksen kanssa missään vastausluokissa ja myös keskimääräiset marginaaliefektit jäävät pieniksi.

Todennäköisyyttä kokea turvattomuuden tunnetta oman paikkakunnan keskusta-alueella koetaan vähemmän Itä-, Etelä-, Länsi- ja Pohjois-Suomessa kuin Uudellamaalla, kun taas varkauden tai ilkivallan uhriksi joutumisen pelon kokemisen todennäköisyys on suurempaa Etelä-Suomessa kuin Uudellamaalla.

Suurimmat erot ovat havaittavissa turvattomuuden tunteen kokemisessa oman paikkakunnan keskusta-alueella. Itä-Suomessa todennäköisyys tuntea turvattomuutta oman paikkakunnan keskusta-alueella on 10,9 prosenttiyksikköä pienempi kuin Uudellamaalla, Etelä-Suomessa todennäköisyys on 4,7 prosenttiyksikköä pienempi, Länsi-Suomessa 6,5 prosenttiyksikköä pienempi ja Pohjois-Suomen kohdalla todennäköisyys on 9,1 prosenttiyksikköä pienempi kuin Uudellamaalla. Eri rikosten uhriksi joutumisen pelkoa tarkasteltaessa Etelä-Suomessa todennäköisyys kokea varkausrikosten uhriksi joutumisen pelkoa on 7,6 prosenttiyksikköä suurempi kuin Uudellamaalla ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelon todennäköisyys on noin 5 prosenttiyksikköä suurempi kuin Uudellamaalla. Suuralueluokituksen välisiä eroja ei havaita edes yksittäistarkastelussa turvattomuuden tunteen kokemisessa tai rikollisuuden pelon osalta pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun tai asuntomurron kohdalla.

Tulosten perusteella kaupungin keskusta-alueella koetun turvattomuuden tunteen kokeminen on muualla Suomessa matalampaa kuin Uudenmaan maakunnassa. Uudenmaan alue Suomen kaupunkivaltaisimpana alueena erottuu kuitenkin ainoastaan kaupungin keskusta-alueella koetun turvattomuuden tunteen osalta, sillä omalla asuinalueella koettu turvattomuuden tunne ei ole yhteydessä suuralueluokituksen mukaisiin maakuntiin. Aikaisempien tutkimusten mukaan kaupunkimaiset alueet ja erityisesti kaupunkien keskusta-alueet on tunnistettu keskittyminä, joissa asuvat henkilöt ovat ilmaisseet korkeampaa pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta kuin esimerkiksi esikaupungeissa tai maaseudulla asuvat henkilöt. Yleisesti kaupungit ja kaupunkimaiset alueet on tunnistettu alueina, joissa rikollisuuden pelkoa koetaan vahvemmin. (Clemante & Klemain 1977; Malik 2016; Tandogan & Ilhan 2016.) Tämän tutkimuksen perusteella eri rikoslajeista kuitenkin ainoastaan varkaus ja ilkivaltarikollisuus muodostaa tilastollisesti merkitsevää yhteyttä suuralueluokituksen kanssa,

jolloin Etelä-Suomessa asuminen ennustaa pelon tunteen kokemista verrattaessa ainoastaan Uuteenmaahan rajattuun alueeseen. Muiden rikoslajien kohdalla ei havaita tilastollisesti merkitsevää yhteyttä suuralueluokituksen mukaisten maakuntien kanssa.

Kerrostaloasujat kokevat muita asumismuotoja todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta, kun taas rikoslajeista asuntomurron uhriksi joutumisen pelko korostuu muiden kuin kerrostaloasujien keskuudessa

Tarkasteltavista muuttujista viimeisenä on yksilön asuntotyyppi, joka toimii myös kaupunkimaisuuden epäsuorana mittarina. Yksilön asuntotyyppi on yhteydessä turvattomuuden tunteeseen omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskustassa ja rikoslajeista ainoastaan asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoon. Todennäköisyys kokea pahoinpitely, seksuaalisen ahdistelun, varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelkoa ei ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä siihen, minkälaisessa asuntotyyppissä yksilö asuu. Näiden rikoslajien kohdalla myös keskimääräiset marginaaliefektit jäävät pieniksi.

Suurimmat asuntotyyppien väliset erot ovat havaittavissa asuntomurron uhriksi joutumisen pelossa. Muissa asumismuodoissa kuten rivitalo-, paritalo- ja omakotitalossa asuvien todennäköisyys kokea pelkoa asuntomurron uhriksi joutumisesta on 6,6 prosenttiyksikköä suurempi kuin kerrostalossa asuvien. Turvattomuuden tunteen tarkastelussa muissa asumismuodoissa asuminen vähentää turvattomuuden tunteen kokemista omalla asuinalueella sekä oman paikkakunnan keskusta-alueella noin 3–4 prosenttiyksikköä verrattaessa kerrostaloasujiin. Pahoinpitelyn uhriksi joutumisen osalta talotyyppien välillä on vielä yksittäistarkastelussa tilastollisesti merkitsevä ero (liitetaulukko 3), mutta ero katoaa, kun muut tekijät sisällytetään malleihin.

Rikollisuuden pelon on havaittu vaihtelevan yksilön asuinpaikan mukaisesti (esim. Scarborough ym. 2010). Pelon tunne on liitetty yksilön asuinalueeseen sekä yhteisön kokoon, jolloin kaupungeissa, erityisesti suurkaupungeissa, asuvat ovat ilmaisseet vahvempaa pelkoa uhriksi joutumisesta kuin esikaupungeissa tai maaseudulla asuvat henkilöt (Clemante & Klemain 1977). Kerrostaloasuminen on muita alueita yleisempää kaupunkimaisilla asuinalueilla ja erityisesti pääkaupunkiseutu on kerrostalovaltaisinta aluetta Suomessa (Suomen virallinen tilasto 2017). Kaupunkimaisuutta kuvaavan talomuuttujan perusteella turvattomuuden tunteen kokeminen omalla asuinalueella ja oman paikkakunnan keskusta-

alueella on hieman korkeampaa kerrostaloasujien kohdalla, joka tukee kaupunkimaisten alueiden asukkaisiin liitettyjä vahvempia rikollisuuden pelon tunteita. Rikollisuuden pelko ei mukaile aikaisempia tutkimustuloksia, sillä tämän tutkielman perusteella ainoastaan asuntomurron uhriksi joutumisen pelko on yhteydessä yksilön asuntotyyppiin. Todennäköisyys kokea asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoa on suurempi muissa asumismuodoissa kuin kerrostaloasujien kohdalla, mikä ennustaa muiden kuin kaupunkimaisilla alueilla asuvien suurempaa rikollisuuden pelkoa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin koetun turvattomuuden tunteen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelon yleisyyttä, yhteyttä toisiinsa sekä väestöryhmittäisiä eroja Suomessa. Tutkielman ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla analysoitiin sitä, kuinka yleistä turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelon kokeminen rikostyypeittäin on Suomessa. Tutkielman toisessa tutkimuskysymyksessä analysoitiin turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon kokemisen keskinäisiä yhteyksiä. Tarkoituksena oli selvittää, missä määrin turvattomuuden tunne ja eri rikostyyppijä koskevat pelon tunteet ovat yhteydessä toisiinsa. Rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunnetta on tutkimuksissa usein mitattu samoilla mittareilla, jolloin turvattomuuden tunnetta ja pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta on pidetty ikään kuin samoina ilmiöinä, kyseisten käsitteiden mitatessa yleisesti rikollisuuden pelkoa (Hale 1996; Hardyns & Pauwels 2010; Visser ym. 2013; Kujala ym. 2019). Tutkielman kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla analysoitiin, miten erilaiset demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät ovat yhteydessä turvattomuuden tunteen muodostumiseen ja rikollisuuden pelon kokemiseen eri rikoslajeittain.

Tulosten yhteenveto

Tulosten mukaan turvattomuuden tunnetta ja pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta pelättiin yleisellä tasolla Suomessa suhteellisen vähän. Turvattomuuden tunnetta koettiin enemmän oman paikkakunnan keskusta-alueella kuin omalla asuinalueella. Rikoksen uhriksi joutumisen pelon yleisyys taas vaihtelee jonkin verran rikostyyppin mukaisesti. Selkeimmin voidaan havaita ero väkivaltarikosten ja omaisuusrikosten välillä, sillä pelkoa joutua pahoinpitelyyn tai seksuaalisen ahdistelun uhriksi koettiin selvästi vähemmän kuin asuntomurron, varkauden tai ilkivallan uhriksi joutumista. Jo suoria jakaumia tarkastelemalla

voidaan havaita, että rikollisuuden pelon laajuus näyttää olevan riippuvainen siitä, millä mittarilla ilmiötä mitataan.

Tulosten pohjalta voidaan erottaa toisistaan käsitteet turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko, joita mittaavat muuttujat muodostavat keskenään heikkoa positiivista riippuvuutta, mutta joiden sisällä muuttujat korreloivat vahvasti toistensa kanssa. Yksilön oman paikkakunnan keskusta-alueella koettu turvattomuuden tunne sekä omalla asuinalueella koettu turvattomuuden tunne muodostavat voimakkaan positiivisen yhteyden, jonka perusteella kyseiset muuttujat mittaavat hyvin pitkälti samaa asiaa. Positiivinen yhteys säilyy tarkasteltaessa rikollisuuden pelkoa eri rikoslajeittain, mutta yhteyden voimakkuudessa on havaittavissa eroja: väkivaltarikoksiin eli seksuaaliseen ahdisteluun ja pahoinpitelyyn liittyvät pelon tunteet ovat voimakkaasti yhteydessä toisiinsa, kun omaisuusrikokset eli asuntomurto, varkaus ja ilkivaltarikokset muodostavat oman ryhmänsä, jonka sisällä kyseisiin rikoslajeihin kohdistuvat pelon tunteet muodostavat voimakasta yhteyttä toisiinsa. Turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon välinen selvästi heikompi positiivinen yhteys viittaa siihen, että turvattomuuden tunne eroaa affektiivisesta rikollisuuden pelosta (Ferraro 1995; Visser ym. 2013).

Taulukossa 6 on esitetty, mitkä demografiset-, sosioekonomiset- ja alueelliset tekijät ovat yhteydessä turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon kokemiseen. Tulokset osoittavat, että turvattomuuden tunnetta selittävät pitkälti samat tekijät, mutta rikollisuuden pelkoa selittävät tekijät vaihtelevat selkeämmin rikostyypeittäin. Demografisista tekijöistä sukupuoli on yhteydessä rikollisuuden pelon kokemiseen, sillä naisten todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta sekä rikollisuuden pelkoa pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun ja asuntomurron uhriksi joutumisesta on suurempi kuin miesten. Yksilön ikä on yhteydessä rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon, kun tarkastelussa ovat pahoinpitelyn, asuntomurron, varkauden ja ilkivallan uhriksi joutuminen. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 30–59-vuotiaat pelkäävät muita ikäryhmiä todennäköisemmin pahoinpitelyrikoksia sekä ilkivaltarikoksia ja 40–59-vuotiaat asuntomurtoja sekä varkauksia.

Taulukko 6. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys turvattomuuden tunteeseen ja rikoksen uhriksi joutumisen pelkoon.

	Sukupuoli	Ikä	Toimeentulo	Työmarkkina- asema	Koulutus	Suuralue	Asuntotyyppi
Omallalla asuinalueella	x		x	x	x		x
Paikkakunnan keskustassa	x		x		x	x	x
Pahoinpitely	x	x	x		x		
Seksuaalinen ahdistelu	x				x		
Asuntomurto	x	x	x	x			x
Varkaus		x	x	x		x	
Ilkivalta		x	x			x	

Sosioekonomisista tekijöistä yksilön heikko toimeentulon taso on yhteydessä suurempaan todennäköisyyteen kokea turvattomuuden tunnetta ja pelkoa pahoinpitelyn, asuntomurron, varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisesta. Työmarkkina-aseman mukainen tarkastelu paljastaa, että eläkkeellä olevat kokevat todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueellaan kuin opiskelijat, kun taas asuntomurron ja varkausrikosten uhriksi joutumisen pelko korostuu työssäkäyvien keskuudessa. Myös yksilön koulutustasolla havaitaan yhteys turvattomuuden tunteeseen sekä eri rikoslajeista pahoinpitelyn ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelkoon, jolloin matalasti koulutetut kokevat enemmän turvattomuuden tunnetta sekä rikollisuuden pelkoa kuin korkeammin koulutetut.

Alueellisista tekijöistä suuralueluokituksen mukainen jaottelu tuo esille, että turvattomuuden tunteen kokeminen oman paikkakunnan keskusta-alueella korostuu Uudellamaalla verrattaessa muihin suuralueluokituksen mukaisiin maakuntiin Suomessa. Eri rikoslajeista taas varkaus ja ilkivaltarikosten uhriksi joutumisen pelko on suurempaa Etelä-Suomessa kuin pelkästään Uudellemaalle rajatulla alueella. Viimeisenä tarkastelussa on yksilön asuntotyyppi, jonka perusteella kerrostaloasujat kokevat muita asumismuotoja enemmän turvattomuuden tunnetta. Lisäksi rikoslajeista asuntomurron uhriksi joutumisen pelko nousee esille, jolloin pelon kokemisen todennäköisyys on suurempi muissa asumismuodoissa kuin kerrostaloasujien keskuudessa.

Tulosten tulkinta, johtopäätökset ja jatkotutkimustarpeet

Turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko ovat yhteiskunnallisia ongelmia, joiden nähdään aiheuttavan yksilötasolla monenlaisia erilaisia negatiiviseksi miellettyjä tunnetiloja (esim. Furedi 2006; Koskela 2009). Aikaisemman tutkimustiedon pohjalta tunnistetaan yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutus rikollisuuden pelon taustalla, sillä yhteiskunnan tasolla tapahtuvat muutokset ja yhteiskunnassa ilmenevä eriarvoisuus sekä tulevaisuuteen liitetyt negatiiviset mielikuvat voivat lisätä rikollisuuden pelon kokemista (Vieno ym. 2013; Kujala & Niemelä 2025). Rikospelot heijastavat siis osaltaan rikollisuutta laaja-alaisempaa pelkoa, yleistä yhteiskunnallista epävarmuutta (Koskela 2009). Mikäli kansalaiset kokevat, etteivät he voi luottaa toisiinsa tai valtaa pitäviin yhteiskunnallisiin instituutioihin, he tuntevat todennäköisemmin suurempaa pelkoa joutua rikollisuuden uhriksi (Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019).

Tämän tutkimuksen perusteella turvattomuuden tunnetta ja pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta pelättiin Suomessa suhteellisen vähän, sillä yleisellä tasolla ainoastaan pieni osa vastaajista tunnisti kokevansa turvattomuuden tunnetta tai pelkoa eri rikoslajien uhriksi joutumisesta. Tulos on linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa, joissa Suomi sijoittuu vähäisen rikollisuuden pelon maihin (esim. Kujala ym. 2019) ja suomalaista yhteiskuntaa pidetään yleensä turvallisena (Niemelä 1997, 62). Tulosten perusteella voidaan olettaa, että arjen turvallisuus jakautuu suomalaisessa yhteiskunnassa melko oikeudenmukaisesti ja kansalaisten oikeudet henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen toteutuvat rikollisuuden pelon näkökulmasta. Vaikka koettu turvattomuuden tunne ja rikollisuuden pelko on tämän tutkimuksen mukaan vähäistä, niitä edelleen ilmenee myös suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta rikollisuuden pelon laajuus on riippuvainen siitä, millä mittarilla ilmiötä mitataan.

Aikaisemman tutkimuksen perusteella rikollisuuden pelon aiheuttamat emotionaaliset kokemukset vaihtelevat riippuen tarkasteltavasta rikoksen tyylistä (Kujala & Niemelä 2024), jolloin omaisuusrikoksiin kohdistuva pelko on korostunut Suomessa, kun taas väkivaltarikoksiin liitetään vähäisempää affektiivista rikollisuuden pelkoa. Tulokset mukailevat aikaisempaa tutkimustulosta, sillä rikoksen uhriksi joutumisen pelko ja pelon kokemisen yleisyys vaihtelee jonkin verran rikostyyppin mukaisesti. Selkeimmin tämä ero voidaan huomata väkivaltarikosten ja omaisuusrikosten välillä. Tutkimuksen perusteella pelkoa joutua väkivaltarikosten uhriksi koettiin vähemmän kuin omaisuusrikosten uhriksi joutumisen pelkoa.

Rikollisuuden pelko on liitetty aikaisemman sekä kansallisen että kansainvälisen tutkimuksen perusteella erityisesti valtioihin, joissa kansalaisten väliset tuloerot ovat suuret (esim. Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019; Kujala & Niemelä 2025). Suomessa tuloeroja pyritään tasaamaan esimerkiksi verotuksen ja tulonsiirtojen avulla, mutta tästä huolimatta on havaittu, että tuloerot ovat jatkaneet kasvuaan 2000-luvulla ja ne ovat edelleen Suomessa suhteellisen korkealla tasolla (Riihelä & Tuomala 2019). Tulosten perusteella voidaan havaita yhteys heikon taloudellisen tilanteen ja turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon pahoinpitelyn, asuntomurron, varkaus ja ilkivaltarikosten osalta. Tutkimus vahvistaa tuloerojen merkitystä rikollisuuden pelon taustalla, jolloin yksilön heikko toimeentulo ennustaa rikollisuuden pelon kokemista. Voidaan olettaa, että mitä epätasaisemmin taloudelliset resurssit valtion sisällä jakautuvat, sitä suuremmalla todennäköisyydellä turvattomuutta tai pelkoa rikoksen uhriksi joutumisesta koetaan.

Tutkimuksella on selvä kontribuutionsa rikollisuuden pelon teoreettiseen ja käsitteelliseen keskusteluun. Tulokset osoittivat, että affektiivisen rikollisuuden pelon ja turvattomuuden tunteen välillä on käsitteellinen sekä empiirinen ero (esim. Ferraro & Grange 1987).

Turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa mittaavat muuttujat ovat selvästi heikommassa yhteydessä toisiinsa, kuin mitä kyseiset muuttujat muodostavat omien ryhmien sisällä. Lisäksi tulokset osoittavat, että selittävässä sosioekonomisissa, demografisissa ja alueellisissa muuttujissa ilmenee vaihtelua riippuen selitettävästä pelon mittarista.

Turvattomuuden tunnetta selittävät hyvin samankaltaiset tekijät, kun taas rikollisuuden pelkoa selittävät tekijät vaihtelevat selkeämmin rikostyypeittäin. Yleinen tutkimustulos on ollut, että turvattomuuden tunne on liian yleisluontoinen mittari rikollisuuden pelolle, sillä turvattomuuden tunne kattaa laajemmin kokemuksen turvattomuudesta kuin pelkästään rikollisuuden uhriksi joutumiseen liitetyn turvattomuuden (Ferraro 1995; Visser ym. 2013; Kujala 2021; Kujala & Niemelä 2024).

Kaikki tähän tutkimukseen valikoituneet yksilötason taustatekijät ovat aikaisemman tutkimustiedon valossa tunnistettu turvattomuuden tunnetta tai rikollisuuden pelkoa ennustaviksi tekijöiksi (ks. luku 3.1.). Demografisista tekijöistä sukupuolta on pidetty johdonmukaisimpana rikollisuuden pelkoa ja turvattomuuden tunnetta ennustavana tekijänä (Warr 1984; Stanko 1995; Ferraro 1995; Hale 1996; Ferraro & Grange 1987; Farall ym. 2009; Koskela 2009; Scarborough ym. 2010; Cossman & Rader 2011; Rader ym. 2012; Meyer & Denise 2014; Henson & Reyns 2015; Goodey 2017; Kolttola 2021, Kujala 2021).

Sukupuoli nousee esille myös tässä tutkimuksessa keskeisimmäksi taustatekijäksi turvattomuuden tunteen sekä pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun ja asuntomurron uhriksi joutumisen osalta. Tulos vahvistaa tutkimuskirjallisuudessa yleistä näkemystä kyseisten tunteiden kokemisen voimakkaasta sukupuolittuneisuudesta. Ennakko-oletus naisten korkeammasta rikollisuuden pelosta ei kuitenkaan tämän tutkimuksen perusteella toteudu varkaus ja ilkivaltarikosten osalta, joiden kokemista sukupuoli ei ennusta.

Aiemman tutkimuksen perusteella myös yksilön ikä on liitetty iäkkäämpien henkilöiden korkeampaan rikollisuuden uhriksi joutumisen pelkoon (Pantazis 2000; Scarborough ym. 2010), mutta uudempi tutkimus ei ole havainnut yhtä suoraa yhteyttä iän vaikutuksesta (esim. Köber ym. 2022). Tutkimustulos ikäihmisten voimakkaammasta rikollisuuden pelosta ei saa tämän tutkimuksen perusteella tukea, vaan pelon kokeminen keskittyy ikävuosien 30–59 välille. Iän yhteyttä ei havaita turvattomuuden tunteen tai seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen pelon osalta missään ikäryhmässä, mikä vahvistaa käsitystä iän ristiriitaisesta yhteydestä rikollisuuden pelkoon.

Tutkimuksen sosioekonomisista tekijöistä heikko toimeentulo ennustaa turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon kokemista, lukuun ottamatta seksuaalisen ahdistelun pelkoa. Muutoin tutkimus mukailee aikaisempia tuloksia (esim. Pantazis 2000; Koskela 2009; Hummelsheim ym. 2011; Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019), joissa on tunnistettu negatiivisen taloudellisen tilanteen lisäävän rikollisuuden pelon kokemista. Rikollisuuden pelko on nähty osana laajempaa epävarmuuden kasautumista, jolloin heikossa taloudellisessa tilanteessa tai työttömyydessä eläviä henkilöitä koettelee todennäköisemmin useat rikollisuuteen ja sen pelkoon liittyvät epävarmuustekijät (Pantazis 2000; Hummelsheim ym. 2011) ja suojautuminen rikollisuuden aiheuttamilta haitoilta voi olla vaikean taloudellisen tilanteen seurauksena haastavampaa (Pantazis 2000; Koskela 2009; Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019), mikä voi osaltaan heijastua suoraan pelon kokemiseen.

Työmarkkina-asemaa tarkasteltaessa ennako-oletuksiin perustuva työttömien suurempi todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta tai rikollisuuden pelkoa ei tämän tutkimuksen mukaan toteudu, ainoastaan asuntomurron pelko on todennäköisempää työttömien keskuudessa kuin opiskelijoilla. Työvoiman ulkopuolella olevista eläkeläisten todennäköisyys kokea turvattomuuden tunnetta omalla asuinalueellaan sekä asuntomurron uhriksi joutumista on suurempi kuin opiskelijoiden. Eläkeläiset on aikaisemmin yleisesti

tunnistettu ryhmä, johon on liitetty työkyvyn heikkenemisestä aiheutuvaa tulojen menetystä ja pienituloisuutta (esim. Kangas & Hussain 2014). Työssäkäyvät kokevat taas todennäköisimmin pelkoa asunomurroista ja varkauksista, jolloin työmarkkinoilla mukana oleminen ennustaa omaisuusrikollisuuteen kohdistuvaa pelkoa. Tämän valossa parempaa taloudellista tilannetta kuvaava työelämässä mukana oleminen ei suojaa rikollisuuden pelolta omaisuusrikosten kohdalla. Tulosten perusteella ei voida todeta, että heikkoa taloudellista tilannetta ennustava työttömyys olisi suoraan yhteydessä turvattomuuden tunteeseen tai rikollisuuden pelkoon. Lisäksi matala koulutustaso on liitetty korkeampaan rikollisuuden pelon kokemiseen (Pantazis 2000; Koskela 2009; Vieno ym. 2013; Kujala ym. 2019), mikä saa vahvistusta tässä tutkimuksessa turvattomuuden tunteen sekä pahoinpitely ja seksuaalisen ahdistelun uhriksi joutumisen osalta. Omaisuusrikosten osalta koulutustasolla ei kuitenkaan havaita yhteyttä rikollisuuden pelkoon.

Alueellisista tekijöistä oletettiin aikaisemman tutkimuksen pohjalta, että rikollisuuden pelon kokeminen vaihtelee yksilön asuinpaikan mukaisesti (Scarborough ym. 2010). Tulokset turvattomuuden tunteen kokemisesta kaupungin keskusta-alueella tukevat tätä oletusta, jonka mukaan keskusta-alueet toimivat rikollisuuden pelkoa herättävinä tiloina (ks. myös (Clemante & Klemain 1977; Malik 2016; Tandogan & Ilhan 2016). Esimerkiksi muualla Suomessa koetaan selkeästi vähemmän turvattomuuden tunnetta oman paikkakunnan keskusta-alueella kuin Uudellamaalla. Toisaalta varkaus ja ilkivaltarikollisuuden uhriksi joutumisen pelko ei kuitenkaan korostu Suomen kaupunkivaltaisimmalla alueella, vaan on suurempaa Etelä-Suomessa kuin pelkästään Uudellemaalle rajatulla alueella. Lisäksi omalla paikkakunnalla koettu turvattomuus tai rikollisuuden pelko pahoinpitelyn, seksuaalisen ahdistelun tai asunomurron osalta ei muodosta missään luokassa yhteyttä suuralueeseen. Tutkimuksessa kaupunkimaisuusastetta mittaava yksilön asuntotyyppi myös paljastaa, että kerrostaloasujat kokevat muita asumismuotoja enemmän turvattomuuden tunnetta sekä omalla asuinalueellaan että paikkakuntansa keskustaa-alueella, mikä viittaa turvattomuuden tunteen keskittymisestä kaupunkimaisille alueille. Eri rikoslajeista vain asunomurron uhriksi joutumisen pelko on yhteydessä yksilön asuntotyyppiin. Muiden kuin kerrostaloasujien todennäköisyys kokea asunomurron pelkoa on suurempi, mikä viittaa siihen, että pelko kohdistuu voimakkaammin kaupunkialueiden ulkopuolelle.

Tutkimuksessa pelko on nähty sekä negatiivisena reaktiona rikollisuuteen että yksilön henkilökohtaisena arviona uhriksi joutumisen todennäköisyydestä heijastuen pelon

kokemuksena. Rikollisuuden pelon näkökulmasta affektiivisen ja kognitiivisen ulottuvuuden tarkasteleminen samanaikaisesti täydentää jo olemassa olevaa tutkimuskirjallisuutta. Lisäksi tutkimusta affektiivisestä rikollisuuden pelosta eri rikoslajeittain sekä kyseisten rikospelkojen taustatekijöistä väestötasolla on vähän.

Tutkimuksen avulla saatiin kansallisesti edustavalla otoksella tietoa turvattomuuden tunteen ja affektiivisen rikollisuuden pelon keskinäisestä yhteydestä sekä mitkä väestötason tekijät ovat yhteydessä kyseisten tunteiden kokemiseen yleisellä tasolla. Rikollisuuden pelkoa käsittelevä aikaisempi tutkimus on tunnistanut haasteelliseksi ilmiön mittaamisen, sillä tarkan käsitteellisen määrittelyn sijaan rikollisuuden pelkoa on käytetty kattokäsitteenä, jonka avulla ei ole mahdollista mitata rikollisuuden pelon monimuotoisuutta eri rikostyyppit huomioiden (Ferraro & Grange 1987, 71–74). Tutkimuksen tarkempi turvattomuuden tunteen ja eri rikostyyppien välinen tarkastelu mahdollistaa selkeästi yksityiskohtaisempien politiikkapäätelmien tekemisen kuin se, että rikollisuuden pelkoa mitattaisiin pelkästään yleisen turvattomuuden tunteen kokemisen kautta.

Tutkimuksen tavoitteena oli antaa aiempaa kattavampi kuva rikollisuuden pelosta ja sitä selittävistä tekijöistä suomalaisessa kontekstissa. Aikaisemman tutkimuksen pohjalta ei esimerkiksi tiedetty, missä määrin eri rikostyypeillä on merkitystä siihen, mitkä tekijät rikoksen uhriksi joutumisen pelkoa tai turvattomuuden tunnetta Suomessa selittävät.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että selittävät tekijät eroavat riippuen tarkasteltavasta rikollisuuden pelon mittarista.

Turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon ehkäisemiseksi yhteiskunnassa tehtävien toimenpiteiden suunnittelussa tulisi kiinnittää huomioita tutkimuksessa esiin tulleisiin väestöryhmittäisiin eroihin. Näin voitaisiin tehokkaammin tasoittaa ryhmien välisiä eroja turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon kokemisessa sekä syventää ymmärrystä kyseisten ryhmien pelkokokemuksista. Jatkotutkimuksessa tulisi keskittyä myös tarkemmin siihen, minkälaiset tekijät eri väestöryhmien kokeman pelon taustalla vaikuttavat. Tästä näkökulmasta olisi kiinnostavaa nähdä, miten aikaisempi rikoksen uhriksi joutuminen on yhteydessä pelon kokemiseen. Aikaisemmin on havaittu, että kokemus rikoksen uhriksi joutumisesta on ollut keskeinen tekijä rikollisuuden pelon kokemisen taustalla (ks. luku 2.4.2.). Tutkimus kuitenkin osoitti, että jatkotutkimuksessa tulisi tarkemmin pohtia mitataanko affektiivista rikollisuuden pelkoa vai kognitiivista rikollisuuden pelkoa. Myös

tämän tutkimuksen perusteella voidaan olettaa, että affektiivinen rikollisuuden pelko ja kognitiivinen rikollisuuden pelko mittaavat eri asioita.

Oikein kohdistettujen yhteiskunnallisten toimenpiteiden näkökulmasta on tärkeää tunnistaa rikollisuuden pelon taustalla olevat yhteydet, jotta julkiset toimenpiteet turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon ehkäisemiseksi kohdistuvat mahdollisimman tehokkaasti. Jotta Suomessa voidaan luoda oikeanlaisia ja tehokkaita rikollisuuden pelkoa ehkäiseviä toimenpiteitä ja kohdistaa niitä oikeille kohderyhmille, tulee jatkotutkimuksessa selvittää syvällisemmin turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon taustatekijöitä niin yksilöllisestä kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta. On selvää, että väestöryhmittäisten erojen vaihdellessa riippuen tarkasteltavasta pelkoa kuvaavasta mittarista, tulisi myös julkisten toimenpiteiden turvattomuuden tunteen ja rikollisuuden pelon ehkäisemiseksi olla erilaisia.

Turvattomuuden tunnetta ja rikollisuuden pelkoa tarkasteltiin tutkimuksessa osana yksilöiden hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden tarkastelua kyselytutkimusaineistossa, joka perustuu yhteen poikkileikkaukseen. Tulokset kuvaavat siis yksilöiden näkemyksiä vastaushetkellä, mutta niitä ei voida suoraan yleistää tulevaisuuteen. Tulevaisuudessa aihetta voitaisiin tutkia myös pitkittäisaineiston tai paneeliaineiston avulla, jolloin pystytään muodostamaan tarkempia johtopäätöksiä turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon muodostumisen syy-seuraussuhteesta. Syvällisempi ja luotettavampi kuva rikollisuuden pelosta voitaisiin muodostaa seuraamalla ajassa tapahtuvia muutoksia rikospelkojen ja niitä selittävien väestöryhmittäisten tekijöiden kohdalla.

Tutkimuksen aineisto muodostui yksinkertaisella satunnaisotannalla poimituista vastaajista ja haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina. On huomioitava, että puhelinhaastattelujen ulkopuolelle voivat jäädä tietyt ryhmät, esimerkiksi heikossa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa olevat, syrjäytyneet tai nuoret, mikä saattaa aiheuttaa vääristymiä saatuihin tuloksiin. Oikein kohdistettujen toimenpiteiden osalta tulisi jatkossa tutkia aihetta tarkemmin myös sellaisten ryhmien osalta, joita puhelinhaastattelut eivät yhtä tehokkaasti tavoita. Lisäksi tutkimusajankohdasta on huomioitava, että aineistonkeruu tapahtui aikana, jolloin koronavirusepidemia on vaikuttanut Suomessa. Aikaisemmat tutkimukset ovat liittäneet laajemman yhteiskunnallisen epävarmuuden rikollisuuden pelon kokemiseen (esim. Koskela

2009; Farall 2009). Tämän seurauksena on mahdollista, että tutkimustuloksiin ovat voineet vaikuttaa tuon hetken yhteiskunnallinen ilmapiiri sekä voimassa olleet rajoitukset.

Tämän tutkimuksen avulla tiedämme, mitkä väestöryhmät sukupuolen, iän, toimeentulon, työmarkkina-aseman, koulutustason, suuralueen ja asumismuodon osalta kokevat todennäköisemmin turvattomuuden tunnetta tai rikollisuuden pelkoa eri rikoslajeittain, mutta aiheen syventämiseksi tulisi selvittää lisää yksittäisiä väestöryhmittäisiä tekijöitä turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon kokemisen taustalla. Asuinalueen osalta esimerkiksi tarkempi kaupunkimaisuutta sekä maaseutumaisuutta kuvaava mittari tarkentaisi tuloksia yksilön asuinpaikan yhteydestä tuloksiin. Tarkemmin väestöryhmittäisiin eroihin turvattomuuden tunteen sekä rikollisuuden pelon kokemisessa voitaisiin keskittyä jatkossa myös tiettyihin ryhmiin kohdennettujen kyselyiden avulla.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tämä tutkimus tarjoaa ajankohtaista tietoa, joka tukee yhteiskunnan tasolla tehtäviä toimia rikollisuuden pelon vähentämiseksi kansalaisten keskuudessa. Aikaisempaa laajempi pelkoa kuvaava mittaristo sekä eri väestöryhmittäiset tarkastelut mahdollistavat tarkemman katsauksen pelon kokemisesta suomalaisessa yhteiskunnassa. On tunnistettava, että turvattomuuden tunne sekä affektiivinen rikollisuuden pelko ovat toisistaan eroavat mittarit, joiden tarkastelu erikseen tarjoaa monipuolisemman kuvan rikollisuuteen liittyvistä negatiivisista tunteista. Pelon kokemus eroaa eri rikoslajeittain, joten yhteiskunnalliset toimien on otettava huomioon ilmiön laajuus kokonaisuudessaan sekä kyseisten pelkojen taustalla olevat väestöryhmittäiset erot.

LÄHTEET

- Adolphs, R. (2013) The biology of fear. *Current biology*, 23(2), R79-R93.
- Alkula, T., Pöntinen, S., Ylöstalo, P. (1994) *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Porvoo: WSOY.
- Altheide, D. L. (2007) The mass media and terrorism. *Discourse & Communication*, 1(3), 287–308.
- Asikainen, A. & Koskela, H. (1992) Naisen pelon maantiede. *Alue ja ympäristö*, 21:2, 28–35.
- Back, M. & Kestila, E. (2009). Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-level Assessment. *Scandinavian Political Studies*, 32(2), 171–194.
- Baker, M. H., Nienstedt, B. C., Everett, R. S. & McCleary, R. (1983) The Impact of a Crime Wave: Perceptions, Fear, and Confidence in the Police. *Law & Society Review*, 17(2), 319–335.
- Beck, U. (1998) Politics of risk society. Teoksessa Franklin, J. (toim.) *The Politics of Risk Society*. Polity Press.
- Britto, S. (2013) “Diffuse anxiety”: the role of economic insecurity in predicting fear of crime. *Journal of Crime & Justice*, 36(1), 18–34.
- Burgess, R. (1986) *Key Variables in Social Investigation*. Taylor & Francis Group. London: Routledge.
- Bäck, M. & Kestilä, E. (2009) Social Capital and Political Trust in Finland: An Individual-Level Assessment. *Scandinavian Political Studies*, 32(2), 171–194.
- Camacho Doyle, M., Gerell, M. & Andershed, H. (2022) Perceived unsafety and fear of crime: The role of violent and property crime, neighborhood characteristics, and prior perceived unsafety and fear of crime. *Deviant behavior*, 43(11), 1347-1365.
- Canter, D. & Youngs, D. (2016) Crime and society. *Contemporary Social Science*, 11(4), 283–288.
- Clarke, A. H. & Lewis, M. J. (1982) FEAR OF CRIME AMONG THE ELDERLY: An Exploratory Study. *British Journal of Criminology*, 22(1), 49–62.
- Clemante, F. & Klemain, M. (1977) Fear of crime in United-States – Multivariate-analysis. *Social Forces*, 56(2), 519–531.

- Cossmann, J. S. & Rader, N. E. (2011) Fear of crime and personal vulnerability: Examining self-reported health. *Sociological Spectrum*, 31(2), 141–162.
- Critcher, C. (2017) ‘Hot under the collar’: The garotting moral panic of the 1860s. Murray, L. & Mythen, G. (toim.) *The Routledge international handbook on fear of crime*. London: Routledge.
- Dale, A. & Davies, R. (1994) *Analyzing Social and Political Change: A Casebook of Methods* (1st ed). SAGE Publications.
- Ervasti, H., Kouvo, A. & Venetoklis, T. (2019) Social and Institutional Trust in Times of Crisis: Greece, 2002–2011. *Social Indicators Research*, 141(3), 1207–1231.
- Etopio, A. L., & Berthelot, E. R. (2022) Defining and Measuring Fear of Crime: A New Validated Scale Created from Emotion Theory, Qualitative Interviews, and Factor Analyses. *Russian Journal of Economics and Law*, 16(2), 421–448.
- Eurostat (2022) Regions in Europe 2022. Interaktion edition. [online]. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/regions/#total-population>. Luettu 11.4.2024.
- Fajnzylber, P., Lederman, D. & Loayza, N. (2002) Inequality and violent crime. *The journal of Law and Economics*, 45(1), 1-39.
- Farrall, S. & Gadd, D. (2004) The frequency of the fear of crime. *British Journal of Criminology*, 44, 127–132.
- Farrall, S. D., Gray, E., & Jackson, J. (2009) *Social Order and the Fear of Crime in Contemporary Times*, 81-120. Oxford: Oxford University Press.
- Ferraro, K. F. (1995) *Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*. Albany: State University of New York Press.
- Ferraro, K. F., & Grange, R. L. (1987) The Measurement of Fear of Crime. *Sociological Inquiry*, 57(1), 70–97.
- Ferraro, K. F. & LaGrange, R. L. (1989) Assessing age and gender differences in perceived risk and fear of crime. *Criminology*, 27(4), 697-720.
- Furedi, F. (2006) *Culture of fear revisited: risk-taking and the morality of low expectation*. (4th ed.). Continuum.
- Gabriel, U. & Greve, W. (2003) The psychology of fear of crime. Conceptual and methodological perspectives. *British journal of criminology*, 43(3), 600-614.

- Garofalo, J. (1979) Victimization and the Fear of Crime. *The Journal of Research in Crime and Delinquency*, 16(1), 80–97.
- Garofalo, J. (1981) The Fear of Crime: Causes and Consequences. *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 72(2), 839–857.
- Gibson, C. L., Zhao, J., Lovrich, N. P. & Gaffney, M. J. (2002) Social integration, individual perceptions of collective efficacy, and fear of crime in three cities. *Justice Quarterly*, 19(3), 537–564.
- Godfrey, B. (2018) Fear of crime before ‘fear of crime?’. Teoksessa Murray, L. & Mythen, G. (toim.) *The Routledge international handbook on fear of crime*. London: Routledge.
- Goodey J. (2017) Violence Against Women: Placing Evidence From a European Union Wide Survey in a Policy Context. *Journal of Interpersonal Violence*. 2017;32(12), 1760-1791.
- Gray, E., Jackson, J. & Farrall, S. (2012) In Search of the Fear of Crime: Using Interdisciplinary Insights to Improve the Conceptualisation and Measurement of Everyday Insecurities. *The SAGE Handbook of Criminological Research Methods*. London: SAGE Publications.
- GSS Data Explorer (1973-2022). [online]. <https://gss.norc.org/us/en/gss/get-documentation/questionnaires.html#quex-accordion-30>. Luettu 10.9.2024.
- Guedes, I. M. E. S., Domingos, S. P. A. & Cardoso, C. S. (2018) Fear of crime, personality and trait emotions: An empirical study. *European Journal of Criminology*, 15(6), 658–679.
- Hale, C. (1996) Fear of crime: A review of the literature. *International review of Victimology*, 4(2), 79-150.
- Hardyns, W. & Pauwels, L. (2010) Different measures of fear of crime and survey measurement error. Teoksessa Cools, M., Ruyver, B. D., Easton, M., Pauwels, L., Ponsaers, P., Walle, G. V., Beken, T. V., Laenen, F. V., Vermeulen, G. & Vynckier, G. (toim.) *Safety, Societal Problems and Citizens' Perceptions. New Empirical Data, Theories and Analyses*, 19-39. Governance of Security Research Papers Series.
- Hart, T. C., Chataway, M. & Mellberg, J. (2022) Measuring fear of crime during the past 25 years: A systematic quantitative literature review. *Journal of Criminal Justice*, 82.
- Henson, B. & Reynolds, B. W. (2015) The Only Thing We Have to Fear Is Fear Itself...and Crime: The Current State of the Fear of Crime Literature and Where It Should Go Next. *Sociology Compass*, 9(2), 91–103.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. (1994) *Tilastolliset menetelmät: perusteet*. Helsinki: WSOY.

Hummelsheim, D., Hirtenlehner, H., Jackson, J. & Oberwittler, D. (2011) Social Insecurities and Fear of Crime: A Cross-National Study on the Impact of Welfare State Policies on Crime-related Anxieties. *European Sociological Review*, 27(3), 327–345.

Im, Z. J. (2024) Diverging employment trajectories: Occupational differences in unemployment risk and fear of crime. In *Unequal Security*, 51-72. Routledge.

Jackson, J. (2011) Revisiting Risk Sensitivity in the Fear of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48(4), 513–537.

Jeffords C. R. (1983) The Situational Relationship between Age and the Fear of Crime. *The International Journal of Aging and Human Development*, 17(2), 103-111.

Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007) *Määrällisiä tarinoita: monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. WSOY.

Jääni, C. & Horppu, A. (2023) Poliisi: katujengien keskeisten ydinhahmojen vangitseminen on rauhoittanut niiden välistä väkivaltaa pääkaupunkiseudulla. [online]. <https://yle.fi/a/74-20043392>. Luettu 6.12.2023.

Kainulainen, S., Kouvo, A., Kujala, P., Niemelä, M. & Saari, J. (2020) Hyvinvointi ja eriarvoisuus Suomessa 2020. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

Kangas, O. & Hussain, M. A. (2014) Eläketurva ja eläkeläisten tuloköyhyysriski Euroopassa. Teoksessa Niemelä, M. (toim.) *Eurooppalaiset elinolot*. Kelan tutkimusosasto: Helsinki.

Kantola, A. (2023) Helsingin poliisi: Katujengistä tuli normaali ilmiö. *Helsingin Sanomat*. [online]. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009450994.html>. Luettu 6.12.2023.

Karisto, A., Tuominen, M. & Lehto-Pusa, P. (1993) *Kirjoituksia kaupunkipeloista*. Helsingin kaupunki, tietokeskus.

Kemppainen, T., Lönnqvist, H. & Tuominen, M. (2014) Turvattomuus ei jakaudu tasan. Mitkä asuinalueen piirteet selittävät helsinkiläisten kokemaa turvattomuutta? *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (1), 5–20.

Kiander, J. (2001) 1990-luvun talouskriisi. Suomen Akatemian tutkimusohjelma: Laman opetukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT.

Kiphe, M. D., Simon, T. R., Montgomery, S. B., Unger, J. B. & Iversen, E. F. (1997) Homeless youth and their exposure to and involvement in violence while living on the streets. *Journal of Adolescent Health*, 20, 360–367.

- Kolttola, I. (2021) Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Rikollisuustilanne 2020: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimuksen valossa. *Katsauksia*; 49/2021, 3–8. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Komu, M. & Hellsten, K. (2010) Luottamus ihmisiin ja luottamus instituutioihin Euroopassa. Kelan tutkimusosasto. *Nettityöpapereita* 12/2010. [online].
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/16514/Nettityopapereita12.pdf?sequence>.
 Luettu 13.3.2022.
- Koskela, H. (2009) Pelkokierre: pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kouvo, A. (2014) Luottamuksen lähteet. Vertaileva tutkimus yleistynyttä luottamusta synnyttävistä mekanismeista. *Annales Universitatis Turkuensis C* 381.
- Kujala, P., Kallio, J. & Niemelä, M. (2019) Income inequality, poverty, and fear of crime in Europe. *Cross-Cultural Research*, 53(2), 163-185.
- Kujala, P. (2021) Gendered feelings of unsafety and avoidance of local central areas in Finland 2001–2016. *Nordic Journal of Criminology*, 1–21.
- Kujala, P. & Niemelä, M. (2024) Mental well-being and fear: Examining the association between affective well-being and affective fear of crime in Finland. *Finnish Journal of Social Research*.
- Kujala, P. & Niemelä, M. (2025, tulossa) Fear of crime and economic equality: the European cross-national perspective. Teoksessa *Handbook on Crime and Inequality*. Edward Elgar Publishing Limited.
- Köber, G., Oberwittler, D. & Wickes, R. (2022) Old age and fear of crime: cross-national evidence for a decreased impact of neighbourhood disadvantage in older age. *Ageing and Society*, 42(7), 1629–1658.
- Laaninen, M. & Niemelä, M. (2023) Koettu yksinäisyys Suomessa 2016–2022. *Yhteiskuntapolitiikka* 88, 237–247.
- Lagrange, R. L., & Ferraro, K. F. (1987) The Elderly's Fear of Crime: A Critical Examination of the Research. *Research on Aging*, 9(3), 372–391.
- Laurikainen, H. & Nikkanen, M. (2020) Turvassa 2019: Kansalaisturvallisuus Suomessa. Suomen Pelastusalan keskusjärjestö SPEK. Savion kirjapaino Oy.
- Malik, A. A. (2016). Urbanization and crime: a relational analysis. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*, 21, 68-9.

- Martikainen, H., Vertio, K., Holmström, L. & Antikainen, J. (2016) Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. *Sisäministeriön julkaisu*, 8, 2016.
- Maxfield, M. G. (1984) The Limits of Vulnerability in Explaining Fear of Crime: A Comparative Neighborhood Analysis. *The Journal of Research in Crime and Delinquency*, 21(3), 233–250.
- Meyer, D. & Denise, E. J. (2014) Sexual Orientation and Fear at Night: Gender Differences Among Sexual Minorities and Heterosexuals. *Journal of Homosexuality*, 61(4), 453–470.
- Niemelä, P. (1997) *Suomalainen turvattomuus: inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusolot ja tyypittely: haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa*. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Niemi, H. (2009) Rikollisuuden pelko. Teoksessa *Rikollisuustilanne 2008*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia, 247. Helsinki.
- Näsi, M., Tanskanen, M., Kivivuori, J., Haara, P. & Reunanen, E. (2021) Crime News Consumption and Fear of Violence: The Role of Traditional Media, Social Media, and Alternative Information Sources. *Crime and Delinquency*, 67(4), 574–600.
- Pantazis, C. (2000) 'Fear of crime' Vulnerability and Poverty. Evidence from the British Crime Survey. *British Journal of Criminology*, 40(3), 414 - 436.
- Rader, N. E., Cossman, J. S. & Porter, J. R. (2012) Fear of crime and vulnerability: Using a national sample of Americans to examine two competing paradigms. *Journal of Criminal Justice*, 40(2), 134–141.
- Riihelä, M. & Tuomala, M. (2019) Ovatko tuloerot Suomessa kasvaneet luultua enemmän?. *Talous & Yhteiskunta*, 1/2019.
- Rountree, P. W. (1998) A reexamination of the crime-fear linkage. *Journal of research in crime and delinquency*, 35(3), 341-372.
- Rühs, F., Greve, W., & Kappes, C. (2017) Coping with criminal victimization and fear of crime: The protective role of accommodative self-regulation. *Legal and Criminological Psychology*, 22(2), 359-377.
- Scarborough, B., Like-Haislip, T., Novak, K., Wayne, L. & Leanne, A. (2010) “Assessing the Relationship between Individual Characteristics, Neighborhood Context, and Fear of Crime.” *Journal of criminal justice*, 819–826.
- Silvast, A. & Virtanen, M. J. (2008) Riski, asiantuntijuus ja maallikot: Ulrich Beckin riskiyhteiskunnan teorian kritiikki. *Tiede & edistys*, 33(1), 50-65.

Smolej, M. E. & Kivivuori, J. (2005) Rikosmedian seuraamisen yhteys väkivallan pelkoon. Teoksessa Honkatukia, P. & Sirén R. (toim.) *Suomalaiset väkivallan uhreina: tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, 261. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Smolej, M. E. & Kivivuori, J. (2006) The Relation Between Crime News and Fear of Violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 7(2), 211–227.

Stafford, M., Chandola, T. & Marmot, M. (2007) Association Between Fear of Crime and Mental Health and Physical Functioning. *American Journal of Public Health (1971)*, 97(11), 2076–2081.

Stanko, E. A. (1995) Women, crime, and fear: Reactions to crime and violence. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 539, 46–58.

Stiles, B. L., Halim, S. & Kaplan, H. B. (2003) Fear of Crime among Individuals with Physical Limitations. *Criminal Justice Review (Atlanta, Ga.)*, 28(2), 232–253.

Suomen virallinen tilasto (2017) Asunnot ja asuinolot. Helsinki: Tilastokeskus. [online]. https://stat.fi/til/asas/2017/01/asas_2017_01_2018-10-10_fi.pdf. Luettu 14.4.2024.

Tandogan, O. & Ilhan, B. S. (2016) Fear of crime in public spaces: From the view of women living in cities. *Procedia engineering*, 161, 2011–2018.

Tanskanen, S. (2017) Suomalaisten kokemat väkivallan pelot rikosuhriperusteisuus- ja yleisturvattomuushypoteesien näkökulmasta: Sosiaalisen huono-osaisuuden yhteys väkivallan pelkoihin. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.

TENK (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. [online]. Luettu 6.12.2023. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Tihilä, K. & Karhu, O. (2023) Katujengit ovat vakiinnuttaneet asemansa pääkaupunkiseudulla, kertoo poliisi – uusia rikoksia tulee tutkittavaksi lähes päivittäin. [online]. <https://yle.fi/a/74-20022228>. Luettu 6.12.2023.

Valera, S. & Guàrdia, J. (2014) Perceived insecurity and fear of crime in a city with low-crime rates. *Journal of environmental psychology*, 38, 195–205.

Valtioneuvosto (2015) Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015: Ratkaisujen Suomi. Valtioneuvoston kanslia: Hallituksen julkaisusarja 10/2015. [online]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-181-7>. Luettu 2.12.2024.

Valtioneuvosto (2019) Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. [online]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>. Luettu: 2.12.2024.

Valtioneuvosto (2021) Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.

Vauclair, C. M. & Bratanova, B. (2017) Income inequality and fear of crime across the European region. *European journal of criminology*, 14(2), 221-241.

Vieno, A., Roccatò, M., & Russo, S. (2013) Is fear of crime mainly social and economic insecurity in disguise? A multilevel multinational analysis. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 23(6), 519–535.

Vilkka, H. (2007) *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.

Visser, M., Scholte, M. & Scheepers, P. (2013) Fear of crime and feelings of unsafety in European countries: Macro and micro explanations in cross-national perspective. *The Sociological Quarterly*, 54(2), 278–301.

Warr, M. (1984) Fear of victimization: Why are women and the elderly more afraid? *Social Science Quarterly*, 65(3), 681-702.

Warr, M. (1985) Fear of rape among urban women. *Social problems*, 32(3), 238-250.

Warr, M. (2000) Fear of Crime in the United States: Avenues for Research and Policy. *Criminal Justice*, 4(4), 451–489.

Wyant, B. R. (2008) Multilevel Impacts of Perceived Incivilities and Perceptions of Crime Risk on Fear of Crime: Isolating Endogenous Impacts. *The Journal of Research in Crime and Delinquency*, 45(1), 39–64.

Yirmibesoglu, F. & Ergun, N. (2013) Fear of crime in Beyoglu city center. *Regional Science Inquiry Journal*, 5, 75–89.

LITTEET

Liitetaulukko 1. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys turvattomuuden tunteeseen omalla asuinalueella. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet sulussa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli										
Mies	Ref.		Ref.						Ref.	
Nainen	.074***	(0,010)	.074***	(0,010)					.069***	(0,009)
Ikä										
18–29	Ref.		Ref.						Ref.	
30–39	-.003	(0,019)	-.008	(0,020)					-.015	(0,039)
40–49	.028	(0,022)	.024	(0,022)					.050	(0,042)
50–59	.021	(0,020)	.019	(0,021)					.000	(0,038)
60–	.021	(0,016)	.017	(0,017)					-.051	(0,039)
Toimeentulo										
Vaikeuksin	Ref.				Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.096**	(0,034)			-.094**	(0,035)			-.083**	(0,032)
Helposti	-.126***	(0,034)			-.120***	(0,035)			-.104***	(0,032)
Työmarkkina-asema										
Opiskelija	Ref.				Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	.022	(0,03)			.028	(0,025)			.067**	(0,024)
Työtön	.028	(0,04)			.015	(0,031)			.013	(0,021)
Töissä	-.009	(0,03)			.007	(0,026)			.009	(0,017)
Koulutus										
Perusaste	Ref.				Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.055***	(0,017)			-.043**	(0,016)			-.048**	(0,016)
Korkea-aste	-.069***	(0,017)			-.050**	(0,017)			-.058***	(0,017)
Suuralue										
Uusimaa	Ref.						Ref.			
Itä-Suomi	-.021	(0,015)					-.019	(0,015)	-.015	(0,016)
Etelä-Suomi	.007	(0,014)					.001	(0,014)	-.005	(0,013)
Länsi-Suomi	-.009	(0,013)					-.011	(0,013)	-.014	(0,013)
Pohjois-Suomi	-.018	(0,015)					-.014	(0,016)	-.013	(0,016)
Asuntotyyppi										
Kerrostalo	Ref.						Ref.		Ref.	
Muu	-.054***	(0,013)					-.052***	(0,013)	-.034**	(0,011)

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 2. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys turvattomuuden tunteeseen oman paikkakunnan keskustassa. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet suluissa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli										
Mies	Ref.		Ref.						Ref.	
Nainen	.095***	(0,013)	.095***	(0,013)					.086***	(0,013)
Ikä										
18–29	Ref.		Ref.						Ref.	
30–39	.003	(0,026)	-.004	(0,027)					.007	(0,039)
40–49	.015	(0,027)	.011	(0,028)					.030	(0,040)
50–59	.040	(0,027)	.038	(0,028)					.036	(0,039)
60–	.039	(0,022)	.033	(0,022)					-.028	(0,040)
Toimeentulo										
Vaikeuksin	Ref.				Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.090*	(0,038)			-.096*	(0,040)			-.080*	(0,037)
Helposti	-.118**	(0,038)			-.119**	(0,040)			-.098**	(0,037)
Työmarkkina-asema										
Opiskelija	Ref.				Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	.010	(0,044)			.015	(0,042)			.038	(0,049)
Työtön	-.029	(0,053)			-.034	(0,047)			-.044	(0,046)
Töissä	-.034	(0,044)			-.014	(0,042)			-.019	(0,042)
Koulutus										
Perusaste	Ref.				Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.072***	(0,021)			-.059**	(0,021)			-.065**	(0,021)
Korkea-aste	-.089***	(0,022)			-.070**	(0,023)			-.088***	(0,023)
Suuralue										
Uusimaa	Ref.						Ref.			
Itä-Suomi	-.112***	(0,018)					-.112***	(0,019)	-.109***	(0,019)
Etelä-Suomi	-.034	(0,019)					-.041*	(0,019)	-.047*	(0,019)
Länsi-Suomi	-.060***	(0,019)					-.063***	(0,019)	-.065***	(0,018)
Pohjois-Suomi	-.093***	(0,020)					-.091***	(0,020)	-.091***	(0,020)
Asuntotyyppi										
Kerrostalo	Ref.						Ref.		Ref.	
Muu	-.059***	(0,016)					-.055***	(0,015)	-.038*	(0,015)

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 3. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys pahoinpitelyn uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet suluissa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli	Ref.		Ref.						Ref.	
Mies	.044***	(0,010)	.043***	(0,010)					.042***	(0,010)
Nainen										
Ikä	Ref.		Ref.						Ref.	
18–29	.062**	(0,021)	.059**	(0,021)					.076**	(0,027)
30–39	.078***	(0,023)	.077**	(0,023)					.092***	(0,029)
40–49	.059**	(0,020)	.059**	(0,020)					.070**	(0,023)
50–59	.044**	(0,014)	.042**	(0,014)					.035	(0,019)
60–										
Toimeentulo	Ref.				Ref.				Ref.	
Vaikeuksin	-.071*	(0,034)			-.052	(0,033)			-.044	(0,032)
Melko helposti	-.121***	(0,033)			-.097**	(0,033)			-.085**	(0,031)
Helposti										
Työmarkkina-asema	Ref.				Ref.				Ref.	
Opiskelija	-.009	(0,037)			-.000	(0,033)			-.025	(0,054)
Eläkeläinen	.044	(0,049)			.028	(0,042)			-.024	(0,053)
Työtön	-.012	(0,037)			.008	(0,034)			-.036	(0,049)
Töissä										
Koulutus	Ref.				Ref.				Ref.	
Perusaste	-.037*	(0,017)			-.034*	(0,017)			-.035*	(0,017)
Keskiaste	-.051**	(0,018)			-.044*	(0,018)			-.045*	(0,019)
Korkea-aste										
Suuralue	Ref.						Ref.			
Uusimaa	.006	(0,017)					-.112***	(0,019)	.010	(0,018)
Itä-Suomi	.022	(0,015)					-.041*	(0,019)	.008	(0,015)
Etelä-Suomi	.009	(0,015)					-.063***	(0,019)	-.001	(0,014)
Länsi-Suomi	-.016	(0,016)					-.091***	(0,020)	-.016	(0,016)
Pohjois-Suomi										
Asuntotyyppi	Ref.						Ref.		Ref.	
Kerrostalo	-.027*	(0,013)					-.055***	(0,016)	-.017	(0,012)
Muu										

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 4. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys seksuaalisen ahdistelun- tai väkivallan uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet sulussa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli										
Mies	Ref.		Ref.						Ref.	
Nainen	.044***	(0,008)	.046***	(0,008)					.050***	(0,008)
Ikä										
18–29	Ref.		Ref.						Ref.	
30–39	-.034	(0,020)	-.040	(0,021)					-.043	(0,026)
40–49	-.004	(0,023)	-.009	(0,024)					-.015	(0,026)
50–59	-.006	(0,022)	-.010	(0,023)					-.013	(0,026)
60–	-.035	(0,018)	-.041*	(0,019)					-.045	(0,030)
Toimeentulo										
Vaikeuksin	Ref.				Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.034	(0,026)			-.003	(0,020)			-.002	(0,019)
Helposti	-.067**	(0,025)			-.031	(0,019)			-.028	(0,019)
Työmarkkina-asema										
Opiskelija	Ref.				Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	-.070	(0,040)			-.078	(0,042)			-.027	(0,033)
Työtön	-.003	(0,049)			-.021	(0,048)			.010	(0,035)
Töissä	-.060	(0,040)			-.056	(0,042)			-.019	(0,028)
Koulutus										
Perusaste	Ref.				Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.026*	(0,013)			-.035*	(0,015)			-.039*	(0,016)
Korkea-aste	-.039**	(0,013)			-.049***	(0,015)			-.056***	(0,016)
Suuralue										
Uusimaa	Ref.						Ref.			
Itä-Suomi	.018	(0,014)					.018	(0,014)	.023	(0,015)
Etelä-Suomi	.012	(0,011)					.010	(0,011)	.003	(0,010)
Länsi-Suomi	.006	(0,010)					.005	(0,010)	.002	(0,010)
Pohjois-Suomi	-.005	(0,011)					-.004	(0,012)	-.005	(0,012)
Asuntotyyppi										
Kerrostalo	Ref.						Ref.		Ref.	
Muu	-.017	(0,009)					-.016	(0,009)	-.004	(0,008)

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 5. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys asuntomurron uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet suluissa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli										
Mies	Ref.		Ref.						Ref.	
Nainen	.046**	(0,015)	.046**	(0,015)					.051***	(0,015)
Ikä										
18–29	Ref.		Ref.						Ref.	
30–39	.063*	(0,032)	.059	(0,032)					.033	(0,035)
40–49	.137***	(0,035)	.135***	(0,035)					.106**	(0,038)
50–59	.107***	(0,032)	.106***	(0,032)					.080*	(0,035)
60–	.056*	(0,024)	.053*	(0,024)					.033	(0,037)
Toimeentulo										
Vaikeuksin	Ref.				Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.026	(0,039)			-.038	(0,041)			-.049	(0,049)
Helposti	-.071	(0,038)			-.085*	(0,041)			-.095*	(0,095)
Työmarkkina-asema										
Opiskelija	Ref.				Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	.115***	(0,030)			.118***	(0,028)			.113**	(0,040)
Työtön	.137**	(0,048)			.125**	(0,045)			.103*	(0,050)
Töissä	.148***	(0,032)			.163***	(0,030)			.130***	(0,038)
Koulutus										
Perusaste	Ref.				Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.032	(0,022)			-.034	(0,022)			-.036	(0,022)
Korkea-aste	-.029	(0,024)			-.030	(0,025)			-.027	(0,025)
Suuralue										
Uusimaa	Ref.						Ref.			
Itä-Suomi	.030	(0,025)					.026	(0,025)	.031	(0,025)
Etelä-Suomi	.040	(0,021)					.048*	(0,021)	.041	(0,021)
Länsi-Suomi	.019	(0,021)					.021	(0,021)	.019	(0,021)
Pohjois-Suomi	-.026	(0,023)					-.027	(0,023)	-.026	(0,023)
Asuntotyyppi										
Kerrostalo	Ref.						Ref.		Ref.	
Muu	.059***	(0,016)					.065***	(0,016)	.066***	(0,016)

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 6. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys varkauden uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet suluissa.

	Yksittäistarkastelu	Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli									
Mies	Ref.	Ref.						Ref.	
Nainen	.031* (0,016)	.032* (0,016)						.031 (0,016)	
Ikä									
18–29	Ref.	Ref.						Ref.	
30–39	.079* (0,036)	.077* (0,037)						.067 (0,037)	
40–49	.129*** (0,038)	.127*** (0,039)						.100** (0,038)	
50–59	.096** (0,035)	.095** (0,036)						.078* (0,036)	
60–	.035 (0,028)	.033 (0,028)						.047 (0,039)	
Toimeentulo									
Vaikeuksin	Ref.			Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.040 (0,039)			-.041 (0,044)				-.040 (0,043)	
Helposti	-.120** (0,038)			-.118** (0,043)				-.115** (0,043)	
Työmarkkina-asema									
Opiskelija	Ref.			Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	.074 (0,043)			.080* (0,041)				.065 (0,054)	
Työtön	.139* (0,061)			.120* (0,056)				.083 (0,061)	
Töissä	.128** (0,044)			.152*** (0,042)				.122** (0,049)	
Koulutus									
Perusaste	Ref.			Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.028 (0,023)			-.033 (0,024)				-.032 (0,024)	
Korkea-aste	-.045 (0,025)			-.051 (0,027)				-.046 (0,027)	
Suuralue									
Uusimaa	Ref.					Ref.			
Itä-Suomi	.010 (0,026)					.012 (0,026)		.012 (0,027)	
Etelä-Suomi	.090*** (0,023)					.089*** (0,023)		.076*** (0,023)	
Länsi-Suomi	.001 (0,022)					.000 (0,022)		-.008 (0,022)	
Pohjois-Suomi	-.019 (0,025)					-.017 (0,025)		-.019 (0,025)	
Asuntotyyppi									
Kerrostalo	Ref.					Ref.		Ref.	
Muu	-.023 (0,018)					-.012 (0,018)		-.015 (0,019)	

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001

Liitetaulukko 7. Demografisten-, sosioekonomisten- ja alueellisten tekijöiden yhteys ilkeiden uhriksi joutumisen pelkoon. Binaarinen logistinen regressioanalyysi, keskimääräiset marginaaliefektit, tilastolliset merkitsevyydet tähdin ja keskivirheet sulussa.

	Yksittäistarkastelu		Malli 1		Malli 2		Malli 3		Malli 4	
Sukupuoli										
Mies	Ref.		Ref.						Ref.	
Nainen	.010	(0,016)	.009	(0,016)					.004	(0,016)
Ikä										
18–29	Ref.		Ref.						Ref.	
30–39	.138***	(0,037)	.137***	(0,037)					.129***	(0,036)
40–49	.134***	(0,038)	.134***	(0,038)					.123***	(0,036)
50–59	.120***	(0,035)	.120***	(0,035)					.117***	(0,034)
60–	.055*	(0,027)	.054*	(0,027)					.087*	(0,035)
Toimeentulo										
Vaikeuksin	Ref.				Ref.				Ref.	
Melko helposti	-.065	(0,043)			-.066	(0,044)			-.066	(0,044)
Helposti	-.118**	(0,042)			-.119**	(0,044)			-.118**	(0,044)
Työmarkkina-asema										
Opiskelija	Ref.				Ref.				Ref.	
Eläkeläinen	.045	(0,048)			.065	(0,044)			.019	(0,065)
Työtön	.115	(0,064)			.109	(0,059)			.042	(0,070)
Töissä	.102*	(0,049)			.125**	(0,045)			.068	(0,059)
Koulutus										
Perusaste	Ref.				Ref.				Ref.	
Keskiaste	-.017	(0,023)			-.019	(0,024)			-.018	(0,023)
Korkea-aste	.006	(0,025)			.004	(0,027)			.009	(0,027)
Suuralue										
Uusimaa	Ref.						Ref.			
Itä-Suomi	-.004	(0,026)					-.003	(0,026)	-.000	(0,027)
Etelä-Suomi	.061**	(0,023)					.060**	(0,023)	.051*	(0,023)
Länsi-Suomi	.003	(0,022)					.002	(0,022)	-.003	(0,022)
Pohjois-Suomi	-.019	(0,026)					-.016	(0,026)	-.012	(0,026)
Asuntotyyppi										
Kerrostalo	Ref.						Ref.		Ref.	
Muu	-.018	(0,019)					-.010	(0,019)	-.017	(0,019)

*p<0,05, **p<0,01, ***p<0,001